

rodna gruda

7,8

julij, avgust

1976

letnik 23

slovenija

revija za slovence po svetu

magazine for slovenes abroad

revista para los eslovenos en el mundo

Slika na naslovni strani: Jeruzalem, turistični in vinogradniški kraj v Slovenskih goricah (foto: Lado Klar)

Vrhopolje pri Vipavi
z Zemono (Foto:
Božo Premrl)

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

julij, avgust 1976
letnik 23

Izdaja — Published by:
Slovenska izseljenska matica
Ljubljana
Tel.: 061/20-657

Naslov — Address:
61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija-Jugoslavija
Tel.: 061/23-102 — uredništvo
061/21-234 — uprava

Glavni urednik
Drago Seliger

Odgovorni urednik:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin,
Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk

Uredniški svet:
Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar,
France Poznič, Franci Stare,
Andrej Škerlavaj, Martin Zakonjšek

Upravnica publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Peter Zebre

Prevajalca:
Milena Milojević-Sheppard/Angleščina
Alberto Gregorič/Španščina

Letna naročnina:
Jugoslavija 100,00 din, USA 6,00 US \$
Kanada 6,00 c \$, Avstralija 5,00 au \$
Anglija 2,80 Lstg, Avstrija 115,00 Sch,
Belgija 220,00 Bff, Danska 35,00 Dkr,
Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF,
Holandija 16,00 Hfl, Italija 4.000,00 Lit,
Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr,
Švedska 25,00 Skr, Švica 19,00 Sfr.

Plačila naročnine:
Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-575
pri Ljubljanski banki
Plačilo je možno tudi po mednarodni
poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim
na »Slovenska izseljenska matica«
v priporočenem pismu

Payment from Abroad:
Assignment to our account no.
50100-620-575
at Ljubljanska banka, or by international
money order, or by check — addressed to
»Slovenska izseljenska matica«
— in registered letter

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8.
številka izideta skupno
Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Tisk — Printed by:
ČGP DELO, Ljubljana

STRAN 6

Na straneh 6 do 9 smo vam pripravili več poročil iz krajev, ki jih je v maju hudo prizadel potres. Človeških žrtev na naši strani ni bilo, zato pa je ostala velika materialna škoda, ki je v kratkem času ne bo mogoče popraviti.

STRAN 10

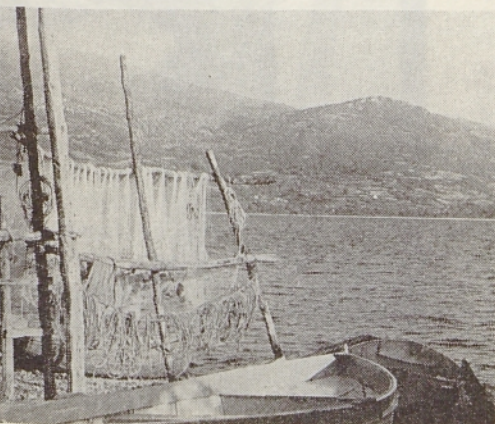
Na petem srečanju slovenskih kulturnoumetniških društev, ki delujejo med našimi ljudmi v zahodni Evropi, je ponovno izstopala izredno močna narodnostna zavest, ki naše na tujem povezuje med seboj in z domovino.

STRAN 14

Kaj je lepšega kot odkriti nekaj neznanega? Šmartinsko jezero, kamor smo se tokrat napotili na izlet, sicer ni znano Celjanom in okoličanom, marsikdo pa bo morda šele ob našem zapisu prvokrat izvedel zanj.

STRAN 22

Tujci se dostikrat ne morejo načuditi lepotam Jugoslavije in vse prepogosto tudi mi, ki živimo v domovini, ugotavljamo, da še lastne dežele ne poznamo dovolj. Eden izmed takih jugoslovanskih biserov je tudi Ohridsko jezero. O tem boste brali v reportaži.

Slovenska beseda na radiu

Topla hvala vsem, ki urejajo našo slovensko oddajo na radiu v Adelaide, in vlagajo toliko truda za prenos slovenske besede in pesmi na 5UV radiu. Posebna hvala zlasti gospe in gospodu Zabukovec, ki sta prav zdaj na letovanju v domovini. Želimo jima, da se prijetno počutita v domačih krajih. Ob slovenski oddaji se počutimo manj osamljene v tej tuji deželi in v nas prihaja vedno večje domotožje. Pozdravljam tudi vse Slovence po širnem svetu.

Sonja Petek, Albert Park, Južna Avstralija

Slovenka sem, Slovenka bom ostala

Tako bom zapisala, kakor poje tista pesem — «Slovenka sem, Slovenka bom ostala, do konca mojih živih dni...» Zdaj so minili že 4 dnevi od koncerta ansambla Mihe Dovžana v Barbertonu. Tu še vedno brnijo telefoni od hiše do hiše, obujamo spomine na lep koncert in lepe pesmi, ki smo jih slišali. To je bil prelep večer za nas vse in še dolgo nam bo ostal v lepem spominu.

Velika hvala Slovenski izseljenski matici, ki se je potrudila in nam pripomogla do tako lepega večera. Veseli smo, da je bil z ansamblom tudi urednik Rodne grude Jože Prešeren, ki nam je na kratko predstavil Matico in Rodno grudo. Mi bralci Rodne grude smo ponosni nanj. Jaz sem bila tako vzhičena, da kar verjeti nisem mogla, da ga vidim. Gostje iz Ljubljane so bili zelo lepo sprejeti v naši naselbini in vsa čast tudi vsem tistim, ki so pomagali pri tem.

Gostje iz Slovenije so med rojaki v Združenih državah in po Kanadi gotovo doživeli marsikaj zanimivega in upam, da bodo tudi sami popisali del svojih doživetij.

Jennie Troha, Barberton, Ohio, ZDA

Več o Posavju

Opravičujem se, da nisem prej poslala naročnine, z veseljem pa vam jo pošiljam zdaj. Še z večjim veseljem pa prebiram to revijo in komaj čakam, da spet pride. Obenem izražam tudi željo, da bi kaj več pisali o Posavju. Vedno iščem kaj iz okolice Brežic, od koder sem doma.

Ivanka Jovanovič, Ottawa, Ont. Kanada

S trebuhom za kruhom — 1912

Rodno grudo preberem takoj, ko dospe v naš dom. Vedno me razveseli, zlasti pa še, kadar berem kaj z Dolenjskega. V Trebnjem sem namreč hodila v šolo, v prvi in drugi razred. Potem pa sva leta 1912 z mamo odšli na pot s trebuhom za kruhom. Prispeli sva v novo deželo ZDA. Oprostite moji pisavi. Vse moje znanje sem si pridobila v tistih prvih razredih v Trebnjem, zato se pa še zdaj rada učim. Rodna gruda mi dela kratek čas in mi pomaga, da ne pozabim materinega jezika.

Mary Robas, Indianapolis, Ind. ZDA

Tiha želja po lastni hišici

Minilo je že precej časa, odkar sem se vam nazadnje oglasila. Medtem se je tudi pri nas marsikaj spremenilo. Anita je dobila sestrico Gaby, doma pa smo začeli z gradnjo. Naša tiha želja po lastni hišici se je začela uresničevati. Ne veste, s kakšnim veseljem sva se lotila dela, saj se zavedava, da je bil denar, ki sva ga prihranila v petih letih, trdo prislužen, in kruh, ki sva ga med tem jedla, zelo grenak. Še malo, pa se bomo poslovili in za vedno odšli

v domače kraje. Kot otrokom nam je mati dostikrat govorila: Tujina je mačeha. Sama je to poskusila z mojim očtom. Danes lahko to sama potrdim, saj smo tu preživeli marsikatero težko uro. Kako lepo in preprosto je znal to Cankar opisati v črtici »Domovina, ti si kakor zdravje«. Kot mladenič se je Djuro podal v širni svet, ko pa je zbolel in ostarel, si je zaželel domovine in umreti v rodnih grudi. Ta želja se mu je izpolnila. To pa je tudi želja mnogih izmed nas, ki smo se morali kot deževne kaplje utrniti v beli svet za boljšo bodočnost naših otrok. Kaj je tujina, lahko ve le tisti, ki sam okusi njeno grenkobo. V spominsko knjigo mi je sošolka Marija nekoč zapisala: »Najlepša roža vrh planin je mili jezik materin!« Vsem rojakom po svetu lep pozdrav!

Kati Golič, Ravensburg, ZR Nemčija

Iz Savinjske doline

Prilagam vam ček za naročnino Rodne grude, ki je v resnici zelo veliko vredna, posebno za nas starejše, ki še zmeraj radi obujamo spomine na našo mladost. Res je bilo včasih malo kruha, veselja do življenja pa je bilo vedno dovolj, tako da smo ga odnesli tudi s seboj in nas še vedno spominja na rojstni dom. Jaz sem doma iz Mozirja v Savinjski dolini, kjer raste najboljši hmelj. Seveda pa je v Sloveniji še veliko drugih stvari, ki smo lahko ponosni nanje.

Mrs. in Mr. Anton Skapin, Cleveland, Ohio, ZDA

Moje življenje v Gani

V septembru letos bo minilo sedem let, odkar sem zapustila Jugoslavijo in živim tukaj v Gani. Moje življenje tukaj je srečno. Imam lepo družino, mož je zelo dober in skrbni, da nam nič ne manjka. V začetku je bil v državni službi, potem pa je z nekaj drugimi arhitekti odprl zasebno arhitektno pisarno. Delo jim gre kar dobro.

Imam dve punčki, ki sta zdaj stari šest oziroma štiri leta. Starejša, Irena, hodi v prvi razred osnovne šole in se zelo dobro uči. Obe sta zelo pridni dekleti. Gradimo si tudi hišo, ki bo najbrž končana do konca leta.

*Irena in Suzana
Sackitey-Kuhar*

Dvakrat sem bila v tem času, odkar živim v Gani, tudi na obisku v Urugvaju, kjer žive moji domači. Oba starša sta še kar pri dobrem zdravju in sta bila vesela, da so videli mene in mojo družino. Rodna gruda prihaja sem še kar redno in jo rada prebiram.

Marta Sackitey-Kuhar, Accra, Ghana

Rad berem o Slovencih

Pošiljam naročnino za Rodno grudo, 4 dolarje pa prilagam za tiskovni sklad, ker mi je revija zelo všeč in nočem biti brez nje. Rad berem o drugih krajih, kjer žive Slovenci in rad gledam lepe slike iz vse naše lepe Slovenije. Rodno grudo priporočam tudi drugim Slovencem, ki žive po svetu. Upam, da bo pošta odslej bolj redno prihajala. Lep pozdrav in veliko sreče vsem bralcem Rodne grude in vsem v uredništvu.

Leo Tomec, St. Catharines, Kanada

Veličastna lepota

Preteklo je 17 let, odkar sem se zadnjikrat poslovila od moje rodne zemlje, ko so mi planine, polne snega, poslale svoj zadnji pozdrav. Prvikrat se vam oglašam, ne da vam pišem o globokem hrepenenju in domotožju po tej mili, blagi Sloveniji, ki jo cenimo še takrat, ko smo daleč od nje. Upam, da bom vso to veličastno lepoto enkrat lahko pokazala mojim hčerkam in to pozimi, saj še nikoli niso videle snega, ker živimo v tropski deželi.

Pišem vam zato, da bi vam nekoliko opisala mojo drugo domovino Brazilijo. Ta dežela je v svoje naročje sprejela veliko ljudi z vsega sveta. Dolgo je bila Brazilija neznanca dežela iz različnih vzrokov. Dolgo časa je bila portugalska kolonija, kar ni pripomoglo pri njenem razvoju. V začetku je bila ta ogromna država, meri 8,511.965 kvadratnih kilometrov, naseljena s Portugalci, Španci, Holanci in Angleži. Največ vpliva pa so imeli Portugalci. Danes ima ta dežela vse pogoje za boljšo bodočnost. Kljub temu, da je po številu prebivalstva Brazilija danes na 4. mestu na svetu, še vedno ni homogena zaradi preteklih dogodkov. Vendar pa ni razlogov, da se tudi jaz tukaj ne bi počutila dobro. Tudi ta dežela je polna naravnih lepot, čeprav seveda tu ne morem najti naše Golice, zelene Soče, naše bele Ljubljane.

Brazilija je zelo bogata z rudninami, njeno glavno bogastvo pa je še vedno kava. Očitno pa je, da bo v prihodnosti Brazilija igrala v svetu še pomembno vlogo in se bo prav gotovo uvrstila med svetovne velesile. Vsekakor pa je ta velika dežela že zdaj dosegla ogromen napredek na vseh področjih, tako na področju gospodarstva kakor na področju kulture, šolstva, športa idr. Na svidenje!

Tanja Podšivašek, Sao Paulo, Brazilija

Leta tečejo

V starosti se branje prileže, zlasti še nam, ki živimo daleč od doma v tujini. Beremo, gledamo slike in točimo mačje solze po izgubljeni mladosti, čeravno ni bila ovita v pajčolan. Pripori, internacije in zaporji so bili na dnevnem redu, domači in tuji. Z leti je šlo vse mimo. Le pohlevna palica se tik mene na levi strani drži, da se ne spotaknem. Po odhodu tja, od koder ni vrnitve, bodo pisali o naših zaslužnih delih. Vsak od nas je nekaj prispeval. Toda leta tečejo in nič ne rečejo. Le brez olike starost ob pasu se nas oklepa, ne da se odtrgati, ne z grda, ne z lépa.

Rudolf Bratuž, London, Ontario, Kanada

Potres, ki je v maju prizadejal veliko škodo posameznim krajem na Tolminskem, še bolj pa v nekaterih slovenskih vaseh v Beneški Sloveniji, je ponovno združil tudi številne naše ljudi po svetu.

Že v prvih dneh po katastrofalnem potresu v severni Italiji se je razvedelo, kako hudo so prizadeti tudi kraji na skrajnem zahodu Jugoslavije. To pa so tudi kraji, od koder po svetu živi zelo veliko ljudi, zato ni čudno, da so bile telefonske linije v tistih dneh ves čas zasedene.

Tuji listi so namreč predvsem poročali o potresu v Italiji, mimogrede omenili Jugoslavijo, podrobnosti pa ni bilo. Marsikdo je šele po nekajdnevnih vztrajnih poskusih dobil telefonsko zvezo s sorodniki, ki so mu lahko povedali, kako je z njihovo domačijo, kako je z domačimi.

Prav zaradi pomanjkanja podrobnih informacij o škodi, ki jo je prizadel potres na Tolminskem in sploh v našem Posočju, smo namenili poročilom in reportažam s tega potresnega področja kar štiri strani v pričujoči izdaji naše revije. Pozno bodo te vrstice prišle do vas, a tudi škode ne bo moč popraviti hitro. Še v prihodnjih mesecih bo dobrodošla vsaka pomoč naših ljudi. V domovini smo prizadetim Tolmincem namenili eno ali celo dvodnevni zaslužek, pomagajo naše družbenopolitične skupnosti, solidarnostni skladi, precejšnja pomoč pa priteka tudi iz drugih jugoslovanskih republik. Prijatelja resnično spoznaš v nesreči.

V tej številki naše revije boste našli tudi kratko poročilo o zbiranju pomoči za prizadete ob potresu med našimi ljudmi na tujem. Naj na tem mestu to poročilo dopolnim še s podatkom, da pomoč razen v Avstraliji in Kanadi, zbirajo tudi naši rojaki v Švici, na Švedskem, v ZR Nemčiji, Avstriji, prav gotovo pa bomo izvedeli o podobnih akcijah tudi iz drugih dežel, kjer žive naši ljudje. Zanimivo je, da so precejšen znesek zbrali tudi učenci jugoslovanske šole v Sydneyu v Avstraliji. Namenili so ga eni izmed ob potresu prizadetih šol, s katero želijo navezati tudi prijateljske stike. Izvedeli smo, da bo to osnovna šola Petra Skalarja v Bovcu.

Seveda bomo tudi v prihodnje še poročali o obnavljanju poškodovanih krajev in tudi o solidarnostni pomoči vseh naših ljudi, tako doma kakor tudi v tujini.

Jože Prešeren

Cankarjeva preroška misel

Osrednja slovenska prireditev ob 100-letnici rojstva Ivana Cankarja je bila v ljubljanski dvorani Tivoli, kjer so bile med 6000 udeleženci tudi številne osebnosti našega političnega in kulturnega življenja. Slavnostni govornik je bil Edvard Kardelj, predsednik republiškega odbora za proslavljanje Cankarjevega jubileja, ki je spregovoril o Cankarjevi izkustveni in preroški misli, njegovem političnem delovanju in umetniškem ustvarjanju, ki je polno

proletarca, v katerem je videl bodočnost, bila je polna ljubezni do naroda-proletarca, kakor ga je imenoval, trdno je verjel v svobodno bodočnost slovenskega naroda, preroško je napovedoval zgodovinsko nujnost nastanka Jugoslavije kot zvezne države svobodnih in enakopravnih narodov. Po obeh govorih je sledila odrska realizacija Cankarjevega »Hlapca Jerneja« v novi dramatizaciji Primoža Kozaka in v režiji Jožeta Babiča. Pripravili so jo gledališčniki vseh slovenskih dramskih gledališč, lik hlapca Jerneja pa je upodobil igralec Polde Bibič.

družbenih sredstev, občani, ki prebivajo v drugih jugoslovanskih republikah in pokrajinah in tudi naši delavci, ki so začasno, zaposleni v tujini. Dolej so se pozivom za vpis posojila odzvali že številni občani in delovne organizacije v vseh slovenskih občinah.

Sredstva, ki bodo nabrana s prodajo obveznic posojila za ceste, bodo porabljeni kot dodatni vir za financiranje novogradenj, rekonstrukcij in modernizacij cest po srednjeročnem načrtu za obdobje 1976—1980 na območju SR Slovenije. Po tem načrtu bo

Na proslavi 100-letnice Cankarjevega rojstva je govoril Edvard Kardelj (Foto: Janez Zrnec)

Mednarodno letališče v Slinivci pri Mariboru (Foto: Bogo Čerin)

stoletje vplivalo na našo narodnostno, politično in kulturno družbeno zavest. O sami osebnosti Ivana Cankarja je govoril podpredsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Bratko Kreft.

Edvard Kardelj je v svojem uvodnem govoru med drugim dejal, da je Cankar ves in z vso svojo umetnostjo živel za tisti svoj čas, v katerem je zavestno in z vsem svojim hrepenenjem zaslutil dobo, ki prihaja. Njegova beseda je bila polna ljubezni do človeka, ki hrepeni po bolj človečnem, do delavca-

Vpisovanje posojila za ceste že poteka

Republiška skupnost za ceste SR Slovenije je ob garanciji SR Slovenije razpisala javno posojilo v vrednosti 900 milijonov dinarjev za novogradnje, rekonstrukcije in modernizacije magistralnih in regionalnih cest v SR Sloveniji. Posojilo lahko vpišujejo občani, ki so v delovnem razmerju, občani, ki opravljajo samostojne gospodarske in negospodarske dejavnosti (kmetje, upokojenci, obrtniki idr.), uporabniki

v navedenem obdobju moderniziranih 828 km makadamskih cest, ojačanih 601 km moderniziranih cest, rekonstruiranih 216 km cest, na novo zgrajenih 117 km cest, od tega 36 km avtomobilskih cest, zgrajenih bo 32 cestnih mostov ter več podpornih zidov, obcestnih počivališč, zavarovani železniških prehodov in odpravljenih več »črnih točk«. Obveznice posojila za ceste bodo izdane v apoenih po sto, petsto, en tisoč in deset tisoč dinarjev. Posojilo bo odplačano v petih letnih anuitetah, obveznice pa se obrestujejo po 10-odstotni letni obrestni meri. Obresti se obračunajo in vplačajo za nazaj obenem z glavnico.

Naši rojaki, začasno zaposleni na tujem, ki želijo vpisati posojilo za slovenske ceste, naj se o tem pozanimajo pri poslovnih enotah naših bank na tujem, najprikladneje pa je, če se o tem dogovore med obiskom doma.

Prvo letalo iz Maribora

V soboto 29. maja je iz mariborskega letališča poletelo prvo letalo, DC-9 Jugoslovanskega aerotransporta. S tem je bilo odprto novo letališče v Mariboru, ki je izredno velikega pomena za ves severozahodni del Slovenije in tudi za južno Avstrijo. Mariborsko mednarodno letališče je B kategorije, pristajalna steza je dolga 2500 metrov, široka pa 45 metrov. Na parkirni ploščadi je prostora za pet letal.

Kmalu po uradni otvoritvi letališča je Maribor dobil tudi prvo redno linijo — z Beogradom. Mariborsko letališče v Slivnici bo največ koristilo turističnemu prometu.

Umrli je Arnold Tovornik

V juniju je po težki bolezni umrl v 60. letu starosti prvak mariborske drame igralec Arnold Tovornik. Za svoje dognane igralske stvaritve je prejel vrsto najvišjih priznanj in nagrad. Posebno naklonjenost si je pridobil kot ljudski komik. Široko popularnost si je pridobil tudi s svojimi nastopi v filmih ter na radiu in televiziji.

Nova ladja Splošne plovbe

Predstavniki slovenske ladijske družbe Splošna plovba iz Pirana so pred kratkim na Japonskem prevzeli svojo novo ladjo »Velenje«, s katero se je slovenska trgovska mornarica obogatila še za eno polkontejnersko linijsko ladjo z 18.217 metričnimi tonami. »Velenje« je prva iz serije petih enakih ladij, ki jih za Splošno plovbo gradi ladjedelnica Fujinagato. Ladja »Velenje« že plove na redni liniji okrog sveta.

Ob 30-letnici prvih mladinskih delovnih akcij

Iz Francije na progo Brčko—Banoviči

Letos mineva 30 let, odkar se je odpravila na progo Brčko—Banoviči I. izseljenska mladinska delovna brigada iz Francije.

Nepozaben je 3. marec 1946, ko smo na I. pokrajinski konferenci Zveze jugoslovanske mladine za severno Francijo sprejeli sklep o odhodu posebne skupine mladih na progo Brčko—Banoviči. Še danes mi je v

spominu val navdušenja stotih mladih, ki so se udeležili konference, ko je bil sprožen predlog za formiranje brigade. Kar naenkrat so postali drugi predlagani sklepi kot sestavni del našega delovnega programa drugorazredni, med njimi, kako čimbolj organizirano razvijati narodnostno kulturo in ljubezen do domovine.

Najbrž val navdušenja ni bil brez poudarka. Mladina je imela svoje vzore, ki so že v medvojnem obdobju uspešno navduševali mlado in staro za ideje socializma, bratstva in enotnosti, ki se je nadaljevalo v vrstah francoskega odporniškega gibanja. Po vojni so se mladi povsem opredelili za svojo domovino — za novo Titovo Jugoslavijo. Tako je bil sklep o odhodu na delo na progo Brčko—Banoviči povsem naravna želja mladih spoznati domovino in skupaj s svojimi sovrstniki iz stare domovine doživljati delovne zmage in delovni polet pri socialistični graditvi.

Kljub navdušenju in željam vseh mladih (deklet in fantov) mnogi starši svojim otrokom niso dovolili odhoda v domovino, še zlasti, ko je bilo znano, da bo treba na šestdnevno pot z ladjo.

Toda 76 mladincev iz Pas-de-Calaisa in Norda se je odzvalo pozivu pokrajinskega mladinskega vodstva. Njim se je pridružilo še 40 mladih od drugod, največ iz pokrajine Moselle in iz Meurthe et Moselle.

Pot je bila resnično dolga. Priti je bilo treba iz Lensa v Pas-de-Calais do Marseilla in od tam prek Splita do Majevice, kjer je bilo za našo brigado pripravljeno domovanje pod šotori.

Od 21. julija do 22. avgusta 1946 je naša brigada sodelovala pri prebijanju Majeviškega predora. Kako lep je bil dan in kako smo bili ponosni, da smo tudi mi doživeli delovno slavo ob dograditvi tega odseka proge. Kako prijetno nam je bilo pri srcu, ko smo skozi ozko odprtino segli v roke sovražniku z one strani predora. To je bilo le eno, a najlepše doživetje, kajti mesec dni življenja na progi je pomenilo mesec dni trdega dela, ki smo ga sicer bili kot rudarski fantje navajeni, in ob njem mnogo lepih uric, preživetih s sosednimi brigadami ob petju in igri. Lep je bil tudi naslednji mesec, ko smo prepotovali druge kraje v Jugoslaviji in Sloveniji. Največji miting je bil vsekakor na Reki, kjer nas je sprejelo deset tisoč ljudi. Tudi Ljubljančani so nas navdušeno sprejeli, ko smo jih pozdravili v nekoliko slabšem toda domačem jeziku.

Brigado je Prezidij ljudske skupščine FLRJ odlikoval z ordenom bratstva in enotnosti I. reda; njen komandant je bil odlikovan z ordenom bratstva in enotnosti II. reda, dva brigadirja pa z ordenom dela II. reda.

Doživetja, delovni polet, podrobna seznanitev z domovino in njeno herojsko borbo in s prvimi uspehi socialistične graditve so nas mlade tako navdušili, da jih je nekaj kar ostalo, nekateri pa so se pozneje vrnili za stalno v domovino.

Leta 1941 je II. izseljenska brigada mladih iz Francije sodelovala pri gradnji proge Šamac—Sarajevo. Tudi na avtocesti Bratstva in enotnosti so bili mladi izseljenci, tokrat s starejšimi prijatelji.

Delo na progi Brčko—Banoviči in drugih akcijah je le del zgodovine predvojne generacije mladih (sinov in hčera naše prve ekonomske emigracije) v Franciji. Niso zatajili, kakor ne večina njihovih staršev, svoje nacionalne pripadnosti in častno so zastopali novo Jugoslavijo na tujem. V najtežjih povojnih časih niso pomišljali in se jasno opredelili, kakor so se mnogi mladi za odpor proti okupatorjem Francije, svetovnemu sovražniku — nacizmu.

Zato so tudi imena mladih Jugoslovancev iz Francije vtkana v spomine na mladinske delovne brigade, katerih 30-letnico letos slavimo po vsej Jugoslaviji.

Anton Kukovica

Da bi omogočili našim državljanom, ki delajo in živijo v tujini, in njihovim organizacijam, kot tudi tujim državljanom in organizacijam, da izrazijo svojo solidarnost in pripravljenost pomagati rojakom, ki jih je prizadel potres, je republiški odbor Rdečega križa Slovenije odprl tudi **d e v i z n i r a č u n**, na katerega je možno nakazovati prispevke v devizah, in sicer:

50100-620-107-32002-285, republiški odbor RK Slovenije, Ljubljana, Mirje št. 19, z oznako: za pomoč in obnovo Posočja.

Obenem sporočamo, da je dinarska sredstva možno nakazovati na žiro račun:

50103-678-51579, republiški odbor RK Slovenije, Ljubljana, Mirje 19, z oznako: za pomoč in obnovo Posočja.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Tudi Bohinj je hudo prizadel nedavni potres. Najbolj sta bila poškodovana znana hotela »Jezero« in »Pod Voglom«, ki je dobro znan tudi našim izseljencem, saj so se ob skupinskih izletih po domačih krajih, skupine, ki so obiskale tudi Bohinjski kot, pogosto ustavile tam na kosilu in so jim po domače postregli z zaseko, telečjo obaro, ajdovimi žganci, sirovimi štruklji in podobnimi domačimi dobrotami. Oba hotela, ki sta bila zgrajena že pred vojno, sta bila po potresu tako poškodovana, da so ju morali zapreti in strokovnjaki, ki so poškodbe pregledali, pravijo da bo najbrž treba oba hotela podreti, ker bi bila popravila tako razmajanih objektov veliko dražja kakor gradnja novih. Verjetno bo treba podreti tudi prvo nadstropje hotela »Zlatorog«. To je seveda hud udarec za turizem v tem predelu, saj je Bohinj letos tako prikrajšan za 207 hotelskih ležišč, ki mu jih je že prej primanjkovalo.

V Ljubljani so na Kliničnem centru v maju uspešno opravili dve presaditvi ledvic. Pacientoma sta ledvici darovala njuna brata, uspešno presaditev pa sta opravili skupini dr. Mira Košaka in dr. Ludvika Ravnika. Ledvici sta takoj začeli delovati.

V Brestanici so slovesno izročili namenu prvo jugoslovansko kombinirano plinsko-parno elektrarno. Letno bo proizvedla blizu 700 milijonov kilovatnih ur. Elektrarna je posebej pomembna zato, ker se bo vključevala v naš elektroenergetski sistem takrat, ko bo primanjkovalo toka zaradi vremenskih razmer. Podobni elektrarni gradijo še v Trbovljah in blizu Osijeka na Hrvaškem.

V Radovljici so ponosni na svoj Čebelarški muzej, ki je med največjimi v Evropi in tudi v svetu ter edinstven zaradi svoje zbirke panjskih končnic, ki so slovenska posebnost. Zamisel o ustanovitvi čebelarskega muzeja je stara. Porodila se je kmalu po prvi svetovni vojni, ko je ponovno zaživel Čebelarско društvo, ki je bilo ustanovljeno že leta 1898. Za ustanovitev muzeja si je posebej prizadeval vnet čebelar in dolgoletni urednik društvenega glasila, Ljubljčan Avgust Bukovec. Muzej pa je bil odprt šele leta 1962 in to v

Radovljici na Gorenjskem kjer so nekoč živeli v svetu dobro znani čebelarji. Pred tremi leti, ob dvestoletnici smrti našega znanega čebelarja Antona Janše z Breznice, so muzej obnovili in še obogatili. Posebnost našega čebelarskega muzeja so poslikane panjske končnice, ki predstavljajo slovensko ljudsko umetnost iz 18. in 19. stoletja. V muzeju imajo nad 600 končnic, vendar niso še vse restavrirane. Poslikane panjske končnice imajo sicer še po nekaterih muzejih v Zahodni Evropi, a to so le posnetki naših slovenskih panjskih končnic, ki so posebnost našega alpskega sveta. Imeli so jih povsod, kjer so čebelarji uporabljali klasične slovenske lesene panje, imenovane »kranjčice«. Če pridete v svoj stari kraj in vas pot zanese na Gorenjsko, ne pozabite se ustaviti v Radovljici in poleg drugih zanimivosti ogledati tudi čebelarški muzej.

V Dobrovem v Brdih so imeli vsako leto privlačno prireditev »praznik češenj«, ki je privabila veliko obiskovalcev od blizu in daleč. Turistično društvo v Dobrovem pa se je letos odločilo, da tega tradicionalnega praznovanja ne bo. Pa ne zaradi pomanjkanja češenj, ki so tudi letos v Brdih zelo dobro obrodile, pač pa zaradi potresa, ki je precej prizadel tudi prebivalce Brd, Liga, Kambreškega ter ostalih krajev v novogoriški občini. Denar, ki bi ga porabili za organizacijo praznika češenj, bo turistično društvo namenilo za prizadete po potresu.

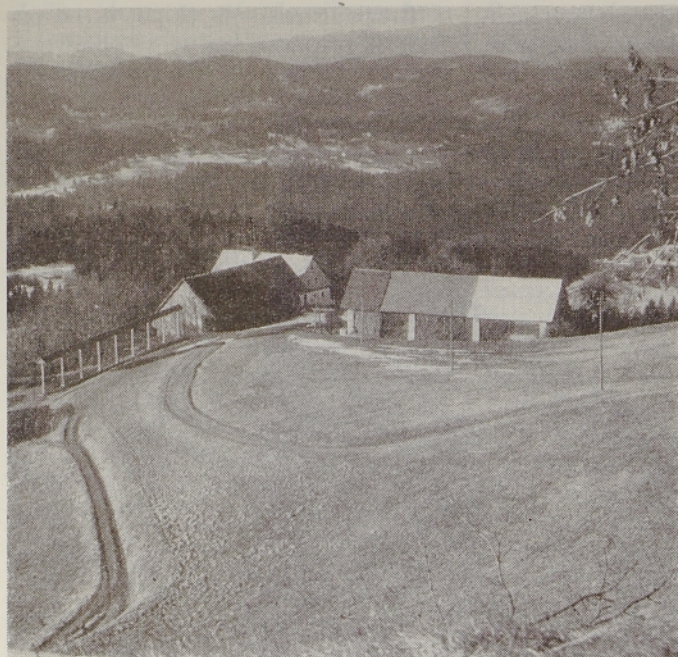
Pri Črnomlju je rudnik rjavega premoga Kanižarica pred meseci zalila voda, kar je seveda hudo prizadelo tudi tam zaposlene rudarje. V začetku junija si je ogledala rudnik tričlanska skupina strokovnjakov iz Madžarske, ki bodo skušali rudnik rešiti in onemogočiti nadaljnji vdor vode. Ko bodo pregledali rezultate dosedanjih raziskav ljubljanskega geološkega zavoda, bodo predlagali, kako naj bi rudnik ponovno usposobili za obratovanje. Vsi rudniški delavci, ki so zaradi vdora vode ostali brez dela, zdaj spet delajo. Veliko so jih prevzeli drugi premogovniki, precej ne kvalificiranih pa razna podjetja in tovarne na Dolenjskem s katerimi bodo uredili tudi ustrezne pogodbe in sporazume med rudniško upravo in delovnimi organizacijami o zaposlitvi delavcev iz

Spomenik kmečkim uporom in padlim v NOB v Brežicah (Foto: Janez Klemenčič)

Kanižarice. Solidarnostna pomoč rudniku Kanižarica bolj počasi priteka. Do prvih junijskih dni je bilo zbranih v ta namen 3.115.804 dinarjev. V dosedanji akciji so se najbolj izkazali delavci iz REK Zagorje, ki so prispevali 862.400 din. Med posamezniki pa velja omeniti belokranjskega rojaka iz Avstralije Franca Kastelica, ki je iz Avstralije poslal v Črnomelj v ta namen 1.080 din. Rudarji iz Kanižarice zelo žele, da bi rudnik spet usposobili za delo in bi se lahko vrnili.

Vse štiri republiške mladinske delovne akcije so se začele v nedeljo 6. junija. To so: delovna akcija »Brkini« v sežanski občini, »Suha krajina« na Dolenjskem, »Slovenske gorice« v okolici Ptuja in »Kožbana« na območju Nove Gorice. Vse te mladinske delovne akcije so takorekoč že tradicionalne, razen kožbanske, ki je letos prvikrat organizirana. Približno dva tisoč brigadirjev in brigadir v letošnjem poletju pomaga pri gradnji raznih komunalnih naprav: gradi ceste, vodovode, in postavlja drogove za električno omrežje v Tatri, Dornavi, Suhi Krajini, Kožbani, Skorbi, Gornji Tribuši in še kje. Še pred uradnim začetkom letošnjih delovnih akcij je z

Vrh nad Rovtami, blizu Dol. Logatca (Foto: Ančka Tomšič)

Veliki Gaber na Dolenjskem (Foto: Ančka Tomšič)

delom končala brigada v kateri je bilo 56 srednješolcev in mladih delavcev iz Ajdovščine, ki so napeljevali elektriko v partizanski vasi Gorenji Tribuši. Te so zatem zamenjali mladinci iz Tolmina. Prav tako so spet na delu brigade na kozjanskem področju, kjer zdaj vsako leto potekajo mladinske delovne akcije pod imenom »Kozjansko«. Sredi junija pa je začela z delom še ena zvezna mladinska delovna akcija »Posočje 76« v kateri bo jugoslovanska mladina pomagala pri obnovi po potresu porušjenih krajev v Posočju. Vse te akcije bodo v naslednjih mesecih, ko se bodo zvrstile najmanj štiri izmene mladih brigadirjev s svojim delom, pripomogle, da bodo domači kraji hitreje napredovali s čimer bodo ustvarjene tudi nove možnosti, da bodo prebivalci teh krajev ostali in delali doma.

V Juršincih v Slovenskih goricah so priredili kulturni mesec v katerem so počastili 106 letnico domačega prosvetnega društva in stoletnico rojstva Ivana Cankarja. V kulturnem mesecu so se zvrstile v Juršincih razne prireditve: Kulturno umetniško društvo s Sladkega vrha je gostovalo s Cankarjevo dramo »Kralj na Betajnovi«. Posebno kulturno doživetje za domačine sta tudi

koncerta pevskih zborov iz Dornave in Rogoznice. Zelo so navdušili mladi glasbeniki učenci osnovne šole v Juršincih, ki jih spretno vodi Rudi Mohorko. V tem mesecu so se zvrstile tudi razne športne prireditve v katerih so sodelovali šahisti, strelci, rokometasi in nogometasi. Med posebne zanimivosti je prav gotovo sodil tek po novo asfaltirani »vinski cesti«. V osrednji sklepni prireditvi ki je bila v nedeljo 6. junija, je govoril o Cankarju domačin književnik dr. Anton Slodnjak iz Ljubljane.

Na Tolminskem nedavni potres ni hudo prizadel le številnih stanovanjskih hiš, ampak tudi mnoga šolska poslopja. Več šol bodo morali porušiti in zgraditi nove. Po zadnjih podatkih pišejo Primorske novice, bo treba zgraditi nove osnovne šole v Tolminu, Breginju, Bovcu, Žagi, Kamnem, Ladri in otroški vrtec v Kobaridu. Prizadete so tudi druge šole, ki pa jih bodo skušali popraviti. Da bi učenci poškodovanih šol vseeno zaključili šolsko leto, so organizirali pouk v zasilnih prostorih. Ob lepem vremenu pa celo na prostem. Okoli dvesto šolskih in predšolskih otrok pa je odšlo v letovišča na Pokljuko, Debeli rtič in Lovran, kjer bodo pod normalnimi pogoji zaključili šolsko leto, oziroma malo šolo.

Umrl je Anton Šeme

Dne 18. maja 1976 je po kratki bolezni umrl v 83. letu starosti Anton Šeme, ameriški rojak, ki je nazadnje prebival v starem kraju v Kopru, Vanganelška cesta, 27 s svojo ženo Angelo.

Rojen je bil v Spodnji Slivnici pri Grosupljem leta 1894 in se je podal čez veliko lužo v Ameriko za kruhom že leta 1913. Nastanil se je v železarskem okolju, v Ely-Minnesota. Več let je delal v železnih rudnikih, pozneje si je nabavil manjšo farmo.

V svojem slovenskem srcu je vedno hrepenel po stari domovini, ki jo je dvakrat tudi obiskal, prvič leta 1953 in potem 1960. V letu 1962 pa se je kot upokojenec za stalno preselil v stari kraj in se s svojo ženo iz drugega zakona nastanil ob slovenski obali v Kopru, kjer je v zadovoljstvu živel vse do svoje smrti. Med našim slovenskim življenjem v Ameriki, kjer je živel domala 50 let, je stal vedno v naprednih delavskih vrstah. Iz prvega zakona ima v Ameriki pet otrok (ki vsi lepo govorijo slovensko), mnogo vnukov in pravnukov. Eden njegovih vnukov dela kot znanstvenik-rudarski inženir.

Izpolnila se je njegova srčna želja, da je pokopan v domači grudi, v svoji rojstni vasi Spodnja Slivnica pri Grosupljem. Bil je zelo priljubljen v svoji okolici, tako v Kopru kot v rojstnem kraju, kar je pričal tudi njegov pogreb, ki se ga je udeležilo veliko število ljudi. Slivniški pevci so mu ob zadnjem slovesu zapeli tudi pesem slovenskih izseljencev: »Kje je moj mili dom.«

Noč strahu in obupa

Ob novicah o potresu v severni Italiji, ki so pričele sedmega maja krožiti okrog sveta, je najbrž marskomu med našimi ljudmi po svetu stisnilo srce v bojazni, kako je z njegovimi domačimi, ali so preživel ali jih je morebiti zasulo — in, če so ostali živi, kako je z domačijami.

Naravna nesreča je v resnici krepko segla tudi k nam. Žrtev sicer na srečo ni bilo, zato pa je bilo veliko škode, gorja, strahu in obupa. Najbolj je bilo prizadeto Posočje, predvsem vasi na desnem bregu zgornjega toka reke Soče. Kobarid, Sužid, vasi v Kotu — Breginj, Podbela, Borjana, pa tudi Žagi in Srpenici na Bovškem ni bilo prizaneseno. Na levem bregu reke je hudo razmajalo vasi: Smast, Ladra in Volarje.

Prvi potresni sunek je šestega maja okrog devetih zvečer pregnal ljudi iz hiš najmanj za teden dni. Kdor je imel šotor, je spal v njem, drugi so spali v avtomobilih, ležišča so si uredili na prikolicah kamionov in traktorjev. Nihče, prav nihče si ni upal pod lastno streho, čeprav je hiša trdno stala. Kazalo je, kakor da se zemlja ne bo nikoli več umirila. Strah, ki je dremal v ljudeh, se je zbuja ob nočnih sunkih, da so kriče bežali celo iz šotorov in avtomobilov.

Skupaj s strahom in z novimi sunki nemirne zemlje pa je rasel tudi obup. Vsako novo tresenje je večalo razpoke tam, kjer so že bile, in ustvarjalo nove na hišah, ki prej še niso bile načete. Gospodarji so nemočno hodili okrog hiš in gledali, kako se podira tisto, v kar so vse življenje vlagali svoj znoj in svoje žulje. Prizor, ki bi bil drugače zelo nenavaden, je bil tiste dni v prizadetih vaseh povsem običajen pojav: kjerkoli že, na cesti, v zasilni trgovini ali v gruči pred šotorom je ženska, ki se je pogovarjala s svojimi znankami, planila v jok. Ostale so jo navadno tolažile tako dolgo, da so začele še same jokati.

Najbolj žalostna je resnica v Podbeli in Breginju. Ti dve vasi sta takšni, da bi bilo najhitreje in najceneje, če bi nekdo vzel nekaj buldožerjev, vse skupaj do tal porušil in zravnal ter na tem mestu zgradil novo naselje.

Kdor je bil kdaj v Breginju, ve, kako hudo zveni taka resnica. Vas, ki se popotniku, ko prispe vrh klanca, odpre nenadoma v temnem naračju pod hribi kot kakšna siva ptica, stisnjena v zavetrje, je bila kulturni spomenik prve kategorije. To pomeni, da nihče

ni smel brez dovoljenja strokovnjakov spreminjati njene podobe, njene stare, samonikle, divje lepe arhitekture: hiše iz sivega kamna, z lesenimi ganki, z detajli, ki kljub grobem gradivu skoraj filigransko razgibajo podobo pročelja. Zdaj je treba gledati, da se

v Breginj strokovno ekipo, ki bo pomagala pripraviti načrte za obnovo. Lahko rečemo, da Tolminska ne bo nikoli več tisto, kar je bila pred potresom. Breginjski kot je bil že pred tem hudim dogodkom iz dneva v dan bolj prazen. Mladi so odhajali na delo v

ljudje čimprej vselijo v nove domove, vendar se je zavod za spomeniško varstvo vseeno odločil, da bodo vas obnovili, kolikor se le da verno. Na pomoč so priskočili tudi študentje ljubljanske univerze, ki študirajo arhitekturo, ter kmalu po potresu poslali

Breginj, ki je slovel po svoji značilni arhitekturi, je porušen ali pa so hiše tako poškodovane, da jih bo treba podreti. Ljudje pa iščejo med kamenjem, kar je še uporabnega (Foto: Janez Zrnc)

Solidarnost na izpitu

dolino, doma so ostajale njihove žene z otroki in starci. Mnogo delavcev je zaposlenih v Novi Gorici, ob koncu tedna se vračajo domov, da preživijo z družino dva dneva. Če potem dobi stanovanje, se marsikdo odloči, da se bo odselil iz Breginja. Doma ostanejo samo njegovi ostareli starši, ki se trudijo po tistih strminah s košnjo in spraviлом sena, da prerediti nekaj živine. Morda jim to niti ne bi bilo potrebno, mnogi bi lahko odšli stanovat k svojim otrokom, vendar je na stara leta težko zapustiti kraj, kjer si prebil vse življenje, hišo, ki si jo postavljali in popravljali, živino, od katere si vse-skozi živel.

Zdaj ni ničesar več. Hiše so se porušile, če niso, jih bo porušil buldožer. Živino so odpeljali v klavnico — kdo jo bo pa redil? Otroci so bili teden dni doma, potem so se morali vrniti v dolino, na delo.

Stari prebivalci sedijo molče pred šotori in morda razmišljajo, kako je krivično, da jih je na stara leta zadelo še to. In čeprav so domovi za ostarele iz vse Slovenije ponudili začasno brezplačno oskrbo zanje, jih je malo, ki so zapustili svoje vasi v zameno za varno oskrbo.

»Dokler bom še živel, bom živel tukaj. Potlej naj me pa odnesejo.«

Vsakršno pisanje o potresu in njegovih posledicah bi bilo skrajno nepopolno in pomanjkljivo, če ne bi omenili pomoči, ki so jo ljudem iz Posočja ponudili od vsepovsod. Prvi so priskočili na pomoč vojaki. Celo noč po potresu in potem vse naslednje dni so postavljali šotore, kuhali in dovažali so hrano za prebivalce v Kotu, s tovrnjaki so razvažali šotore, ki so jih pošiljali slovenski taborniški odredi. Mnogi taborniki in podjetja, ki so že načrtovala dopuste za svoje uslužbenke ob morju, se bodo svojim načrtom odpovedali. Vse šotore in prikolicice so namreč poslali ljudem, ki so ostali brez strehe nad glavo.

Poleg te, najnujnejše pomoči, so po vsej Sloveniji in tudi drugod po državi pričeli zbirati denar za prizadete. Prostovoljno zbrani prispevki, denar, ki je bil namenjen za sindikalne izlete, celodnevni zaslužki — najrazličnejši so načini, kako zbrati sredstva. Vsi se zavedajo, da lahko zberejo veliko denarja, pa ga bo še vedno malo. Škoda je namreč skoraj neocenljiva.

Po naravni nesreči, ki je prizadejala Tolminsko in obmejne kraje v novogoriški občini, se je resnično izkazala naša človeška solidarnost in ne le to, tudi bratstvo med našimi narodi je pokazalo svojo moč. Prizadeti, ki so v potresu izgubili svoje domove, niso ostali sami. Na pomoč jim je priskočila vsa naša skupnost, svojo solidarnost z njimi so pokazale vse jugoslovanske republike.

Takoj po nesreči so svojo solidarnost najprej pokazale občine, predvsem novogoriška. Izredno hrabri in solidarni s prebivalci so bili graničarji obmejnih vojaških enot in tolminske garnizije. V vasi Podbela, ki je bila hudo prizadeta, so nam povedali, da se potresni sunki še niso povsem poglobili, ko so že prehiteli vojaki bližnje karavle in ponudili svojo pomoč. Sami so prenesli starčka-invalida iz ogrožene hiše. Še isti dan so jim postavili tudi ambulanto. Zato se preprosti kmečki ljudje, ki živijo v tej vasi, dejali: »To so pa res naši, ljudski vojaki.«

Hitra in učinkovita je bila tudi pomoč miličnikov. Prek njihovih zvez je prodrla vest o razmerah na Tolminskem po potresu v druge kraje. Takoj po najhujšem potresnem sunku in drugih manjših so tudi odhiteli v vasi, med ljudi, jih mirili in pomagali, kjer je bilo treba. Učinkovita in hitra je bila tudi pomoč tabornikov. Člani odreda Tolminskih puntarjev so že takoj postavili svoje šotore, kjer je najnujnejše. Že naslednji dan pa so prihiteli na pomoč tudi taborniki iz drugih krajev. Postavljali so šotore, svetovali ljudem, kako naj žive na prostem in usmerjali promet.

Izredno dobrodošle so prebivalcem prikolicice, ki jim nudijo vsaj zasilno streho nad glavo. Teh je zdaj na Tolminskem že okoli 280. Njihovi stanovalci ne morejo prehvaliti delovnih organizacij, štabov za civilno zaščito in zasebnikov, ki so jim jih nesebično ponudili za začasno bivanje. Največ prikolic je prispelo po pozivu republiškega odbora zveze sindikatov. Prav akcija s prikolicami dokazuje, kako uspešen je družbeni sistem, v katerem živimo in ga gradimo tudi ob takšnih ekstremnih priložnostih. Dokazuje, da je to, kar imamo, last nas vseh, da v združenem delu ni ne republiških, ne občinskih meja in ne meja posameznih delovnih organizacij. Živimo v družbeni ureditvi, ki ji resnično lahko rečemo socializem.

Zanimiv je podatek, ki so nam ga posredovali v Tolminu. Takoj po prvem

Prijatelja brez strehe. Fantek stiska k sebi svojega štirinožnega prijatelja. Oba sta našla streho pod šotorom. Zdi se, da se imata v teh trenutkih še rajši (Foto: Janez Zrnec)

Starec nima več strehe nad glavo. V obupu sedi pred šotorom in zre proti vasi, kjer je njegova razrahljana hiša (Foto: Janez Zrnec)

Pomoč naših izseljencev

»Ne bomo vas rešili, pokazali pa bomo,
da smo na petem kontinentu z vami tudi v nesreči«

sestanku štaba civilne zaščite (šest minut po potresu) so se sestali tudi družbenopolitični delavci. Niso se ločevali v skupine po posameznih organizacijah, kjer delajo, temveč so bili vsi samo aktivisti. Po dogovoru so odšli vsak na svoj konec, vsak po svojem opravku. Tako delajo še danes.

Tolminci in tisti iz obmejnih krajev novogoriške občine se ne dajo, čeprav jim je narava sama pokazala zobe. Žilavi so in uporni kot njihovi predniki, ki so iz kamnitega alpskega sveta napravili vrtove in se v zgodovini večrat upirali tujim osvajalcem. Pa vendar, brez pomoči vseh nas sami ne bodo zmogli obnove svojih domov. V biltenu, ki ga izdajajo vsak dan, bomo, da ne pričakujejo odškodnine, le solidarnostna pomoč jim je dobrodošla, iz materialnih in moralnih razlogov. Srečni so, da so se jih spomnili bratje od Zagreba do Skopja. Pri njih sta bila na primer predstavnika SR Srbije Stojan Stojilković in Rado Vujinović ter izjavila, da bodo v SR Srbiji kmalu določili oblike pomoči prizadetim v naravni nesreči. Tu je bila tudi predstavnica hrvatskega Rdečega križa, prejeli so pomoč Banjaluke, Skopja, ki jim je poslalo prepotrebne prikolice itd. »V nesreči spoznaš prijatelja«, pravi star pregovor in tudi tokrat je tako. Solidarnost vseh nas je bila na izpitu in opravili smo ga.

Ko smo obiskovali porušene vasi na Tolminskem smo bili v mislih tudi z zamejskimi Slovenci, Benečani in Režijani, katerih domovi so na drugi strani hriba, vendar že onstran meje, v Italiji. Ves čas je v nas klujuvala vest, ki so jo pripovedovali domačini in smo o njej že tudi brali. Italijanske oblasti predlagajo Beneškim Slovincem in Režijanom, da se izselijo. Tako bi še peščica Slovencev, ki vztraja tod, odšla in ob svoji vedno znova obujani narodni zavesti ne bi več kljubovala pritiskom potujčevanja. Vendar zamejski Slovenci zatrjujejo, da ne bodo odšli s svojih domov, na katerih so njihovi predniki živeli stoletja. V teh njihovih težnjah morajo čutiti tudi oporo matične domovine. To je naš dolg njim, ki vztrajajo na naši skrajni zahodni narodnostni meji, čeprav to zahteva od njih veliko napora in samoodpovedovanja.

Daleč tam na petem kontinentu — v Avstraliji, so bili naši rojaki med prvimi izseljenski društvi, ki so začeli zbirati pomoč za prizadete po potresu v Sloveniji. Slovenski klub Triglav v Sydneyu je 15. maja naslovil na naše izseljence in na slovenske organizacije v Avstraliji naslednji dopis:

»Dragi rojaki! Gotovo ste že veliko čuli o potresni nesreči, ki je prizadela severovzhodni del Italije in ki žal ni prizanesla tudi naši domovini Sloveniji. Poročila iz domovine so sedaj še nejasna, vendar je po uradnih podatkih škoda samo v Sloveniji okrog 300 milijonov dolarjev (po poročilu televizijske postaje ABC je samo v eni vasi, ki je imela prej nad sto hiš, ostalo po potresu le trideset zgradb in še te niso več uporabne za stanovanja.) Vsekakor je nesreča tako obsežna, da je senator Tony Mulvihill brzojavno zaprosil predsednika avstralske vlade Mr. Fraserja, da naj Avstralija pomaga tudi žrtvam potresa v Jugoslaviji, kakor je to storila v primeru potresa v Italiji.

Z ozirom na to, predvsem pa, ker smo Slovenci in nam ne more biti vseeno, če del našega naroda trpi, je Triglav Community Centre sklenil organizirati akcijo za pomoč potresnim žrtvam domovine, ki bo zaključena 10. junija 1976. Zbrani denar bo odposlan Slovenski izseljenski matici, ki ga bo razdelila krajevnim odborom za pomoč potresnim žrtvam.

Upamo, da se boste z veseljem odzvali naši prošnji in prispevali vsak po svoji možnosti in zavesti. Predvsem naprošamo slovenske organizacije, da bi vsaj en del dohodka od ene prihodnjih prireditev namenile za to zbirko. Prispevke pošiljajte na: Potresni sklad, P. O. Box 40, Summer Hill, N. S. W. 2130, ali pa jih oddajte svojemu klubu, oziroma društvu. Za Slovenski klub Triglav: Jože Čuješ, predsednik«. Prvi seznam o nabirki med slovensko radijsko oddajo v sredo 19. maja smo prejeli na matici 26. maja. Skupaj so rojaki v tej nabirki obljubili, da bodo prispevali znesek 2250 dolarjev.

Seznane z imeni darovalcev bomo objavili tudi v Rodni grudi, ko bo akcija zaključena. Poročali bomo tudi, kako bodo razdeljena sredstva, ki jih bo matica prejela od rojakov v ta namen. K prvemu seznamu imen rojakov, ki bodo pomagali prizadetim, je predsednik Slovenskega kluba Triglav Jože Čuješ pripisal: »Poleg navedenega v seznamu sta Triglav in Slovensko društvo zbrala že prav lepo vsoto. Pri

Triglavu bomo predvajali tudi slovenski film »Nekega lepega dne«, ki bo vrgel nekaj sredstev v ta namen. Res vas ne bomo rešili, pokazali pa bomo, da smo tudi na petem kontinentu z vami ne le v sreči, temveč tudi v nesreči. Naše sožalje vsem, ki so ob potresu utrpeli osebno ali materialno škodo.«

Rojak Čuješ poroča, da tudi v Wollongongu, Canberri, Melbourne in drugod nabiralne akcije dobro napredujejo. Za prizadete zbirajo vse slovenske organizacije. Tudi slovenska cerkev zbira za pomoč pri obnovi poškodovanih cerkva v domovini. K nabirki za po potresu prizadete pa so pritegnili tudi mnoga druga jugoslovanska društva v Sydneyu, kakor tudi dva največja dnevnika v Sydneyu za poročanje o potresu in posledicah v Sloveniji. Obžalovali so, da jim je v prvih dveh tednih tako manjkalo urad-

Breginj. Vsaka streha je dobra, tudi ta improvizirani šotor iz polivinila, kajti po potresu ponavadi dežuje
(Foto: Janez Zrnc)

nih vesti o potresu in posledicah. Tudi Slovensko kulturno društvo Simon Gregorčič v Torontu, Kanada, je naslovalo na rojake in prijatelje poseben dopis za pomoč od potresa prizadetim družinam. Društvo je v ta namen odprlo poseben bančni račun, na katerem se bodo zbirali prispevki namenjeni v ta namen. Imena vseh darovalcev bodo objavljena.

Rojaki v Kanadi naj pošiljajo svoje prispevke v čeku ali na money order na naslov: Slov. Earthquake Victims Fund, 445 Rendforth Dr., Etobicoke, M9C 2M9, Ont.

Poezija kamjenja se ruši

Po potresu v Breginju odkrili menda najstarejšo hišo na Slovenskem

Stoletja so Breginjci pridno nosili kamenje izpod Kobariškega Stola, ga z ljubeznijo skladali drug na drugega ter si tako zgradili domove, ki so prebrodili nešteto viharjev, tudi vojne, le silam izpod zemlje se niso mogli upreti. Ker se vas stoletja ni spreminjala, je s svojimi hišami iz neobdelanega kamjenja postala prvorazredni slovenski kulturni spomenik beneško-slovenskega ljudskega stavbarstva. S potresom pa je prišel čas, ki je spomenik postavil pod vprašaj; preveč je ruševin, da bi jih mogli spet popraviti tako, da bi bile takšne, kakršne so bile. Tako

Breginj nekako ždi na robu strmega pobočja, zato so stari stavbarji gradili hiše na ježah, da se držijo druga druge. Vse skupaj pa tvorijo nekak krog ali kakor pravijo arhitekti, vas je postavljena amfiteatralno; zato je več ulic zaokroženih, pa tudi dvorišča so ovinkasta in tako zelo slikovita. Značilni so ganki, ki povezujejo vsako nadstropje. So leseni in dajejo sivemu kamenju poseben čar. Na sredini vasi je nekak trg ali gorica, kakor mu pravijo domačini, kjer so se vaščani nekdanj zbirali, da bi se pogovarjali o skupnih zadevah. Okrog vasi so njive in obširne senožeti, polne pisanega planinskega cvetja. Nekoč so tod pasli ovce in koze, danes jih ima še sem in tja kaka hiša kot za vzorec.

Breginjski kot se je po vojni domala izpraznil, ker so ljudje odhajali v dolino za boljšim kruhom. Še leta 1934 je tu živelo 900 prebivalcev, zdaj pa

dar je v Sloveniji pa tudi Jugoslaviji veliko govora o pomoči, ki bo prišla. Kjer so doma mladi ljudje, bodo ruševine obnovljene, kjer pa so ostali samo starci, pa je vprašanje.

Vasi dolgo nihče ni obnavljal, zato je potres imel lažje delo. Ostalo je le šest hiš, v katerih smejo ljudje še prebivati, 44 bi jih morali temeljito popraviti, za 75 hiš pa ni rešitve. Zavod za spomeniško varstvo bi Breginj rad obnovil tako, da ga arhitektonsko ne bi oskrunili, vaščani pa bi radi imeli povsem nove domove. Morda bodo le našli kompromis in zgradili nove hiše, a v starem slogu.

Hiše so sila slikovite. Zanimivo je, da marsikatero krasi freska s spoštljivo starostjo. Strokovnjaki so nekaj najlepših s posebno tehniko prenesli oziroma presneli in jih bodo vrnili, ko bodo hiše obnovljene. Ena najzanimivejših fresk je iz leta 1836.

Hiša, ki je menda najstarejša na Slovenskem, saj nosi letnico 1119. Odkrili pa so jo slučajno po potresu. Lastnica kaže na poškodbe.

Kamenje ni nametano, temveč skrbno naloženo, med drugim tudi v obliki križa in z okroglim kamnom v sredini

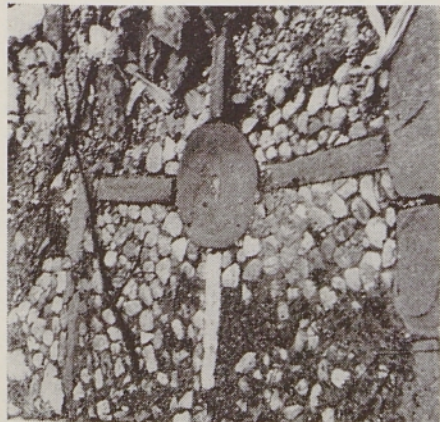
Značilno dvorišče z nišo ob vratih, kamor so Breginjci postavljali jedi in pijačo, da se je ohladila

jih je le tristo in še za te je vprašanje, ali bodo obnavljali porušene domove ali se bodo raje odpravili v mesto. Nekoliko optimizma je v vas prinesla nova tovarna, ki je zrasla na robu vasi. Zdaj zaposluje 40 domačinov, kasneje pa naj bi jih še več. Tovarna, v kateri delajo igle, naj bi tako zadržala ljudi v vasi, da ne bi povsem izumrla. Tudi asfalt so jim pred kratkim pripeljali skoraj do vasi. Manjkata še dobra dva kilometra, potem pa bo zveza z dolino boljša. Do Kobarida je 18 km.

Vaščani zdaj živijo v negotovosti, ven-

Ko je posebna komisija pregledovala škodo, je med drugim odkrila tudi najstarejšo hišo v vasi, ki datira v leto 1119, kar pomeni, da je to verjetno najstarejša stanovanjska hiša v Sloveniji sploh. Našli so letnico, vklesano v kamniti nosilni steber hiše, številka 105, ki stoji na robu vasi. K njej se pride po vegastem dvorišču, tlakovanem s kamenjem. Tlak kaže, da so Breginjci imeli občutek za lepoto, saj so kamenje zlagali po velikosti, tik ob hišah pa so sestavili kamenje v obliki križa z okroglim kamnom v sredini. S kamenjem so oblikovali tudi odtočne kanale, iz kamnja so klesali žlebove in korita za napajanje živine. Ni kaj, Breginj je poezija kamjenja, ki kliče po obnovi tako zaradi potresa kot zaradi starosti, saj ga je načel že čas, ki je prinesel vlago in druge nevarnosti.

Albina Podbevšek

Ob jubilejem,
petem srečanju
slovenskih društev
iz zahodne Evrope

Dokaz nepretrganih

»Takega baritonista bi se razveselila vsaka operna hiša«, je ves navdušen vzkliknil Ivan Kodeh, dolgoletni slovenski pevovodja iz Charleroija v Belgiji, potem ko je izzvenela tista lepa slovenska »Mrzel veter tebe žene« v izvedbi našega zbora iz Münchna »Donči zvon«. Solist — baritonist je bil res odličen. Prijetno petje zbora je pritegnilo pozornost skoraj tri tisoč navzočih v mogočni dvorani »Olympiahalle« in tudi televizijska kamera snemalcev RTV Ljubljana je močneje zabrnela; žarometi so osvetlili obraze dvajsetih pevcev in pevk, ki so nato zanosno pod večjim vodstvom Fridrika Smoleta zapeli še »Eno devo le bom ljubil«.

»Zaradi slovenskega petja sem prišel, tako me je vleklo, da sem moral priti. Zaradi bolezni sem zamudil tako srečanje slovenskih društev v Stuttgartu in lani v Essnu, letos pa sem se odločil: grem, četudi sam!« mi je povedal velik prijatelj slovenske pesmi Kodeh. Pa ni prišel sam, pripeljal ga je slovenski učitelj iz Belgije prof. Ciril Murnik. Le še pevci društva »Maribor« iz Hildna v Nemčiji in društva »Ivan Cankar« z Dunaja, kot gostje pa Trboveljski oktet Svoboda II so razveselili tiste, ki so želeli slišati slovensko narodno pesem. Sicer pa so v programu nastopale folklorne skupine in instrumentalni ansambli naših rojakov iz ZR Nemčije, iz Francije pa kvintet godcev društva »Triglav«. Instrumentalni kvartet bratov Plesničar iz Avstralije pa se je na poti iz Anglije v Slovenijo ustavil v Münchnu in požel za svoje izvajanje viharno odobravanje poslušalcev v olimpijski dvorani. Seveda so polke in valčke nastopajočih ansamblov navdušili navzoče in uga-jale so tudi folklorne skupine najmlajših, ki so tolikšne uspehe dosegli s svojo pridnostjo in požrtvovalnim delom slovenskih učiteljic in vaditeljic. Pravi mojstri pa so že postali mladi člani ansambla »Alpe-Adria« münchenskega društva — gostiteljja »Triglav«. Pohvalijo se tudi že s prvo ploščo, drugo pa bodo posneli v jeseni. Pravijo jim tudi »mali Avseniki«, tako dobro že igrajo tudi viže tega priznanega slovenskega narodno zabavnega ansambla, ki je po kulturnem programu igral za ples udeležencem 5. srečanja, za Avseniki pa še prav tako priljubljeni ansambel »Zadovoljni Kranjci«. Saj so tudi za to prišli naši delavci iz Münchna, da se razvedrijo in zaplešejo, še bolj seznanijo med seboj in izmenjajo izkušnje pri delu v društvih.

Kot častni gost se je srečanja v Münchnu udeležil tudi član sveta federacije Miha Marinko. Na desni učiteljica Dragica Nunčič

Veseli tobogan v Münchnu

Folklorna skupina iz Sindelfingna

Da tudi v tujini niso pozabili na športno dejavnost, so pokazala ta dan številna športna tekmovanja med predstavniki posameznih društev. Pomerili so se v namiznem tenisu, keglanju in šahu.

»Da, časi se spreminjajo in popolnoma razumem današnjo mladino, da je zagreta za lahko glasbo in folkloro, ki je za gledalce v dvorani še zlasti privlačna, toda zame je še vedno najlepši instrument človeški glas, saj seže globlje v srca kot najbolj sodobno glasbilo. In ne smemo pozabiti, da so bile prav ljudska slovenska pesem in

deklamacije ter uprizoritve skromnih igralskih družin v slovenskih naselbinah v preteklosti tiste, ki so ohranile naš jezik in narodnostno zavest do današnjih dni.« Temu mnenju pevovodje Kodeha sem z lahkim srcem tudi sama pritrdila.

Zato je dve uri skoraj nepremično sledil deklamacijam in petju najmlajših, ki so pokazali, kaj so se naučili pri slovenskem dopolnilnem pouku. Ljubljanska RTV je posnela ta otroški program za svojo oddajo »Veseli tobogan«, ki je že zelo znana tudi v tujini. Otroci so imeli možnost, da so pred

vezi z domovino

Rudi Čačinovič, podpredsednik slovenskega izvršnega sveta in Željko Jeglič, svetnik ambasade SFRJ v Bonnu v pogovoru z rojakom

Cilka Bizjak, blagajničarka SPD Triglav v Švici, z bratom iz Stuttgarta

Pevski zbor »Doneči zvon« iz Münchna

odra, je dajal poudarka temu slavlju. Tako so počastili stoletnico pisateljevega rojstva tudi rojaki iz Nemčije, Avstrije, Belgije, Švice in Francije.

Dokaz nepretrganih vezi z matično domovino pa je bil tudi obisk posameznikov, ki so se pripeljali kar v sedmih avtobusih iz Slovenije in si ob tej priložnosti ogledali tudi bližnji Dachau, zloglasno nacistično taborišče. Številno zastopstvo je prispelo tudi iz Trbovelj: predsednik občinske skupščine je podaril slovenskemu kulturnemu in športnemu društvu »Triglav« prapor, delavska godba in pevci Trboveljskega okteta pa spominski fotografiji. Nastop Delavske godbe v dvorani, na koncertu v bližnjem Waldkraiburgu in na promenadnem koncertu sredi Münchna je zbudil splošno pozornost zaradi odličnega izvajanja. Kako tudi ne! Saj se godba ponaša s 75-letno tradicijo in s prvim mestom mednarodnega tekmovanja pihalnih orkestrov z vsega sveta leta 1974 na Nizozemskem.

Jugoslovansko enotnost v tujini pa je izpričala s svojim blestečim nastopom mladinska folklorna skupina »Mladost« iz Stuttgarta, ki je s svojim mojstrskim izvajanjem plesov jugoslovanskih narodov močno ogrela gledalce. Kako velik pomen pripisuje domovina takim srečanjem, ki poglobljajo stike naših državljanov v tujini z domovino je tudi dejstvo, da je prevzel pokroviteljstvo nad srečanjem predsednik republiške konference Socialistične zveze Slovenije Mitja Ribičič. Pozornost temu srečanju pa je posvetila tudi država gostiteljica, saj je predsednik bavarske deželne vlade dr. Alfons Goppel prvič prevzel pokroviteljstvo nad prireditvijo tujih delavcev. Na prireditvi ga je zastopal njegov minister za gospodarstvo in promet Anton Jaumann, ki je tudi pozdravil navzoče. V imenu slovenskega izvršnega sveta in republiške konference SZDL je pozdravil naše delavce podpredsednik izvršnega sveta Rudi Čačinovič in jim tudi zagotovil, da se lahko vsak čas vrnejo domov, saj je Slovenija v zadnjih letih odprla četrto milijona novih delovnih mest. Med številnimi zastopniki družbeno-političnega življenja iz Slovenije je bil še prav toplo pozdravljen tudi član sveta federacije Miha Marinko. Jugoslovanski veleposlanik v Bonnu Budimir Lončar pa je v svojem govoru poudaril, da je tako srečanje najboljši dokaz zvestobe svojemu slovenskemu narodnemu bitju in jugoslovanski skupnosti.

Mila Šenk

mikrofoni poslali pozdrave tudi svojem v Slovenijo. To je bila zanj, zame in še za številne med poslušalci srčika večera, najlepše na tem srečanju. Daje nam tudi upanje za prihodnost, da naš mladi rod ne bo še tako hitro potonil v tujini in da tistim, ki se bodo vrnili, materina govorica ne bo tuj jezik. Saj je pela deklica: »O, domovina ljubljena, vzemi nas nazaj...!« In triletni fantek: »Grem v partizane«. Tudi »Naša četica« je donela po dvorani, pa »Gor čez izaro« in »Sem fantič z zelenega Štajerja«. Slovenska beseda iz otroških ust te vedno gane, v tujini pa

je še stokrat lepša, je kot božanje... In kako smo občudovali mladinke in mladince, ki so se pomerili v znanju iz del pisatelja Ivana Cankarja. Pa tudi recitali so ga. Močan vtis je napravila na poslušalce tudi zborna recitacija Cankarjevega besedila v izvedbi članov društva z Dunaja, ki nosi pisateljevo ime. Cankarjeva misel »Jaz, bratje, pa vem za domovino« je bila tudi geslo tega petega in zato jubilejnega srečanja slovenskih društev v bavarskem glavnem mestu in tudi velik povečan portret največjega mojstra slovenske besede, pritrjen na zastoru

Jeruzalem

Erna Meško
kmetica
Lahonci
pri Ivanjkevcih

Tam, kjer se reka Drava začne, obotavlja se, poslavljati od prelepe slovenske zemlje in se s svojo desno polovico že spušča Hrvaški v naračje, stoji lepo, čisto mestece Ormož s svojo 700-letno zgodovino. Tu se začno in se razprostirajo vse do Ljutomera, prijazne prleške metropole, ormoško-ljutomerske gorice v severovzhodni Sloveniji.

Še enkrat se naša planinska dežela vzvalovi in kakor s čipkami obrobljena zaključuje svojo mejo tam pri Kogu. Ob koncu druge svetovne vojne je od tukaj rdeča armada štiri tedne napadala Nemce in je razumljivo, da je bil ta del s Humom vred zelo, zelo opustošen. Danes so rane po večini zaceljene.

Ormoško-ljutomerske gorice so pravzaprav del Slovenskih goric s to razliko, da je tu svet po vseh gričih zasajen z vinsko trto. Čudovito lepo je tukaj in tudi na ta košček slovenske zemlje je mislil, ko je Fr. Ks. Meško zapisal:

»Dežela, čudovita kakor iz lepih sanj — tista moja domovina tam doli, naše Slovenske gorice. Dežela, polna naravnih lepot, ne sicer divjih, ne s svojo veličastnostjo mamečih kakor visoke gore, ne, preprostih, idiličnih skoraj. A je prav zaradi tega s tem mehkejšo poezijo ožarjena in tem pristrčneje govori srcem...

Dežela, polna petja, a tudi za človeška srca in človeško življenje dovolj bogata z jokom; polna dela in potu, a tudi polna otroške lahkotnosti in objestne razposajenosti...

Dela in muči se tam naš človek, kakor bi nameraval večno živeti...

Čudovita dežela, griči in doline kakor pesem v daktilih in anapestih! Po hribih bele zidanice, krotke golobice, ki so med zelenje sedle, da bi se od dolgega poleta odpočile. Dežela polna poezije, polna čarov. Koliko poezije v zemlji sami, v tistih, po gričih položenih vinogradih, v tistih sanjavih gozdovih, v tistih tihih dolinah...

Popoten človek, ki hodi tam z odprtimi očmi in s čutečim in razmišljajočim srcem in gleda vso to poezijo, kako ne bi postal pesnik?»

Na ta slavospev svoji rodni zemlji sem se spomnila, ko sem zaželela, da napišem pričujoče vrstice o Jeruzalemu. Jeruzalem, najvišji breg in lepote ormoško-ljutomerskih goric, svetovno znan predvsem po izvrstni vinski kapljici. Jeruzalečan — ki lahko tekmuje z najboljšimi vini na svetovnem tržišču, je tu doma. Pravijo, da se čudeži več ne gode. Ali ni to čudež, da

iz te ilovnate in peščene zemlje, zraste trta in iz nje kapljica, ki blaži duha in razveseljuje srce — seveda le, če jo po pameti uživamo? Žal, da prenekateri pozablja na mejo uživanja in potem se korist sprevrže v prekletstvo in propast. Zato prav pravi naša stara zdravljica: »Le po pameti ga pijmo, da še glave ne zgubimo, jaj kak' žalostno bi blo, vedet ne, kam it domov.«

Za Jeruzalem sem zvedela že kot šolarca. Če je kdo omenil ta kraj, se mi je vedno vzbudilo hrepenenje, da bi ga tudi sama spoznala. Neke jeseni pride sestrična Lujza, ki je imela pri Jeruzalemu vinograd, vabit na trgatv. Joj kako sem se razveselila, ko je oče odločil, da bom lahko šla jaz. Še spati nisem mogla. Nagovorila sem sosedovo Toniko, naj gre še ona in tako sva se odpravili s škafi, novimi predpasniki in balažeki (nožki) na bratvo. Tako pri nas pravimo trgatvi. Peljali sva se z vlakom do Ivanjkovec, od tam pa pešali dobro uro do Jeruzalema. Bilo je konec oktobra, vreme se je skisalo, začelo je pršeti in dež je kmalu prešel v sneg. Bilo nas je precej bračev. Starejši so se greli s »kajo slino« (žganjem), mi deca pa bi se najraje stisnili k peči, a kaj, ko ni bilo časa. Trgatev je bila zelo pozna in bilo je že mnogo jagod na tleh. Morali smo hiteti, da nam sneg ne bi vseh prekril. Ugotovili so, da drobni otroški prstki lažje berejo okrogle jagode, kot pa okorne, zdelane roke odraslih. Kljub tej ugotovitvi ni bilo prav nič »lušno« in s Toniko sva že obžalovali, da sva šli. V življenju je pač dostikrat tako, da česar se človek najbolj veseli, nima dobrega konca. Tak je bil moj prvi stik z Jeruzalemom. Poznejši so bili vsi veseli.

Iz zgodovinskih virov je znano, da je v začetku 13. stoletja Friderik I. Ptujski podaril hrib z okolico nemškemu viteškemu redu — križnikom, ki so po hribih postavili stolpe in v njih namestili božje podobe. Na samem griču so postavili stolp s podobo jeruzalemske Marije. Po tej podobi, ki je sedaj nameščena v glavnem oltarju, je kraj dobil ime Jeruzalem. Sredi 17. stoletja je razsajala kuga in ljudje so se na različne načine zaobljubljali. Tako sta se zakonca Drumpič Janez in Saloma Marija, lastnika gornjeradgonskega gradu, zaobljubila, če preneha kuga, da postavita cerkev. In res so l. 1652 v 3 mesecih zgradili cerkev in 21. oktobra na god sv. Uršule, je bila prva maša.

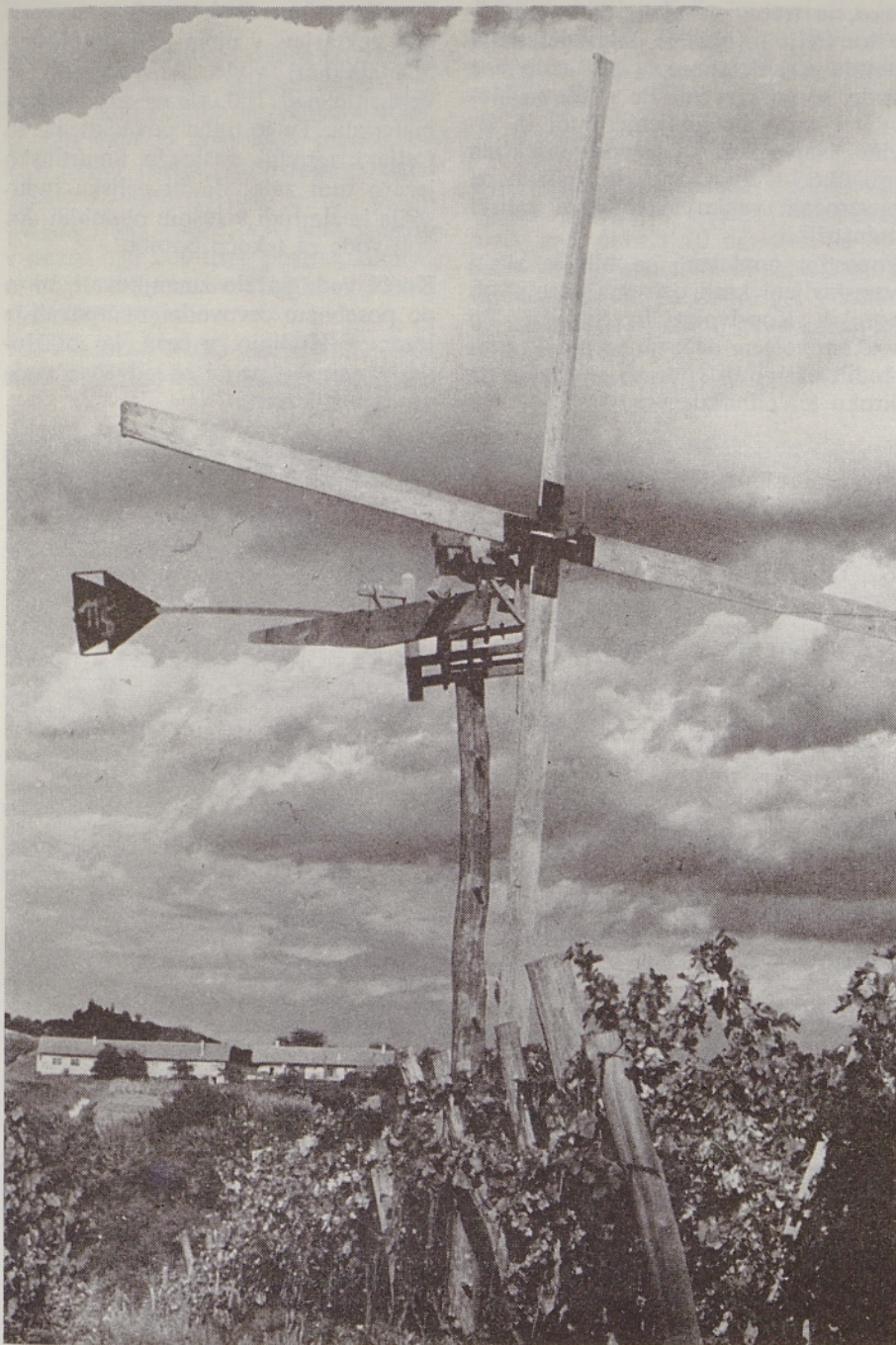
Leta 1662, ko sta generala Montecucoli in Zrinjski v bitki pri St. Gothar-

du premagala Turke, so se ti v posameznih skupinah vračali in pustošili. Ena teh skupin je prišla skozi naše kraje. V Babjem klanecu pri Jeruzalemu so jih žene z zvijačo porazile. Na rob globokega z drevjem obraslega klanca so nanosile kamenje in postavile kotle, da so skuhale krop. S tem kamenjem in vrelo vodo so pregnale Turke. Izročilo pravi, da je pritekel 12-letni deček in s staro, zarjavelo puško ustrelil poveljnika Turkov. Vse žene so ostale nepoškodovane.

Leta 1704 so prišli Kruci iz Madžarske k Sv. Miklavžu, kjer so vse izropali. Župnik Stariha je uvidel, da se pri Sv. Miklavžu ne bo mogoče braniti, zato se je z župljani umaknil na bližnji Jeruzalem in ga utrdil. Starce, bolnike in otroke so spravili v cerkev, moške in žene pa so se borili. Poslali so sla v Veržej k ljudskemu junaku Ropoši po pomoč. Ta je prišel Krucom za hrbet. Z združenimi močmi so bili Kruci tako poraženi, da se v te kraje niso več nikoli vrnili. To je bil njihov zadnji napad. Po tej zmagi je župnik dobil ime Victoriosus: zmagovalc.

Danes je ves hrib zasajen s prelepimi vinogradi. V samem Jeruzalemu je 80 ha v vsem delovišču 220 ha vinogradov. Polovico tega je obnovljeno v terase, polovica pa je še klasični vertikalni nasad. Vse je družbena last, vzorno negovano in dosežejo vrhunske kvalitete. Na vrhu hriba je park, v katerem je 80–100 raznih rastlin in dreves, med njimi tise, japonski dren, Kristusov trn, citronovec, japonske jabolke in češnje, različni berderesi, čudovite srebrne smreke idr. Tu je tudi vremenska opazovalnica. Kombinat Jeruzalem-Ormož ima tudi svojo točilnico, ob njej pa prostorno parkirišče. Mnogi avtobusi pripeljejo semkaj izletnike, da se naučijo svežega zraka, naravnih lepot pa tudi pristnega jeruzalečana. Čudovit je pogled na te mehke griče, ki se s trto porasli kot polne prsi mlade matere napenjajo vse naokrog. Sedaj v jesenskem času, ko klopotci vedno oznanjajo trgatv, so gorice polne zadovoljnih bračev, pod njimi pa polja oračev in sejačev. Tako skrbni za pijačo, drugi za kruh in ni se nam bati. Svet je tu tako privlačen, da niti ni treba naštevati, kaj vse vidimo daleč naokrog in krog. Že to samo, kar nas obdaja, nasičuje naše hrepenenje in vzbuja občutek sreče ob zavesti, da je to naša ljubljena slovenska zemljica.

Pred leti je planinsko društvo Ljutomer odprlo kakih pet minut od cerk-

Jeruzalem v Slovenskih goricah (Foto: Jože Gal)

vice prijazno planinsko postojanko. Prleški planinci smo bili presrečni, ko nas je dobro markirana pot privedla iz Ivanjkovec v ta dom. Žal, naše veselje ni trajalo dolgo. Za društvo ni bil rentabilen in tako so ga opustili. Je pa tam še danes gostišče.

Preden se poslovimo od Jeruzalema, se še zazrimo proti vzhodu na dvorec Temnar, katerega prvi lastniki so bili ptujski grofje, pozneje so ga izročili križnikom kot nagrado za pomoč pri obrambi Ptuja. Vredno si je ogledati več sto let stare, kot katedrale obokane kleti.

Če ne nameravam nadaljevati poti proti Ljutomeru, se iz Jeruzalema lahko vračamo po lepi asfaltni vinski cesti skozi čudovite Svetinje v Ivanjkovec in dalje po vinski cesti preko Litmerka v Ormož. Preden pridemo v Ivanjkovcih do križišča, opazimo na desni spomenik talcem in ko zavijemo na križišče na levo, prečkamo železniško progo in pridemo na vinsko cesto, zagledamo na levi lepo bivšo Petovarjevo domačijo, kjer se je dne 3. 4. 1914 rodila herojka Milena Petovar poroč. Berce in bila dne 2. 10. 1942 na sodnijskem dvorišču v Mariboru ustreljena. Truplo je bilo takoj odpeljeno v Gradec. Sprašujem se, ali res ni mogoče, da v svojih spisih ne bi omenjala smrti? Toda, mrtvi nas živeti učijo. Naj Mileni v spomin opišem en dogodek iz časa njene internacije na Borlu. Zapornice so sušile seno. Med njimi je bila tudi Milena. Opazile so, kako se je vsak hip sklonila in nekaj pobrala ter spravila v žep. Bile so vse molčeče, tisti dan so namreč opazile nov razglas o ustreljenih »banditih« in med njimi je bil tudi inž. Polde Berce, Milenin mož. Ko so drugo jutro vstale, je bil plakat ozaljšan z lepim cvetnim vencem. Spletla ga je Milena iz cvetja, ki ga je podnevi nabirala med senom. To je bilo 30. 3. 1942. In pol leta za tem je bila ustreljena tudi ona. Ni tu mesto, da bi opisovala njene vrline, samo to naj povem, da je bila izredno človekoljubna in nadvse junaška. Spominjam se je kot ene izmed mnogih, ki so v skrajnem delu severovzhodne Slovenije živeli in umrli za domovino! V zadnjem času se mnogo govori o kmečkem turizmu v teh krajih. Ormož bi naj bil izhodišče v ta neomadeževani svet, ki ga še niso zastrupili tovarniški dimniki. Tu bi naj našel počitka potreben človek zaželeni oddih. Gotovo ga bo, če se bo vrnil k naravi in ga iskal z dušo in srcem.

Šmartinsko jezero raj za

Dva turista (bila sta Slovenca, ki dolga leta živita na tujem, pa sta prišla domov na dopust) sta se pripeljala z avtom po makadamski cesti, ki je zavila od glavnega odcepa proti gozdiču na robu Celja.

Poleg brajde ob starem kozolcu, pod katero je kmečki očanec klepal koso, sta se ustavila in pobarala moža, kako daleč je še do Šmartinskega jezera. Tistega jezera, sta rekla, ki so ga Celjani zgradili pred dobrimi šestimi leti, kot jima je povedal njun sorodnik.

Očanec ni imel ure, a je brž našel salomonsko rešitev. Dejal je: Tovariš,

zero, je treba povedati, da so prebivalce Celja in okolice dolga desetletja pestile vsakoletne poplave. Razdivjane vode, so večkrat vdirale v hiše in hleve ter ogrožale življenje ljudi in živine. Največkrat pa je voda odnašala pridelke — žulje kmečkih ljudi in pa povzročala veliko škodo tudi celjski industriji.

Pogostim poplavam so bili še zlasti izpostavljeni kraji oziroma naselja ob potokih Koprivnica in Sušnica. Po vsakem večjem deževju so potoki prestopili nasipe in vode so se razlile na široko ter odnašale vse.

Površina Šmartinskega jezera meri 117 hektarjev, v njem je akumulirano 5.250.000 m³ vode. V pregrado je vgrajenih nad 100.000 m³ gradbenega materiala. Tu je treba povedati, da so Celjani zgradili nasip in Šmartinsko jezero tudi zato, da bi celjska industrija imela tudi v sušnih obdobjih dovolj vode za tekočo porabo.

Ko bi vode začelo zmanjkovati, bi jo po posebnem cevovodu prečrpavali iz jezera v Hudinjo, v času, ko bi Hudinja narasla, pa bi se odvečne vode vračale v jezero.

Pogled z verande nove čolnarne (Foto: Lojze Trstenjak)

Za pregrado v Ločah je nastalo čudovito jezero (Foto: Lojze Trstenjak)

ko boste pokadili pipo tobaka, ki jo držite v ustih, pa boste tam — ob Šmartinskem jezeru!

Turista sta se nasmehnila kmečki modrosti, pokimala in se odpeljala naprej. Ne vemo sicer, če je turist pokadil svojo pipo, lahko zapišemo le to, da sta gosta potlej tri tedne vsak dan prihajala k jezeru, ter na njenem zelenem obrežju preživela nič koliko nepozabnih uric.

Kako je nastalo Šmartinsko jezero

Še preden je nastalo Šmartinsko je-

Prebivalci Dolgega polja, Nove vasi, Ostrožnega in drugih naselij so nič kolikokrat bežali pred pogubonosno vodo. Tako se je iz človeške nuje porodila zamisel, da bi poplavne vode ukrotili z izgradnjo razbremenilnega kanala in drugih vodnih objektov. Po novem razbremenilnem kanalu je bilo možno odvajati vodo iz Ložnice, Sušnice in Koprivnice ter jo speljati v Savinjo. Načrtovalci in izvajalci pa so šli še dlje. Ugotavljali so, da je možno visoke vode zadržati in tako so se lotili izgradnje pregrade, za katero je nastalo Šmartinsko jezero.

Danes, po dobrih šestih letih, ugotavljajo, da industrijski razvoj Celja ni stekel naprej tako naglo, kot so načrtovali in tako do danes celjska industrija ni potrebovala vode iz Šmartinskega jezera.

S tem pa se je prižgala zelena luč za razvoj rekreacijskega turizma. Petdeset tisoč Celjanov je še kako potrebnih takšnega koticčka, zato si vsi želijo, da bi Šmartinskemu jezeru dodali kar najhitreje tudi urejene turistične objekte.

letoviščarje

Jezero je polno rib

Šmartinsko jezero je danes po zaslugi prizadevnih članov celjske ribiške družine izredno bogato na različnih ribah. O tem nam je dolgoletni predsednik RD Celje, Justin Vanovšek, povedal nekatere zanimivosti:

Celjski ribiči so že prvo leto spustili v jezero nad 200 tisoč postrvi, somov, smučev, krapov in drugih rib, med njimi tudi ščuko.

Tako je Šmartinsko jezero kmalu postalo pravi raj za turistične ribiče, saj

Ribiška družina Celje letno vloži v jezero po 10 do 15 tisoč različnih rib, poleg teh pa še po 100 tisoč podmladka.

Čolnarjenje in jadrnanje

Šmartinsko jezero je za Celjane enkratna priložnost oddiha. Kdor ima avto, je v dobrih 10 minutah na obrežju jezera, bodisi da se zapelje proti Ostrožnemu ali pa zavije pri Vojniku na makadamsko cesto, ki se konča na obrežju jezera.

Še najlepše pa so seveda pešpoti skozi

veliko, da je možno na njem prirejati razna športna tekmovanja, saj je vodna proga dolga dva kilometra.

Tako, kot je Šmartinsko jezero mikavno za turiste od pomladi do pozne jeseni, ima svoj čar tudi pozimi, ko voda zamrzne in se na gladini jezera naredi debel in močan led. Na ledeno ploskev prihaja čedalje več drsalcev in drugih in tako se Šmartinsko jezero že uvršča tudi med zimske rekreacijske centre.

S tem, da je Ribiška družina že pred leti nabavila nekaj čolnov, so prižgali zeleno luč čolnarjenju in jadrnanju. Sedaj je to nalogo prevzelo Brodarsko društvo NIVO Celje. Na obrežju jezera je zgradilo novo čolnarno ter hkrati nabavilo nekaj novih čolnov. Stalno nameščen oskrbnik posoja čolne članom društva pa tudi vsem ostalim turistom, ki bi radi čolnarili.

Precej je tudi takih, ki razpno jadra in potlej se predajajo enkratnemu užitku. To, kar smo zapisali o Šmartinskem jezeru in prizadevanjih, da bi ta prelep kotiček postal urejen rekreacijski center Celjanov in drugih, pa je šele začetek.

Tega se Celjani dobro zavedajo. Predvsem bo potrebno zgraditi kakšen gostinski objekt, ki bo nudil turistom okrepčilo. Poleg izgradnje kampa, bi kazalo v doglednem času zgraditi kopalne bazene in še kakšne objekte.

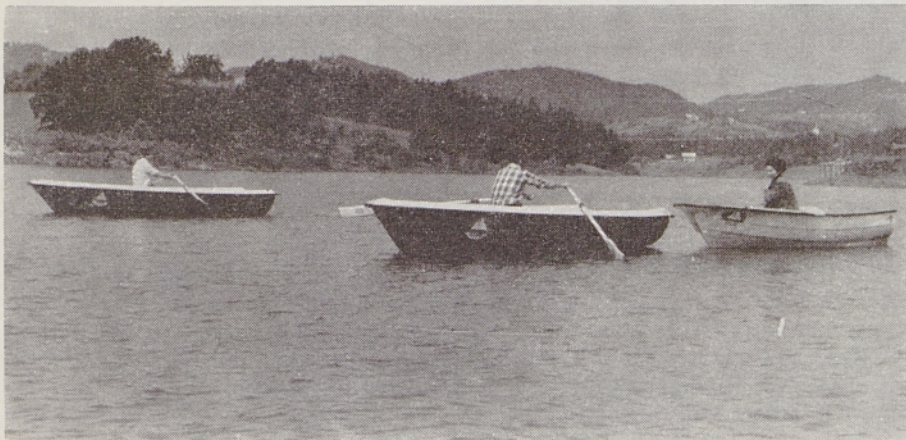
Voda v jezeru sicer ni tako umazana, da ne bi bilo možno kopanje, vendar kopalni bazen vsekakor sodi na obrežje. Naj zapišemo še to, da je Šmartinsko jezero prepovedano za motorne čolne pač zato, ker povzročajo hrup in zasmrajujejo vodo. Tako je prav, kajti tisti, ki v vse večjem številu obiskujejo to čudovito jezero, si želijo sonca in miru.

Lojze Trstenjak

Dva, ki čakata na velike ribe

Čolnarjenje po jezeru nudi turistom enkratni užitek

ga je že prvo leto obiskalo 10 tisoč turistov.

Dober prijem, lepo jezero, čolnarjenje in pa čudovita okolica, vse to v zadnjih letih privablja čedalje več turistov, bodisi ribičev ali drugih. Med inozemskimi turisti je zlasti veliko Avstrijcev (ti prihajajo tudi v skupinah), Italijanov in Francozov.

Kar veliko jih je, ki so v Šmartinskem jezeru ujeli metrske ščuke, 15 kilogramske some, 7 kilogramov težke postrvi, pa 20 kilogramske krape. Ribe imajo v jezeru dovolj hrane, zato tudi izredno naglo pridobivanje na teži.

lep gozd, čez zelene livade in prijazna naselja. Gozdovi so tu polni užitnih gob in tako pridejo na svoj račun tudi gobarji. Samo obrežje jezera je še nedotaknjeno in zato še bolj vabljivo in mikavno.

Šmartinsko jezero ima velik turistični pomen tudi zaradi neposredne bližine nove ceste »Slovenike«, ki bo tekla vsega tri kilometre od jezera. Poleg družbenih turističnih objektov, na katere Celjani računajo, bo najbrž treba urediti avtokamp, posebej še zato, ker ga na širšem celjskem območju ni.

Šmartinsko jezero pa je tudi dovolj

Z avtobusom v slovenske kraje

Tudi letos organizira Jugoslovansko društvo Jadran v Freyming-Merlebachu avtobusno vožnjo na počitnice v domačih krajih. Kar triinpetdeset se nas je prijavilo za to prijetno vožnjo. Iz Francije se odpeljemo z našim posebnim avtobusom v nedeljo 4. julija in bomo naslednji dan v Sloveniji, kjer bomo preživeli pri svojih domačih nekajtedenski oddih. Vrnili pa se bomo 30. julija. Na svidenje!

Anton Škruba

Je šla meglica z jezera

Maja Melihar o Cankarju

»Je šla meglica z jezera« je bila Cankarjeva najljubša pesem. Maja Melihar, ena od redkih preživelih ljudi, ki so osebno dobro poznali pisatelja, se spominja, kako jo je včasih, utrujen od pisanja ali ljudi poklical: »Cenčka, pridi no sem, da bova kaj zapela«. In potem sta pela tako ubrano, da so jima ljubitelji slovenske besede navdušeno ploskali in zgodilo se je, da sta jo zapela tudi sedemkrat v enem dnevu. To je bilo v času, ko je pisatelj domoval na Rožniku, Maja Melihar pa pomagala svoji sestri Nini Franzotovi, ki je vodila gostilno in sedem let nudila gostoljubje Ivanu Cankarju.

Ni slučajno, da je imel pisatelj tako rad to pesem, ki je nekje razkrivala njegovo vero v lepšo prihodnost slovenskega naroda in njegovo prepričanje, kako si bo narod pisal sodbo sam; čeprav je potem do uresničenja pre-

pir je Cankarja stal več dni zapora. Spominjam se, da se je vrnil še bolj trmast, a izčrpan in bolan, »je povedala Maja Melihar, ki je sedem let živela v isti hiši kot pisatelj.

Ko je Cankar 1911. leta prišel na Rožnik, je bilo Maji štirinajst let, ravno prav, da se je živo zanimala za vsa dogajanja okrog sebe in si tako vse zapomnila do poznih let svoje jeseni. »Ko sem ga prvič videla, se mi je zdel zelo simpatičen in ljubezniv gospod s pogledom, ki te je prevzel,« se spominja naša sobesednica in hkrati obžaluje, da ji je tako malo ostalo od tistega, kar je bilo iz Cankarjevih časov. »Edino, česar nisem hotela dati iz rok, sta tale dva porcelanasta slončka, darilo, ki mi ga je dal pisatelj. Ko je spisal knjigo, se je podal v Ljubljano in običajno ga več dni ni bilo nazaj. Takrat je prijateljeval s svojimi znanci po mestnih gostilnah in jim dajal za pijačo. Na Rožnik pa se je vračal z naročjem daril in z velikim šopom vrtnic, namenjenih moji sestri Nini ali moji materi. Bil je sila radodaren,« je zamišljeno dodala Maja Melihar in božala bela slončka na mizi, slončka, ki jih čuva kot svetinjo.

Gostilni na Rožniku so rekli kar bohemska postojanka, kjer se je v Cankarjevih časih zbiral umetniška družina in kjer je cvetela slovenska beseda in donela slovenska pesem. Pisatelj se je tu tako dobro počutil, kakor da bi bil tu doma in Franzotovo družino, lastnico gostilne je vzel kar za svojo družino.

»Po dolgih letih sem nekaj takega našel, kar sem lahko imenoval dom. Če spregovorim besedo Rožnik, rečem kar nehote: doma«, tako je pisal Nini s Slovenskih Goric, kjer se je nekaj mesecev zadržal pri svojem prijatelju.

— Kako je Cankar delal?

»Ko je zjutraj popil čaj z rumom, se je odpravil pisat, najrajši v gostilniški kot, poleti in ob nedeljah pa ven, h kozolcu, kjer smo posebej zanj postavili mizo. Rad je imel rože, najrajši pa astre. Tudi v njegovi sobi nikoli ni smelo manjkati cvetic. Spominjam se, kako mi je nekoč velel, naj mu prineseš rože, če ni drugega pa koprive.« Povedala je še, da je pisatelj najraje delal dopoldne, popoldne pa tudi mogoče ni, ker je sem prihajala že običajna družina.

»Če je bil slabe volje, je prikrizal roke na hrbet in šel na sprehod, najrajši okrog bližnje cerkve. Kadar je pisal v praznem gostilniškem prostoru in smo bili domači preglasni, je zavpil: 'Mir, za pet krajcarjev miru'.«

Maja Meliharjeva se nadalje spominja, kako je bil pisatelj rad lepo oblečen in kako je negoval svoje brke. Ob neki priložnosti se je v novi obleki dal fotografirati in potem fotografije prinesel domačim, rekoč: »Nate te slike in hranite jih; šele po moji smrti boste vedeli, kdo sem bil.«

Srečna leta na Rožniku pa so kmalu minila, kajti Cankar se je moral izseliti, »kar ga je tako prizadelo, da je jok kot otrok«, je povedala Maja Meliharjeva.

Sam pa je nekje zapisal, da je bil Rožnik njegova zadnja postaja. Slutil je, da ga čaka smrt in ta je res prišla pre zgodaj.

»Ko je odšel, je za njim ostala velika praznina in zelo nam je bilo hudo, ko smo zvedeli za njegovo prerano in nesrečno smrt,« je še dejala naša sobesednica.

Albina Podbevšek

V Novi Gorici je bil 7. in 8. junija osmi kongres Gasilske zveze Slovenije katerega se je udeležilo nad tristo delegatov in gostov iz Slovenije in drugih jugoslovanskih republik ter obmejnih dežel Italije, Avstrije in Madžarske. To veliko manifestacijo slovenskega gasilstva so spremljale številne prireditve. Med drugim so odprli tudi zanimivo razstavo pod naslovom »30 let gasilstva v novi Jugoslaviji«. Kongres je izvolil novo vodstvo gasilske zveze Slovenije ter sprejel resolucijo o bodočih nalogah. Za novega predsednika so izvolili Branka Božiča. Prvikrat so tokrat tudi podelili najvišje slovensko gasilsko priznanje za življenjsko delo — kipec gasilcev. Prejel ga je primorski rojak Rudi Rustja. Kongres so zaključili s svečano povorko v kateri je sodelovalo blizu pet tisoč gasilcev in pripadnikov civilne zaščite. Sledilo je veliko zborovanje, katerega se je udeležilo nad desettisoč ljudi. Slavnostni govornik je bil predsednik RK SZDL Mitja Ribičič, ki je pohvalil prizadevanja in dosežke gasilcev. Zborovanje so sklenili s kulturnim programom v katerem so sodelovali združeni pevski zbori z Branika, Nove Gorice, Mirna in Vrtojbe ter godbe na pihala iz Maribora, Novega mesta in Nove Gorice.

Maja Melihar, polna spominov na Cankarjeva leta na Rožniku

teklo še veliko let, pa še več solza in krvi.

»Bil je velik svobodnjak in velik ljubitelj slovenske besede. Spominjam se, kako se je prav zaradi slovenščine sprl z avstrijskim policijskim komisarjem. Le-ta je vsak dan med prvo svetovno vojno s konjem prijezdil na Rožnik in seveda pozdravljaj v nemščini, medtem ko mu je Cankar odgovarjal v slovenščini, kar ga je razkačilo in pre-

Življenje je pestro

Kmet in pisatelj

»Pišem zato, ker me k temu spodbuja notranje nagnjenje,« je zastavil Ivan Dretnik in ker želim oteti pozabi čim več naših lepih koroških narečnih besed.«

Ivan Dretnik-Ajnžik je kmet s Tolstega vrha 49 nad Ravnami. Na kmetiji živi z ženo Nežko in hčerkama Bernardko ter Marjetko. Samotna kmetija je dom Dretnikovih, visoko v hribih. 25 ha imajo posesti, a le 4 ha zemlje je primerne za obdelovanje.

»Da se poveča debelina rezine kruha, ki si ga služimo z živinorejo,« je poudaril Ivan, »smo se usmerili v mlekarstvo in prirejo mesa. V hlevu imamo od 15 do 20 glav živine.«

Nisva se dolgo pogovarjala o Ivanu — kmetu. Dejal je, da bi se rad vključil v strojno skupnost (Več kmetov skupaj kupi enega ali več kmetijskih strojev in jih skupaj uporablja in vzdržuje. Takih skupnosti je v Sloveniji že okrog

Na polju (Foto: Janez Zrnc)

Ivan Dretnik — Ajnžik (Foto: Janez Zrnc)

tisoč), a so kmetije na njihovem območju tako oddaljene, da tega ni mogoče uresničiti.

Kako se počuti Ivan Dretnik — pisatelj?

»Pisati sem pričel pred četrto stoletja. Življenje na kmetiji je tako pestro, da nisem mogel iti mimo njega, temveč sem se odločil, da ga še pazljiveje opazujem in doživetja prenesem na papir. O mladostnih letih, spominih staršev, šegavih osebah, življenju na kmetih piše pero. V »Koroškem fužinarju« objavljam prispevke in urednik me vedno prosi, naj še kaj prinesem.

Prežih, ki je v svojih novelah, črticah, romanih prikazoval trpljenje, ponižanje, ljubezen in sovraštvo koroških kmečkih ljudi, z enkratnim bogastvom jezika, je moj vzor. Ker poskušam, seveda s svojo skromno močjo, nadaljevati njegovo poslanstvo, mi na jezikovnem (besednem, ne slovničnem) področju pomaga in svetuje dr. Franc Sušnik.«

Ivan je zadovoljen in skromen človek. Morda včasih celo nekoliko preveč plah, predvsem takrat, ko pove, da je kmet.

Potarnal je, da težko piše, ker ima za

to čas le zvečer in potožil, da ga boli srce, ko vidi, kako nekateri brezcilno hodijo okoli in zapravljajo dragoceni čas.

Stane Jesenovec

V Podzemlju v Beli krajini so v nedeljo 9. maja doživeli lep kulturni dogodek. Na pročelju stare podzemeljske šole je Belokranjsko muzejsko društvo odkrilo spominsko ploščo slovensko-ameriški kulturni delavki Katki Zupančičevi, ki je pred svojim odhodom v Ameriko nekaj let poučevala na tej šoli.

Naši rojaki v Ameriki, posebno starejši, bolje vedo, kdo je bila Katka Zupančičeva kakor njeni ožji rojaki v Beli krajini, od koder je odšla kot mlada 34-letna žena. V Ameriki je potem živela in delala v družtvih, v uredništvih slovenskih listov in revij, tam so nastajale njene pesmi, črtice, članki, ki so bili objavljeni v raznih listih in revijah. Napisala je nad sto trideset pesmi, nad sto trideset zgodbic in člankov, pet dramskih iger, ki so jih igrali na sloveskih odrih v Ameriki, prevedla je več del. Izšla pa je le ena knjiga

spominsko ploščo tej, zaslužni ženi na šolo v Podzemlju, eni izmed belokranjskih šol, na kateri je Katka v desetih letih pred odhodom v Ameriko poučevala.

Nedelja 9. maja, je bila polna sonca, pomladnega zelenja in cvetja. Ko smo od Novega mesta zavili proti Jugorju, nas je sprejela Bela krajina vsa nasmejana kakor mlada nevesta.

Spominske slovestnosti so se poleg sorodnikov Katke Zupančičeve udeležili tudi številni predstavniki krajevnih oblasti in društev, novinarji, učitelji in šolska mladina, ki je pod vodstvom ravnateljice Julke Kočevarjeve in učiteljic Marice Kambičeve in Sonje Omerzelove pripravila in izvedla spominsko slovesnost. Med udeleženci je bila tudi nekdanja Katkina sošolka, 83-letna upokojena učiteljica Marija Rozmanova iz Maribora.

letnico ustanovitve. Na plošči je v marmor z zlatimi črkami vklesan zapis: »Pesnica in pisateljica Katka Zupančič, roj. Vrtačič, 1889—1967, z Griča pri Črnomlju. 1913—1923 poučevala v Podzemlju in drugod po Beli krajini. Širila kulturo in prosveto med Slovenci v Ameriki.«

V krajšem kulturnem programu so zatem učenci podzemeljske šole recitirali nekaj Katkinih in drugih pesmi in zapeli dve belokranjski narodni. Pismi Katkinega soproga, 80-letnega publicista Jakoba Zupančiča, ki je tudi z

Katkina sošolka 83-letna upokojena ravnateljica Marija Rozman iz Maribora

Jože Dular, ravnatelj Belokranjskega muzejskega društva, je odkril spominsko ploščo

O Katki, kulturni delavki in zavedni ameriški Slovenki je spregovoril predsednik SIM Drago Seliger

njenih črtic in pesmi in to v prvem povojnem letu (1946) v Chicagu pod naslovom »Slike iz vsakdanjega življenja«.

Katka Zupančičeva, rojena Vrtačičeva, je bila doma z Griča pri Črnomlju, kjer se je rodila leta 1889, umrla pa je v Los Gatosu v Kaliforniji 8. septembra 1967. Poleg tega, da je bila spretna s peresom, kakor temu pravimo, je bila tudi dobra amaterska slikarka in je precej svojih del tudi sama ilustrirala. Danes je Katkin rojstni dom v razvalinah, zato se je Belokranjsko muzejsko društvo odločilo, da bo vzdalo

O Katki, kulturni delavki in zavedni ameriški Slovenki je spregovoril predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger. Za tem pa je odkril spominsko ploščo Jože Dular, ravnatelj Belokranjskega muzejskega društva, ki letos praznuje petindvajseto ob-

»dušo in srcem« Belokranjec in njune hčerke Elice iz Los Gatos v Kaliforniji, sta prebrala učenca Milan Gornik in Mojca Malneričeva. V njem sporočata, da sta v tem času na grobu pokojne Katke ter v mislih in s srcem navzoča na slovesnosti, ki je posvečena spominu njune nepozabne žene in matere.

Po programu smo si v šolski veži ogledali vitrino z nekaj Katkinimi deli, nato pa smo se odzvali prijaznemu povabilu na domačo zakusko.

Ina S.

Slovenska razstava v Clevelandu zadetek v črno

Stewardese ameriške letalske družbe TWA so zazijale od presenečenja, ko so v soboto, 22. maja odprle vrata letala in so prislonjene stopnice obstopili moški in ženske v čudnih nošah. To je bila skupina slovenskih izseljencev, ki je v slovenskih narodnih nošah, dočakala in zaželela dobrodošlico delegacijama mestne skupščine Ljubljana, Gospodarske zbornice Slovenije, Koroškemu oktetu, književniku Cirilu Kosmaču, skupini slovenskih gospodarstvenikov ter predstavnikom slovenskega tiska in RTV.

Pisec teh vrst je bil še posebno presenečen, kajti v tem vrvežu pozdravljanja, objemanja in stiskanja rok ga je pograbil par rok in odvedel na rob tega veselja ter neprekinjeno ponavljal: sosed, sosed! Narodna noša, ki mu je pripela velik rdeč nagelj, je bila soseda Micika, ki je pred več kot petnajstimi leti odrinila v svet in naposled našla svojo srečo v Clevelandu.

Sprejem je bil nepopisen, radosten in vsi, ki so se tisti čas mudili na clevelandskem letališču, potniki, ki so dopotovali od vsepovsod iz Amerike, so radovedno opazovali to, bi rekel, slovensko veselico, na kateri ni manjkalo ne harmonike, ne vriskov in ne petja. Akademski Koroški oktet je zapel prvo domačo, drugo, pa še bi moral prepevati, če ne bi naposled morali začeti upoštevati programa, ki so ga organizatorji obiska slovenske delegacije pripravili.

Namen tega obiska je bil dvojen: ob svetovni trgovinski razstavi v mestu Cleveland, ki je trajala od 24. maja do 29. maja, in na kateri so imeli paviljone poleg Ljubljane oziroma Slovenije še Italijani, Angleži, Kitajci s Formoze, Romuni in Mehičani, je imela delegacija Gospodarske zbornice Slovenije na programu v prihodnjih dneh nekaj zelo pomembnih razgovorov z najodličnejšimi gospodarstveniki Clevelanda in države Ohio.

V gospodarskih in drugih uglednih krogih Clevelanda je to, da se je Slovenija v imenu Jugoslavije in s pomembnim deležem Ljubljane udeležila te razstave, ki je bila prirejena tudi v počastitev 200-letnice Amerike, naletelo na veliko zanimanje in zelo prijateljski sprejem.

Preobsežno bi bilo poročilo, če bi na tem mestu podrobno razpravljali o vseh razgovorih, ki jih je opravila delegacija Gospodarske zbornice Slovenije pod vodstvom Andreja Verbiča, kajti šele čez čas bo mogoče na podlagi vseh ocen, nastopa našega gospodarstva na omenjeni razstavi, ugotoviti delež oziroma dosežek in uspeh. Pa vendar se je že takoj po odprtju razstave videlo, da smo Slovenci postavili na razstavišču v Clevelandu odlično pripravljeno razstavo, na kateri so lahko obiskovalci videli izdelke nad sto naših podjetij. Naš del je zato vzbujal splošno pozornost in utrđil v clevelandskih gospodarskih krogih sodbo, da če na tej razstavi ne bi bilo Jugoslavije, bi bilo težko govoriti o čem takem!

Ob tem dejstvu so bili zelo ponosni naši izseljenci, ki so razstavljene izdelke iz domovine in sploh nastop Slovenije gledali iz drugega zornega kota, za njih nedvomno najpomembnejšega. Pravili so: »Mi smo prišli semkaj v Ameriko, v Ohio, pred mnogimi desetletji, s trebuhom za kruhom, danes pa lahko vsa Amerika vidi, kaj je tista dežela, v kateri smo se rodili in na katero nismo nikoli pozabili, sposobna izdelovati, ponuditi in prodajati!«

K tej izjavi, ki je bila izraz velikega ponosa, pa moramo prišteti začudenje samih Američanov, ko so videli naše razstavljeno blago. Mnogi, ki dotlej niso ravno natančno vedeli, kje na zemeljski

pozornosti in požrtvovalnosti.

Zvedeli smo, da imajo takšno veselico vsako nedeljo. Vsako nedeljo se dobijo stari možje, ki so pred desetletji prišli s Cola, iz Vipavske doline in Loškega potoka. Na tej farmi je ves dan slišati poke krogel, saj Primorci niso pozabili na balinanje, Notranjci iz Loškega potoka pa so tisti, ki sedijo ob balinišču in navijajo zdaj za ene, zdaj za druge, jih spodbujajo in trosijo na vse strani svojo šaljivost. Seveda vsi ti niso pozabili materinega jezika, pa se zato v tem jeziku najbolj sončno veselijo, pridušajo, komentirajo in si sploh privoščijo vse tisto, kar si čez teden ne morejo, ker jih delo in druge skrbi pehajo, da so zaposleni

Slovenska razstava v Clevelandu — pohištvo je med obiskovalci vzbudilo največ zanimanja (Foto: F. Ž.)

obli je Slovenija, so tokrat morali ugotoviti, kje leži ta deželica, pa lahko prištevamo to poleg določenega gospodarskega uspeha tudi kot velik politični uspeh.

Ko pravim gospodarski uspeh, imam predvsem v mislih razgovore predstavnikov Gospodarske zbornice Slovenije z gospodarstveniki Clevelanda in Ohia, kajti ta garnitura, če tako rečem, je bila iz prve vrste in je že to samo srečanje, predstavitev in pogovor, pomenil velik uspeh za slovensko gospodarstvo in obet za bolj poglobljene in tesnejše stike gospodarstva Slovenije in Clevelanda.

V nedeljo, 23. maja, so se skoraj vsi Slovenci, ki so dopotovali iz domovine, udeležili piknika na slovenski farmi v okolici Clevelanda. Kakor je organizirana takšna farma in kako aktivni so Slovenci, stari izseljenci in njihovi otroci ter vnuki, je vredno posebnega zapisa. Lahko pa rečem, da je zelo redko videti Slovence tako enotno, solidarno nastopati, tako zavzeto, pa se nam je nekaterim kar milo storilo, ko smo bili deležni njihove

od jutra do noči. Spoznali smo veliko prijateljev in znancev, mnogi med njimi so povedali, da se bodo kmalu pojavili na brniškem letališču in da komaj čakajo, kako bodo lahko zadihali zrak domače vasi.

Harmonika, saksofon in kitara so igrali polke in valčke. Staro in mlado je plesalo, pelo in vriskalo. »Takole živimo«, je rekel mesar Ivan Čeh. »Navsezadnje nam ničesar ne manjka, vendar ko pomislimo, kje smo doma, je pa te polke slišati mnogo bolj žalostno, kot v resnici zvenijo.«

Kdo bo metal ohridske mreže

Jezeru so Grki rekli Lihnidos, kar bi se po naše imenovalo luč; Slovani so ga imenovali Ohrid. To je jezero, ki je hkrati meja, saj voda teče po jugoslovanskem in tudi po albanskem ozemlju.

Redkokdaj se zgodi, da jezero podivja in pokaže svoj okrutni obraz. Zvečine je mirno, ogromno zrcalo, dolgo 32 kilometrov in široko 15; v svojih globinah, ki dosežejo največ 286 metrov, zrcali okoliške gorske vršace, ribiška naselja, cerkve sv. Klimenta in sv. Sofije, starodavni samostan sv. Nauma, moderne hotele in vile, ki so zrastle na njegovi obali, in kajpak mesto Ohrid, s katerim se staplja v čudovito celoto.

Čudovit kraj je Ohrid. Ozke uličice, številne cerkve, ki nosijo v svojih zidovih zapisana stoletja, drevesa, katerih življenje merijo s tisočletjem, ribiške barke, ki kot utrujene živali počivajo ob obalah, mreže, vrvež ulic, razpadanje in graditev — vse to objame obiskovalca s čarobnim objemom.

Težko se je odtrgati od veličastnega miru obrazov na freskah, od temnega in zamolklega sijaja ikon in starosvetnih slovanskih črk, težko se je upreti čaru ulic, po katerih v poznih popoldnevih, ko sonce s svojimi žarki ne more več prodreti mednje, drsajo starke, oblečene v črno, in rožljajo s ključi v žepih. Zgodovina, legenda in sedanjost se spajajo v skrivnostno podobo, ki ji naključni popotnik ali turist lahko sicer z veseljem prisluhne, a do konca dojeti je ne more.

V Ohridu se zgodovina vseskozi prepleta z legendo. Nekoč v davnih časih je živela dekle Biljana. Na skrbi je imela izvire, ki jih je zjutraj odpirala in zvečer zapirala. Toda neke noči, ko jo je premotil klic srca, je pozabila zapreti izvire: vsa dolina se je napolnila z vodo in nastalo je Ohridsko jezero.

Tako pravi legenda, zgodovinski viri pa trdijo, da je bila obala jezera naseljena že v zelo starih časih. Tu so našli kamnite sekire, ob Ohridskem jezeru so Iliri pustili kot spomin zlate maske in nakit, zlate oklepe, ki so krasili njihove junaške prsi. V Ohrid so se zatekali slikarji iz Carigrada, da bi v miru in ob šumenju čudovitega jezera na zidu poslikali svoje vizije, tu so našli žalostni počitek poraženi vojaki makedonskega vojskovodje Samuila. Potem ko jih je premagala vojska cesarja Vasilija, se je dolga kolona vkljenjenih in oslepljenih Samuilovih vojakov, med katerimi so samo vsake-

mu stotemu pustili po eno oko, da je bil za vodiča, privlekla do Samuilove trdnjave nad Ohridom, ki še danes bdi nad mestom in jezerom. Kakšna tragedija! Oslepljeni vojaki so prišli v Lihnidos, v kraj, ki so mu pravili luč...

Od nekdaj so si tu podajale roko različne kulture. Grčija in Bizanc, srednji vek in Otomani, ki so med cerkvene stolpe zašilili svoje minarete. Tu so Slovani začeli graditi svoje značilne čolne, s pomočjo katerih so iz jezerskih globin vlekli postrvi. Ves čas je bila krivica hudobna mačeha ljudi, ki so živeli in garali ob jezeru: enkrat so se koristili stekale v Bizanc, drugič so smetano pobirali Turki, potem so kapitalisti, ki so imeli v zakupu jezero, z manipulacijami odžirali kruh zgaranim ribiškim rokam...

Tako se je tkala zgodovina. Zapisati bi bilo potrebno drugače — tako so ljudje, ki so živeli ob jezeru in z jezerom, pisali zgodovino.

Pokolenja ljudi v Ohridu in v naseljih ob jezeru so bila pokolenja, ki so vpisovala eno samo dejavnost v rubriko o poklicih — ribiči. Danes sta pravi ribiški naselji ob jezeru le še Peštani in Tuperica in vsega skupaj živi od ribištva le še kakih 100 ljudi. In Ohrid, ki je bil nekdaj pravo ribiško mesto, kaže zdaj drugačen obraz. Po kamnitom tlaku se sprehajajo turisti, ob bregu jezera se bohotijo hoteli in veliko ljudi živi neposredno ali vsaj posredno od turizma. Mnogi so našli zaposlitev v tovarnah, kot na primer sin najstarejšega ohridskega ribiča Jovana Čaula, ki je težke ribiške mreže in hrapave roke zamenjal za inženirski plašč. Si volasi starec, ribič, ki je zaslužil pokojnino z ribištvom, pa posedla pred svojim domom pod cerkvijo svete Sofije. Nepremično zre na Ohridsko jezero in v popoldanskem soncu občuduje lesketajoče se mreže, ki jih vse bolj poredko vržejo v vodo. In tako mu minevajo dnevi v spominih na nekdanje čase. In lahko se spominja sedov in tovarišev, ki so bili nekoč ribiči, in ki danes kot on gledajo na jezersko gladino, in lahko se spominja mlajših tovarišev, ki so bili še otroci, ko je on bil v zrelih letih, in ki so pustili ta grenak kruh in si ga režejo v drugih poklicih.

Kot na primer Branko Rilkovski, ki gre s tovariši sicer še kdaj lovit ribe in ki zatrjuje, da je sposoben, da bi se preživil z ribištvom, ki pa danes prevaža turiste s svojim čolnom, ki ga poganja tomosov motorček.

Tako tonejo v pozabi tudi pripovedi zgaranih mož, ki so se veselili po dob-

rem lovu kot otroci. Počasi že tudi izginjajo stari ribiški izrazi. Vlak megdanski je že skoraj zamrl, saj ni več videti dosti takih čolnov, v katere bi se lahko spravilo deset ljudi, kolikor parov rok je bilo potrebno za tovrstni lov, pri katerem so mrežo spustili le malo pod površino.

Ribiči so hodili tudi na vlak peštanski; v treh čolnih je moralo biti vsaj petnajst ljudi in mrežo so spustili 150 metrov globoko. V eni sami mreži slepovlači, to je taki, ki ima majhne zanke, je Čaule pred leti z znanci ujel 15 ton rib naenkrat! Sicer pa je na jezeru

Slikovita ulica na Ohridu

mogoče z mrežami loviti le v skupinah: en sam ribič lahko le blinka!

In starci, ki po kamnitih kockah že drsajo z nogami, navadno ožive, kadar se odpeljejo na jezero, da bi, kot nekdanj, še enkrat vrgli mrežo. Bolj za spomin in da tradicija ne bi zamrla, kot zaradi ulova.

Ribiče privlači jezero z magično močjo, kot privlači tudi živali. Jegulje, ki žive v jezeru, potujejo na tri leta dolgo svatbeno potovanje po Črnem Drimu in po Radiki, potem po albanski Bojani in potem po morju do Tihega oceana, kjer se drste. In mlade jegulje

se potem vračajo po tej deset in deset tisoč kilometrov dolgi poti nazaj v Ohridsko jezero, kot da bi tudi živali vedele za čudovito jezero...

V 18. stoletju so obsodili na smrt dva zlatarja, ki sta se pregrešila zoper svoj ceh in sta v Ohridu prodajala lažne zlatnike. Tudi današnje življenje v Ohridu ni več takšno kot nekoč; samo ohridski biseri so še pravi, a tudi ti niso plod človekovih rok ampak jih rojeva jezero...

Ostajajo samo še slikovite stare cerkve in ribiči bodo samo še freske, prepredene od gub časa. Ribe bodo plavale

ne bo več? »Nihče noče več v ta poklic,« toži Jovan Čaule in pripoveduje: »Moj ded je bil ribič in njegov ded tudi, moj oče je ribič in jaz sem bil tudi — za mano pa ne bo nikogar več v tem rodu!«

Nazive vlak megdanski, vlak peštanski, slepovlača in podobno bodo spravili v muzej skupaj s starimi čolni, starci bodo živeli od pripovedi na stare čase, starke z drsajočimi koraki bodo v črnini oblečene rožljale s ključi, sinovi in hčere bodo šli v industrijo in turizem, vse več letal bo pristajalo na bližnjem letališču in vse več hotelov

bo zraslo na bregu jezera.

Jezero samo pa bo ostalo tako, kot je bilo takrat, ko je Biljana pozabila za preti izvire in se je voda razlila po dolini. Legende se bodo še mešale z zgodovino, pravljice z resničnostjo; razpadajoča stara trdnjava nad mestom v skrivnostnem molku zre mesto in jezero pod seboj.

Ohrid ostaja Ohrid — neponovljiv in enkrat.

Jovan Čaule: »Kdo bo lovil, ko nas ne bo več?«

Ribiško naselje ob Ohridu

za turista, ne bodo pa mu pomenile vira življenja, kot so rodovom pred njegovim prihodom. Pomagale mu bodo le, da bo preživel svoj dolgočasni dopust.

In mnogi, ki prihajajo in odhajajo, se potem spominjajo znamenitih ohridskih postrvi, čudovitih rib na čudovito pripravljen način, ko iz postrvi pobežejo hrbtenico in namesto nje vanjo spravijo nadev, ki ga kuharji ne zaujajo tujcem, češ da je ohridska skrivnost. Zato turisti jedo postrvi na ohridski način in zraven pijejo belo vino. Toda kdo bo lovil postrvi, ko ribičev

**GRADBENO
PODJETJE
BEŽIGRAD**

LJUBLJANA · PODMILŠČAKOVA 24

Proizvodni TOZD I., tel. 317-848

Proizvodni TOZD II., tel. 313-144

Proizvodni TOZD III., tel. 313-427

TOZD servisne dejavnosti, tel. 341-977

Specializirani smo za vzdrževalna dela, adaptacije stanovanjskih, poslovnih in industrijskih zgradb ter uslug s področja gradbeno obrtniških del. Opravljamo tudi manjše industrijske in stanovanjske novogradnje.

Verin jubilej

Rodna gruda je na svojih straneh velikokrat spregovorila tudi o raznih obletnicah in jubilejih, pa se zdajle ustavimo še pri enem: pri jubileju naše matične uslužbenke Vere.

Brez velikih besed, v delovnem vzdušju, je letos v maju praznovala Slovenska izseljenska matica petindvajsetletnico svoje ustanovitve. V ta jubilej pa je vključen še en droben kamenček: 25-letni delovni jubilej naše sodelavke, prve uslužbenke matice, Vere.

Da, v maju pred petindvajsetimi leti je naša Vera prvokrat sedla za pisalno mizo v skromnem uradu novoustanov-

prva vaša pisma, ki so začela pritekati na matico z vseh strani sveta. Skupaj s predsednikom Seliškarjem in kasneje še tajnikom ter drugimi predstavniki je bila Vera pri sprejemih prvih skupin izseljencev. Pripenjala je rdeče nageljne in natakala v pozdrav kozarčke domače slivovke. Ganjena je gledala in si globoko v srce zapisala, kako so mnogi rojaki iz prvih skupin ob prihodu v Slovenijo poklekali in poljubljali domača tla in kako so na izletih natakali vodo iz domačega studenca in zbirali kamenčke, da jih poneso otrokom in vnukom za spomin.

Vera Valenci (sedi v sredini) na izletu po Jugoslaviji leta 1962
Prvi levo: pokojni dolgoletni tajnik matice Albert Švagelj. Zadnji desno: Fred Vider iz Clarendon Hilsa, nekdanji glavni tajnik SNPJ, ki ga tudi že dolgo ni več.

ljene Slovenske izseljenske matice, ki je bil takrat na Miklošičevi cesti. Prvi predsednik matice Tone Seliškar ji je takole razložil, kaj bo delala: »Veš, deklíč, kar za vse boš morala prijeti. Hoditi po pošto, odpirati in sortirati pisma, tipkati, kakšen paket zaviti in ga nesti na pošto, pa še to in ono, kar bo pač treba...«

Vera je bila takrat plaha mlada žena in skrbelo jo je, če bo vse steklo, kakor je treba. Pa je, Saj je bil Tone Seliškar zelo razumevajoč in dober »šef«. Tako se je zgodilo, da je naša Vera brala in tipkala odgovore na

Ko so začele izhajati publikacije matice, smo začeli prihajati ostali in družina matice se je malo povečala. Stalno se je množilo seveda tudi delo matice, kakor so se množili njeni stiki z vami po svetu. Vse več vaših skupin iz leta v leto prihaja v stari kraj na obisk. Pri nas se udeležujete skupinskih izletov po domačih krajih, piknikov in drugih izseljenskih srečanj itd. Vsi matični uslužbenci odprtih src sodelujemo pri tem, saj je to delo z iskrenimi ljudmi, z rojaki, o katerih ti že prvi stisk roke pove, da so ti kakor bratje in sestre, res lepo, prijetno delo. Največkrat je bila v preteklih letih z vami Vera. Z vami je pela stare slovenske pesmi, plesala, se pomenkovala.

In zato sem spregovorila o tem njenem jubileju, čeprav bo Vera name najbrž huda zato.

Ina S.

Naročajte pri Slovenski izseljenski matici

Long play gramofonske plošče

SPET SMO PRIJATELJI ZBRANI, MNOGO SREČNIH LET, POT DO SRCA, VETER VE ZA POTI, DIMNIKAR, KI NOSI SREČO, ZALJUBLJEN PAR ansambel Miha Dovžan

LOVSKE LAŽI, V DEŽELI GLASBE IN PETJA-dvojna, SLOVENIJA ODKOD LE-POTE TVOJE-dvojna, ZA TVOJ PRAZNIK-dvojna, ZLATI ZVOKI-dvojna

MAVRICA-dvojna, DESET VESELIH LET dvojna, POD GORJANCI JE OTOČEK,

GLAS NJEGOV SPOMIN, VISOKO NAD OBLAKI, TITANIC ansambel Lojze Slak

NOCOJ PA OH NOCOJ, SEDEM ROŽ Slovenski oktet

MI SE 'MAMO RADI, MED ROJAKI ansambel Zadovoljni Kranjci

DVAJSET LET POLK IN VALČKOV, OGLAR ansambel Štirje Kovači

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI, DOLINA RIBNIŠKA ansambel Franc Mihelič

POZDRAV SLOVENSКИH GORIC, STARA DOMAČIJA, ZVON ansambel Tone Kmetec

ROGOVI VABIJO, 20 let VESELI PLANŠARJI ansambel Veseli planšarji

PRIJATELJSTVO ansambel Jože Burnik

POHORJE ansambel Vili Petrič

KAJ TI JE DEKLICA, POJDAM U RUTE Koroški akademski oktet

SLOVEN'C SLOVENCA VABI moški komorni zbor Celje

ŽE ČRIČEK PREPEVA moški pevski zbor Celje

PESEM O SVOBODI partizanski pevski zbor

HEJ TOVARIŠI moški komorni zbor RTV, Lj.

SLOV. LJUDSKI PLESI IN PESMI akademska folklorna skupina France Marolt

DRUGI ČASI ansambel Jože Kreže

SLAVNI RIBIČ Alpski kvintet

BRATJE IPAVEC-slov. narodne pojejo moški zbori

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU, STARA LJUBEZEN ansambel Vadnal, Cleveland

Zelene karte tudi za tujce

Jugoslavija uvedla obvezno zavarovanje tudi za vozila tujih registracij

V Jugoslaviji velja obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti za motorna vozila, ki so registrirana v državi, že od 6. aprila 1965 dalje. Nekaj mesecev v omenjenem letu je veljala obveznost tudi za tuja vozila, vendar so iz turističnih razlogov 29. julija 1965 to obveznost ukinili.

Z veljavnostjo od 12. 6. 1976 pa je obveznost zavarovanja avtomobilske odgovornosti ponovno vpeljana za vozila tujih registracij (Uradni list SFRJ 24/76) Po 52. čl. zakona o temeljnih sistema premoženjskega in osebnega zavarovanja mora jo avtomobilisti tujih registracij ob prestopu jugoslovanske meje skleniti zavarovanje za škodo, ki jo utegnejo povzročiti drugim, če nimajo mednarodne zavarovalne listine, ki velja za našo državo, ali če drugače nedvomno ne dokažejo obstoj takega zavarovanja.

Zahtevana listina je zelena karta, ki jo je izdala tuja zveza zavarovalnic, s katero ima združenje jugoslovanskih zavarovalnih organizacij sklenjen dvostranski sporazum v okviru Londonskega sporazuma.

Drug nedvomen dokaz o obstoju odgovornostnega zavarovanja pa je medzavarovalnični sporazum s tujim zvezami zavarovalnic, da registrska številka tujega vozila z nacionalno oznako nadomešča zeleno karto. Tak dogovor ima naše združenje zavarovalnic z zvezo avstrijskih in švicarskih zavarovalnic z vključitvijo kneževine Liechtenstein, ki je v carinski zvezi s Švico. Z zavarovalnicami socialističnih vzhodnoevropskih dežel pa že od leta 1964 dalje obstaja

dogovor, da obstoj odgovornostnega zavarovanja dokazuje registrska številka vozila z nacionalno oznako.

Isti člen v drugem odstavku obvezuje obmejne organe notranjih zadev, da preverjajo na mejnih prehodih zavarovalne listine oz. obstoj zavarovanja. Zavarovalne skupnosti pa so dolžne poskrbeti, da je vsakemu obiskovalcu dežele omogočeno skleniti predpisano zavarovanje.

Do 12. junija t.l. je veljal predpis, da se mora avtomobilist zavarovati pred nevarnostjo celotne škode, ki utegne nastati iz avtomobilskega obratovanja, brez vsake omejitve zavarovalnih vsot, novi zakon pa omejuje obseg zavarovanja in zavarovalničnega jamstva do predpisane, najnižje zavarovalne vsote, katere višino določa zvezni izvršni svet.

Te najnižje, obvezne zavarovalne vsote za zavarovanje odgovornosti znašajo in sicer za osebna motorna vozila din 2,500.000. — za avtobuse in tovornjake pa din 5,000.000. — Navedene vsote so še vedno tako visoke, da v zadnjih 10 letih nobena škoda iz avtomobilske odgovornosti v državi ni preseгла ali dosegla tega zneska.

Če primerjamo naše najnižje določene zavarovalne vsote s predpisanimi minimalnimi vsotami drugih dežel, ugotovimo, da so naše zavarovalne vsote večje, kot so predpisane za osebna vozila v Italiji in Avstriji, pa manjše kot so predpisane v ZR Nemčiji, kjer je najnižja zavarovalna vsota za poškodbo ali smrt osebe DM 500.000. —

Višina premij za obvezno zavarovanje tujcev v državi ni enotna, temveč ima vsaka zavarovalnica svoj cenik z izjemo zavarovalnic Sava in Maribor, ki imata istega, isti cenik imata tudi dve zavarovalnici v Vojvodini.

Slovenski zavarovalnici zaračunavata po svojem ceni-

Na predvečer 5. srečanja slovenskih društev zahodne Evrope sta Klub jugoslovanskih delavcev in »Triglav« iz Münchna pripravila tudi hitropotezni turnir, na katerem sta se z našimi delavci »pomerila« šahovski vele mojster Bruno Parma in mednarodni mojster Mario Bertok. Na omenjenem turnirju je sodelovalo okrog 50 šahistov. Mnogi med njimi so se udeležili tudi turnirjev, ki so bili tudi v okoliških krajih in se tam poskušali v »revanšu«. Na sliki: vele mojster Bruno Parma med turnirjem v olimpijski hali v Münchnu (Foto: Stane Jesenovec)

ku za 7, 14, 21, in 30 dnevnog odgovornostno zavarovanje osebnega vozila — ne glede na konjske sile — po 16, 21, 26 in 32 USA dolarjev, ali ustrezniznesek, preračunan na drugo konvertibilno valuto. Devizni predpisi določajo plačilo premij v tuji valuti. Status tujca pa se presoja ne samo po državljanstvu avtomobilista, temveč tudi po registraciji.

Naši zdomci štejejo glede plačila premij kot tudi glede odškodnin, če bi pri nas morebiti postali žrtev avtomobilske nezgode po črti odgovornostnega zavarovanja, za tujce, ki so tudi upravičeni do plačila odškodnin v tuji valuti.

Prvi dnevi veljavnosti obveznega zavarovanja za tujce so pokazali, da javnost zunaj naših meja ni bila do-

volj obveščena in seznanjena z uvedbo obveznega zavarovanja za tujce in da je v državo prišlo lepo število tujih turistov, ki so imeli doma zelene karte, vendar jih niso vzeli s seboj, ker niso računali s spremembo zavarovalnih predpisov. Tako so ti predpisi brez potrebe in nepričakovano posegli v njihov žep.

Fran Jenko

Dan mladosti v Hildnu

Slovensko kulturno in športno društvo »Maribor« je imelo 22. maja svoj prvi redni letni občni zbor, obem pa je proslavilo tudi prvo obletnico delovanja društva. Po pregledu dose danjega društvenega dela, ki so ga člani ocenili kot zelo uspešno, je društvo prosla-

vilo tudi dan mladosti in rojstni dan maršala Tita. Praznovanju so dajali poseben pomen predvsem učenci tukajšnjega slovenskega dopolnilnega pouka, ki so bili pred občnim zborom sprejeti v zvezo pionirjev Jugoslavije.

Slavje se je pričelo ob 19. uri v dvorani tovarne barv in lakov Wiederhold, ki je bila za to priložnost lepo okrašena. Zbralo se je nad 500 naših rojakov in drugih gostov, med katerimi so bili tudi predstavniki občine Hilden ga. Dr. Ellen Wiederhold, Dr. Hendrichs ter predstavniki naših konzulatov v Düsseldorfu in Bonnu. Pionirji so potem, ko so bili sprejeti v zvezo pionirjev, izvedli prisrčen kulturni program, nato pa so sedli k zakuski, za katero je deloma prispevalo društvo deloma pa starši. Vsi pionirji so prejeli izkaznice. Temu je sledil občni zbor, na katerem je prebral poročilo o dosedanjem delu prebral predsednik društva Jože Pahič. Poudaril je, da je poleg mnogih uspešnih akcij prav gotovo največji uspeh ustanovitev slovenske dopolnilne šole v Hildnu.

Društvo »Maribor« šteje danes 160 članov, na voljo pa imajo lastne društvene prostore za sestanke in skromno knjižnico. O delu posameznih sekcij so na občnem zboru poročali vodje: Jože Pahič ml. za kegljaško sekcijo, Jakob Hebar za pevski zbor, Oto Lesjak pa za instrumentalni kvintet Štatenberk.

Za prihodnje ima društvo v načrtu ustanovitev otroške folklorne skupine in skupine odraslih plesalcev, delovati bo začela knjižnica, za začetek julija pa je predviden promenadni koncert s piknikom v mestnem parku v Hildnu. Priredili bodo tudi proslave ob vseh pomembnejših jugoslovanskih praznikih.

Po končanem občnem zboru je bila zabava, na kateri

je za dobro voljo poskrbel kvintet Štatenberg.

Jože Pahič

»Slovenski otroci vabijo«

Kljub neugodnemu vremenu je bila zelo dobro obiskana tudi letošnja prireditev »Slovenski otroci vabijo«, ki je bila 23. maja v Unterbergu v Švici, organiziralo pa jo je Slovensko planinsko društvo Triglav. To je bil predvsem dan mladosti naših otrok v Švici, zlasti pa še tistih, ki obiskujejo slovenski dopolnilni pouk. Dopolnilne šole zdaj obiskuje blizu 100 naših otrok, na prireditvi pa so sodelovali skoraj vsi. Z recitacijami in pesmimi so pod vodstvom učiteljice Marije Omahnove pokazali, kaj so se naučili v zadnjem šolskem letu, predvsem pa so izpričali svojo veliko ljubezen do domovine in slovenske besede.

V imenu Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije in Slovenske izseljenške matice je pozdravil vse udeležence tega lepega srečanja književnik Jože Šmit, urednik revije Ciciban. Navzoči pa so bili tudi predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata v Zürichu.

Pri nas je vedno kaj novega

Pri nas v Zahodnem Berlinu je vedno kaj novega. Tako bom malo posegla nazaj in obnovila dogajanja. Dne 8. februarja smo v slovenski dvorani proslavljali slovenski kulturni praznik v spomin pesnika Franceta Prešerna. Sledila je sproščena zabava. Teden kasneje je bilo v jugoslovanskem klubu predavanje o Prešernu. Dne 8. marca so pionirji v šoli čestitali mamicam. Zvečer je bil uspel kulturni program v počastitev dneva žena in obdaritev žen v organiza-

ciji slovenske katoliške skupnosti. Pevski zbor je izredno lepo zapel nekaj pesmi. Sledila je uprizoritev »Županove Micke«. Igralci so se res potrudili. Prvega maja smo se berlinski Slovenci spet zbrali in veselo preživeli predvečer praznika. Praznovanje je organiziralo slovensko društvo.

Dne 25. maja so imeli učenci jugoslovanskih dopolnilnih oddelkov skupaj z učenci slovenskih oddelkov v jugoslovanskem klubu sprejem v pionirsko organizacijo. Dne 29. maja pa smo slovesno proslavili dan mladosti s programom, v katerem so nastopili učenci naših dopolnilnih oddelkov.

Od 21. do 28. maja smo imeli razstavo likovnih in pismenih izdelkov naših učencev. Naši učenci so naredili mnogo res lepih risb in slik, ki smo jih poslali na dve razstavi, dva natečaja in v štiri časopise. Če upoštevamo, da učencev naših slovenskih dopolnilnih oddelkov ni veliko (približno 40) jih moramo res pohvaliti. V juniju smo imeli prireditev ob zaključku šolskega leta in v Jugoslovanskem klubu Cankarjev večer v počastitev stoletnice njegovega rojstva.

Radi se spominjamo srečanja v Münchnu. Že zdaj smo sklenili, da se bomo prihodnjega takšnega srečanja udeležili v čim večjem številu.

Milena Skrt

Naši na Dunaju Ivanu Cankarju

V soboto 15. maja je bila na Dunaju naša osrednja proslava v počastitev 100-letnice rojstva Ivana Cankarja, povezana s praznovanjem dneva mladosti. Organiziralo jo je slovensko kulturno društvo »Ivan Cankar« na Dunaju skupaj z RK SZDL, jugoslovanskim kulturno-informativnim centrom in našim veleposlaništvom.

Proslava je bila v slavnostni dvorani avstrijskih sindikatov, ki so jo v lepem številu napolnili naši na Dunaju začasno zaposleni delavci in študentje. Med številnimi gosti so bili navzoči jugoslovanski veleposlanik na Dunaju Gustav Vlahov, predstavniki koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov ter predstavniki družbenopolitičnih in kulturnih organizacij Slovenije.

Po uvodnem pozdravu predsednika društva Ivan Cankar Franca Severja je zapel društveni pevski zbor. Zatem pa je o Ivanu Cankarju, velikem slovenskem pisatelju in borcu za socialne in politične pravice svojega naroda, spregovoril predsednik društva slovenskih pisateljev Ivan Potrč. Nanj smo lahko ponosni, je poudaril govornik, saj je z njegovo pisateljsko besedo slovenski narod resnično začel socialni in revolucionarni boj. V recitalu iz Cankarjevih del je nato nastopilo sedem mladih slovenskih igralk iz treh slovenskih gledališč. Jakopičeva, Levstikova, Lojkova, Mrzelova, Simčičeva, Skrbinškova in Strajnarjeva so občuteno posredovale Cankarjevo umetniško besedo in politično misel zbranim v dvorani, ki so sledili programu s poglobljenim zanimanjem. Društvo Ivan Cankar je ob proslavi izdalo tudi brošuro, za katero je uvodno besedo napisal akademik dr. Bratko Kreft.

V okviru prireditev ob stoletnici rojstva Ivana Cankarja so v klubskih prostorih društva Ivan Cankar svečano odprli knjižnico, za katero so precejšnje število knjige prispevale preko Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije slovenske založbe. Športni klub, ki že nad dve leti uspešno deluje pri društvu, pa je organiziral nogometni turnir pod pokroviteljstvom časopisnega in založniškega podjetja Delo iz Ljubljane.

S seminarja za učitelje dopolnilnega pouka slovenskega jezika v tujini

14. aprila smo se zbrali učitelji, ki poučujemo otroke naših delavcev, na začasnem delu v tujini slovenski jezik, na tridnevni seminarju v Ljubljani. Organizirala ga je Izobraževalna skupnost Slovenije v sodelovanju šolskega centra, Zveze kulturno prosvetnih društev in RK SZDL.

Učitelji iz Nemčije, Belgije, Švice in Švedske smo imeli pred seboj obširen in bogato pripravljen program: dopoldne predavanja iz metodike pouka slovenskega jezika, zemljepisnega in zgodovinskega pouka, o motivaciji pri oblikovanju domovinske zavesti pri vseh treh predmetih, o bistvu socialističnega samoupravnega sistema in samoupravljanju v razrednih skupnostih, hospitacije v vzgojno-varstvenih ustanovah in o tem, kako na najpreprostejši način pripravimo lutke.

Predavanjem so sledili razgovori in posvetovanja ter izmenjave izkušenj, kar je bilo koristno tako za nas poslušalce kot za predavatelje. Poučevanje slovenskih učencev v tujini je pravzaprav dokaj nova prosvetna dejavnost z malo izkušnjami učiteljev in marsikje se še bore z začetnimi težavami. Te se pojavljajo v obliki pomanjkanja učnih pripomočkov, nezadostni zainteresiranosti šolskih oblasti v državi gostiteljici pri organiziranju pouka v materinem jeziku za otroke priseljenih delavcev pa tudi neresnosti staršev in otrok pri obiskovanju tega pouka.

Zadnji dan seminarja smo imeli razgovor s predstavniki kulturnih in družbenopolitičnih organizacij. Obpravnavali smo predvsem probleme vrnitve naših de-

lavcev, ki so na začasnem delu v tujini, o njihovi zaposlitvi v domovini, o težavah pri obveščanju naših ljudi ter o udeležbi in sodelovanju na srečanju slovenskih društev iz vse Evope.

Vsako popoldne smo pod strokovnim vodstvom enega najboljših slovenskih ko-reografov ing. Ravnikarja, vodjem folklorne skupine »Emona«, vadili slovenske ljudske ples iz Bele krajine, Prekmurja in Gorenjske. Dekleta in fantje te skupine so nam pripravili enouren program, v katerega so vključili večino plesov, ki smo se jih učili na seminarju. Poleg tega pa smo si lahko tudi podrobno ogledali posebnosti noš iz različnih slovenskih pokrajin.

Prav ta popoldanski del seminarja smo vsi udeleženci hvaležno obiskovali, saj vsi, ki delamo z otroki v tujini, sodelujemo tudi v slovenskih društvih in pripravljamo kulturne programe naših proslav in praznikov. Izobraževalna skupnost Slovenije je vsakemu učitelju, ki se je udeležil seminarja, predala precej strokovnega gradiva: literaturo, diaprosjektorje s šolskimi diafilmi, magnetofonske trakove s posnetki ljudskih plesov in delovne zvezke z opisi ljudskih plesov.

Na žalost smo se lahko tega seminarja udeležile le tri učiteljice iz Švedske — od štirih povabljenih, kar je deloma kriva šepajoča organizacija, deloma pa tudi za nas neugoden čas in oddaljenost. Prav zaradi tega bi bilo dobro, da se vsi, ki na kakršenkoli način delamo s slovenskimi otoki na Švedskem, občasno sestajamo in izmenjamo izkušnje, poskušamo urediti nabavo, izdelavo in izmenjavo učil in rešiti problem skupnega učnega načrta.

*Rada Pišler
učiteljica dopolnilnega
pouka v Stockholmu*

Mala šola z razširjenim delovnim programom

Šolsko leto se bliža kraju. Prikupno pomladansko sonce zapeljivo vabi naše najmlajše v svoje okrilje. Šolski prostori jim postajajo tesni in mračni, ne morajo se zadržati — ven na zelene poljane med številne prijatelje — jih narava zavaja. Šolski razred v Slovenskem domu v Farsti ne bo ostal za njimi povsem prazen. V njem so se nabrale dragocene izkušnje eno in pol letne dejavnosti.

Za naš razred je značilno, da so vsi otroci rojeni na Švedskem in da odraščajo skupaj s švedskimi otroki. Glede na to, da v dnevni igri in v ostalih aktivnostih s svojimi sovrstniki uporabljajo le švedski jezik, je zato za njih le-ta najbolj pomemben. Večina otrok še v teh letih ni sposobna doživeti notranjega motiva za potrebno o izpopolnjevanju slovenskega jezika. Radi tega ozadja stremimo, da bi bila mala šola čimbolj zanimiva. Naši otroci so zelo aktivni. Ugotovili smo, da hočejo sami ustvarjati in z lastnim delom priti do rezultatov, ki jim dajejo veliko osebnega in skupnega zadovoljstva. Seveda mora biti delo študijsko in pripravljeno na ta način, da so vsi otroci zmožni priti do rezultata. Zanimive aktivnosti prinašajo otrokom tehnično sposobnost, obenem pa dobijo pri tem občutek za sodelovanje in se na ta način v povezavi s slovensko besedo razvijajo v harmonične osebnosti.

Področja, v katerih otroci sami ustvarjajo, bomo zaradi velikega zanimanja v bodoče še bolj razširili. Upamo, da bomo na ta način pritegnili čim večje število otrok. Otroci so pokazali veliko zanimanje za risanje, likovne tehnike, gledališče, petje ter raznovrstna

ročna dela. Imamo realne možnosti, da bodo otroci dobili kvalificirano razlago. V bodoče se nameravamo tesneje povezati s starši šolskih otrok. Skupno bomo pregledali in prediskutirali delovni program. Poskušali bomo vskladiti njihove želje z bodočim delom male šole.

Program male šole bomo poskušali popestriti tako, da bo postal še bolj zanimiv in privlačen za otroke. Poleg tega pa bomo skrbeli, da se bodo otroci naučili in spoznali marsikaj koristnega. Z aktivnostjo bodo otroci na kar se le na naraven in lahek način spoznali lepote slovenskega jezika.

Ana Jaki

Pariški vinjeti

Pred praznikom

Na predvečer prvega maja. Okrog 11. ure utrujen ležem in zadremam. Kmalu za tem me prebudi telefonski klic. Dvignem slušalko. Na drugem koncu žice tenek deški glas. Prepoznam ga. »Si ti Peter?« »Ja, tovariš,« nekdo zahlipa v telefon. »Kaj pa vendar je?« nemiren povprašujem. »Kje pa si? Kaj se je zgodilo?« vrtam v dečka. Končno razvozlava resnico. Ušel je od doma, noče domov, vendar pa nima kam iti. Prično se pogajanja, dogovarjanje, zaupen pogovor, seveda pred tem pa še nočni izlet po Parizu, da ga najdem. Nadaljnji razplet končno ni važen. Tisti večer se je zadeva sicer zadovoljivo rešila, ostalo pa je spoznanje:

»Zlata« tujina pozlati le zunanjost, če človek sam ni sposoben pravega vrednotenja, ali če nima ob sebi treznih ljudi.

Še epilog dogodka:

Na zunaj dečkovo življenje v redu teče dalje. Peter, Janez in drugi njemu podobni sicer živijo normalno življe-

nje, a v to normalno življenje se je prikradla razpoka. To »normalno« življenje je le vztrajanje v privajenem domačem okviru brez drobno stkanih trdnih vezi. Prvotne vezi so ostale v domači vasi in pri njenih ljudeh, nove, bleščeče mamijo na svojo stran, njihov plen pa je prelahak in premehak, zato ga meče z enega brega na drugega, v tem premeta vanju pa se zmaliči njegova oblika. Na srečo pa so to izjemni primeri.

In druga:

Isto noč ob dveh zjutraj. Komaj ponovno zadremam, spet trkanje na moja vrata. »Gospod, gospod! Odprite!« Misleč, da se nadaljuje prejšnja prigoda, ves omotičen odstavam k vratom. Na vratih pa zagledam zrelega zakonskega moža srednjih let. Poznam ga, a danes nekoliko čudno izgleda. Vprašujoče ga pogledam. »Kaj pa je, Skalar?« spregovorim v zadregi. Bil je zmeden, nekaj je jecljal, pa še moje besede vmes: »Malo pozno je za obisk.« Končno razvozlava tudi to uganko. Doma je bil zakonski polom. Žena je ušla. »Saj razumete, povsod zabave, ples, prazniki.« To mu nikakor ne gre v račun. Kam naj se obrne, če ne k meni. No, tragedija ni bila prehuda in končno smo vsi trije akterji zadevo spravili v red. Seveda je bilo najprej treba še druga od obeh glavnih oseb, pa je bil prepir, čeprav ob malo neprijemni uri, le zglajen. Zdaj upam le, da ne bo reprize. Ta smešno resen prispevek naj bo dokaz, kaj vse lahko doleti izseljenskega učitelja. Zapisano je po resničnem dogodku.

M. R.

V domačem kraju

Živim v Zahodnem Berlinu. Res mi je v Berlinu všeč, vendar moja domovina je Jugoslavija. Doma sem v Ribnici. Moj domači kraj je lep. Tam je vse zeleno. Naša hiša je blizu gozda. Poleg zdaj gradimo novo hišo. Poleti grem zopet v svojo domovino, ki je tako lepa. Tam, kjer sem doma, je vse tako zeleno. Trave, listje, gozd. Blizu nas je grad Mokrice. Od nas vidimo do Zagreba. Včasih gremo v Čateške toplice. Od nas ni daleč tja, samo pol ure. Kadar sije sonce se rada sončim.

Jožica Slamатов, 3. razred slov. šole
Zah. Berlin, Nemčija

Moja mami je bila bolna

Nekoč je bila moja mami bolna. Ostala je doma. Ko sem prišla domov, sem jaz skuhalo kosilo. Potem sem pospravila hišo. Bila sem zelo vesela, ker nisem bila sama doma. Popoldne je mami zaspala, jaz pa sem gledala televizijo. Zvečer je prišel oče in smo skupaj jedli. Potem smo pa skupaj gledali televizijo. Pravzaprav bi morala reči, da je bil dan, ko je bila mami bolna, zame žalosten dan. A ni bilo tako! Zame je bil to lep dan. Morda zato, ker smo bili vsi skupaj.

Irena Globočnik, 4. razred slov. dop. šole
Zah. Berlin, Nemčija

Naše mesto

S starši sem začasno v Zahodnem Berlinu. To je zelo veliko in lepo mesto. Ima veliko lepih trgovin. Poleti je tu dosti turistov z vsega sveta, ko si ogledujejo zanimivosti tega mesta. Vsakogar najbolj zanima obzidje med obema mestoma, zahodnim in vzhodnim Berlinom. Tudi jezer in lepih parkov je dovolj. V centru mesta imamo velik živalski

vrt. V Berlinu imamo tudi slovensko dopolnilno šolo, poučuje nas tov. Milena Škrt.

Bojan Trstenjak, 3. razred slov. dop. šole
Zahodni Berlin, Nemčija

Moj žalostni dan

Moj žalostni dan je, kadar sem sama in se nimam z nikomer igrati, ker nimam ne bratca ne sestrice. Najbolj žalostna sem pa takrat, kadar se mislim igrati zunaj, pa nimam prostora. Posebno zdaj spomladi, ko sije zlato sončece, moram jaz v svojem prostem času večinoma biti v stanovanju. Zato zelo težko pričakujem dan, ko bomo spet šli v Ju-

razumeva. Samo pri nogometu sva se že skregala. Rad ga imam, ker je pravičen. Noče vedno imeti samo on prav. Tudi meni pusti moj prav. Rad ga imam tudi zato, ker mu je žal, če se skregava. Za počitnice nimava skupnih načrtov, ker gre on v Holandijo, jaz pa v Jugoslavijo. On je Nemec, jaz pa Slovenec, vendar se kljub temu razumeva.

Bojan Ratajec, 5. razred slov. dop. šole
Esslingen, Nemčija

Domovina, radi te imamo

Opisala vam bom moje pomladanske počitnice, ki so

Na izletu v Holandiji.
Zorica Mitrovič, 1. r., 8 let,
Zahodni Berlin

goslavijo na dopust. Tam imam dovolj prostora na zelenih travnikih. Le v domovini se lahko veselo igram.

Sabina Fujs, 2. razred slov. dop. šole
Calw, Nemčija

Moj najboljši prijatelj

Moj prijatelj je velik in debel. Ima črne lase in plave oči. Je pošten in ne laže. Zelo dober je pri matematiki. On meni pomaga pri matematiki, jaz njemu pa pri zemljepisju. Dobro se

bile do zdaj najlepše in bodo najbrž tudi ostale najlepše!

Bila sem sprejeta v mladinsko organizacijo in zato sem lahko potovala skozi vso Jugoslavijo. Ker sem imela 8. aprila, dva dni pred odhodom, rojstni dan, sem bila zelo srečna, da so me izbrali za to potovanje. Zame je bilo to kakor darilo za rojstni dan.

Dne 10. aprila smo se odpeljali iz Stuttgarta. Bilo nas je sto otrok hrvaške in slovenske narodnosti. Slovenec nas je bilo samo trinajst. Na desetdnevnom potovanju smo si ogledali razna mesta Jugoslavije. Bili smo v Ljubljani, Zagrebu, Jajcu, Sarajevu, Tjentištu, kjer smo bili

sprejeti v mladinsko organizacijo. Potem pa smo obiskali še Beograd in Kumrovec. Povsod, kamor smo prišli, smo bili zelo lepo sprejeti. Od pionirjev smo dobili nageljčke.

Ogledali smo si spomenik na Kozari, kjer so padli borci. Potem smo bili še pri spomeniku v Kragujevcu, kjer so Nemci pobili sedem tisoč dijakov s profesorji. Obiskali smo tudi rojstno hišo predsednika Tita in pisatelja Ivana Cankarja. Vse je bilo zelo zanimivo. Toda to še ni vse. Videli smo še toliko, da ne morem vsega naštet.

Po potovanju sem ostala še dva dneva v Sloveniji pri

lavec. Vsak dan sem vstal ob pol šestih. Mamica nam je pripravila dosti malice, ker smo bili ves dan od doma. Z mano je bila tudi sestra Roteja. Navžil sem se svežega zraka. Res si nisem mogel predstavljati, da je v gozdu tako lepo. Svež zrak, tišina, le drobne ptice slišiš, kako žvrgolijo. Blizu je bil tudi majhen potoček, ki je enakomerno šumljal. Zaku-ril sem ogenj nakladal nanj in tako smo se greli, saj jutro je bilo bolj mrzlo. Naš oči je podiral drevesa z motorno žago. Gledal sem ga in mu tudi pomagal odstranjevati veje. Videl sem, da oči nima lahkega dela.

pred tremi leti graditi dom, naš težko prisluženi dom, za katerega garata tu v tujini od ranega jutra do poznega večera. Prostih dni ne poznata, zato tem bolj težko pričakujeta dopust, ki ga vedno preživimo v Savinjski dolini ob biserno zeleni Savinji. Čimprej se želim za vselej vrniti, da dam svoji deželi svojo mladost, svojo razigranost in svoje znanje. Posebno slednje želim pokloniti tej sveti rodni zemlji, ki jo moja starša tolikokrat opevata in nama s sestro resno pripovedujeta, da je človek brez domovine, kakor ptiček brez gnezda. Nikče ne mara zanj in nikogar ni, ki bi mu v sili pomagal.

bilo primerno toplo. Travniki so bili vsi zeleni in posejani s pomladnim cvetjem. Otroci smo se veselo podili za žogo. Večkrat smo pogledali proti hlevu. Dedek nam je obljubil, da bo izpustil telička, da se bo malo poigral z nami. In res je kmalu lepa siva glavica pokukala iz hleva. Radovedno se je ogledoval okrog, potem pa naenkrat poskočil in zdirjal po travniku navzdol. Mi otroci smo se podili za njim. Včasih nas je počakal. Dal se nam je celo pobožati. A je takoj spet stekel, kakor da bi ponorel. Bilo ga je zabavno gledati. Najraje ga sploh ne bi več pustili v hlev, a je dedek rekel, da

Dragica Požek, 3. r., 9 let, Zahodni Berlin

Ribnica, domača vas ...

starših in sorodnikov. Potem smo pa odpotovali nazaj v Nemčijo. Nikoli ne bom pozabila tega potovanja in vsega, kar sem videla in doživela. Iz srca se zahvaljujem za ta nepozabni obisk in ogled prelepe domovine.

Helena Hribar, Pforzheim, Nemčija

Moje spomladanske počitnice

Med počitnicami sem šel vsak dan z mojim očitom v gozd. Moj oči je gozdni de-

Res si težko prisluži denar, zato ga imam še bolj rad.

Dušan Mihelič, Reutlingen, Nemčija

Moja domovina

Imam domovino in srečno mlado dekle sem. Zapustiti pa sem jo morala, ko mi je bilo komaj sedem let. Takrat nisem premišljevala o vzroku, premajhna sem bila. Tudi odločitve svojih staršev dolgo nisem mogla razumeti.

Domače okolje in vse svoje drage sem začela pogrešati šele zdaj, ko sem postala večja. Vedno bolj me vleče domov v lepo Savinjsko dolino. Posebno srečna sem, ker sta očka in mama začela

Moji sošolci tu v tujini kar ne morejo verjeti, da si nekdo toliko želi domov. Domov, domov v objem Savinjskih gora, bistre Savinje in plodne zemlje, ki čaka tudi naših pridnih rok, pa čeprav le na koščku domačega vrta.

Blanka Cilenšek, 7. razr. slov. dop. šole Nagold, Nemčija

Doživljaj med počitnicami

Počitnice sem preživela pri dedku in babici. Vreme je

je utrujen. Tako lepega telička še nisem videla. Ne bom ga pozabila.

Marjanca Cerovšek, 6. razred sl. dop. šole Reutlingen Nemčija

Velika začetnica, ki šepa

HILDEN, aprila — Velika začetnica je za slovenske učence, ki hodijo v nemške šole, posebno težavna zadeva: po nemško se pišejo vsi samostalniki z veliko, po slovensko pa ne pišemo niti četrtno toliko besed z veliko začetnico. Kokol Janes (!) iz šestega razreda ima v zvezku z naslovom »YU Unterricht« pravilno prepisan stavek: »Zofija Češnovar je moja učiteljica«. Zato pa je sam napisal: »Jast grim rat u slovenska šola«. Fant je eden tistih, ki so v severnejšem delu Zvezne republike Nemčije morali najdlje čakati na svojo slovensko učiteljico. In še mnogo jih je, ki jo čakajo, da bi jih prišla vsaj enkrat tedensko učiti slovenščine v Krefeld, Essen, Soligen.

Kako to, da prvi slovenski šolski oddelek severno od Frankfurta začenja v tako malo znanem mestecu? Hilden je pravzaprav nekakšno predmestje Düsseldorfa. Precej šolarjev prihaja sem tudi iz severnega vlemesta. Tu v Hildnu so Slovenci organizirani, imajo svoje društvo »Maribor«. Delavni so; njihove družabne in kulturne prireditve izzvenijo nadvse pristrčno. Jože Pahič, strugar iz Maribora, je ne samo formalni predsednik, marveč prava duša društva. Seveda ima ob sebi še sodelavce, ampak on je bil tisti, ki je šel od hiše do hiše, od ene slovenske družine k drugi ter zbiral podatke o otrocih. Zakaj je to potrebno? Mar tega ne dela po uradni dolžnosti jugoslovanski konzulat? Že, že, ampak to nikoli ni isto. Po zaslugi prizadevnega (bivšega) konzula Miheliča so na območju Porurja zbrali nekaj skupin slovenskih šolarjev. Ko pa je bilo vse pripravljeno, ko je učiteljica po neskončnih mesecih čakanja res prišla, so se nenadoma ti otroci

razgubili. Nemške šolske oblasti pravijo, da se njihovi starši niso strinjali z dodatnim, dopolnilnim poukom v slovenščini, drugod pa povedo kar naravnost, da nimajo denarja za dodatno učiteljico.

Ponemčeni Slovenci

Očitno je resnica v obojem. Znano je, da se najde kar precej slovenskih staršev — posebej še s Štajerske — ki menijo, da jim dodatni pouk slovenščine ni potreben, saj nameravajo tako ostati na tujem ali podobno. Vsaj v Essnu pa so naši v društvu »Bled« ugotovili, da sploh ni res, da bi kdo starše naknadno spraševal o tem, ali hočejo ali nočejo dati otroke v slovensko dopolnilno šolo. Očitno gre tu torej za kaj drugega? Ali so se vmešali tisti, ki hočejo preprečiti »državno« šolo, ker bi radi imeli slovenske otroke le pod cerkveno? Tudi v tej smeri iščejo nekateri razloge za nenadno spremembo.

Kje deluje naše organizirano društvo, tam se takšne stvari hitro uredijo. Kjer je pripravljen kakšen Jože Pahič iti od družine do družine, se kaj hitro nabereta tudi dve skupini. Zofija Češnovar poučuje dva oddelka v Hildnu. Podobno bodo kmalu uspeli tudi v Essnu v društvu »Bled«. Kaj pa bo s skupinami v Krefeldu, pa v Solingu in drugod? Tu lahko kaj uredi samo slovenski rojak, nekdo, ki lahko staršem položi kakšno domačo besedo na srce. V veleposlaništvu v Bonnu so zadolžili konzula. Pristovška, da pomaga slovenskim društvom in šolam tudi zunaj ožjega konzularnega območja.

Slovenska učiteljica v Nemčiji, to je precej grenka zgodba. Če že morda gre kje v Münchnu ali Stuttgartu, kadar imajo oddelke v mestu samem, pa se začenja prava trnova pot pešačenja in predsedanja po tramvajih,

vlakih in avtobusih, ko je treba na desetine in tudi preko sto kilometrov daleč. Ker ni za novo učiteljico zadosti slovenskih oddelkov (moralo pa bi jih po prvotnih izračunih biti), jo tako deželne šolske oblasti kot veleposlaništvo zaposlujeta s srbohrvaškimi oddelki. Štirikrat presede, preden pride do svoje šole in tistega popoldne odide poučevat še na drugo šolo in spet dvakrat vmes presede. Celih šest ur takšnega popotovanja napravi, da bi si pridobila tistih dnevnih pet ur pouka...

Samo zanesenjaki lahko vzdržijo. Vse bi bilo še nekako v redu, če bi vsaj spodobno zaslužila. Tako pa ji je dohodek kakšne tajnice že skoraj nedosegljiv.

Kot druge njene kolegice tudi Zofija Češnovar ne prenaša svojih problemov na otroke. Pri njej v razredu je prijetno živo. Ker ve, da prihajajo otroci že malce utrujeni od dopoldanskega pouka, zastavi slovnična vprašanja na začetek, proti koncu pa jih vzdržuje bolj s pogovorom, s petjem in drugim aktivnim delom. Šele trikrat so se našli skupaj, pa se že zelo lepo razumejo. Šolarji ob vsaki priložnosti dvigujejo roke.

Polslovenski šolarji

Tam zadaj sedijo skupaj trije fantje, vsi iz zadnjih razredov. Učiteljica se posebej obrača k Uliju: »Uli, ali razumeš? Si že slišal za to besedo?« Uli prikima, prepriča pa ne, da res razume. Uli Uršič je namreč eden tistih polslovenskih šolarjev iz mešanih zakonov, ki jim gre najtežje, pripravijo pa učiteljici morda največje veselje, kadar zmorejo enako nalogo. »Tršica ima tri Uršiče v obeh skupinah. Oče je ves navdušen pripeljal svoje tri otroke, Ulricha, Klaudio in Anjo, češ kaj vemo, kam jih bo vse usoda pripeljala, slovensko le naj

znajo. Mamica jim je Nemka, le pri stari mami v Tolminu se ob počitnicah naučijo nekaj stavkov.

Takšnih, kot je oče Uršič, je še tu. Predvsem Primorci radi negujejo materinščino. Nemške mamice ali očetje pa navadno nimajo nič proti, nasprotno: očetov ali materni jezik je pri otrocih most med obema rodbinama v obeh deželah. Četudi se mnogi iz takšnih mešanih družin res ne bodo morda nikoli vrnili v Slovenijo, bodo držali stike z nekdanjo domovino enega dela staršev.

Napaka je Fehler

Učiteljica razdeli natipkane listke z nalogo: »Popravi napake!« Pisemce »dragemu jozetu« je brez velikih začetnic, in brez strešic na č, ž, š. Ko približno naredijo, popravijo vse napake, povpraša majhna deklica: »Kaj so to napake?« — »Aha, Fehler!« Sicer pa je še kar dobro popravila te svoje »fehlerje«. Nihče pa ni ostal brez napak, ne da bi izpustil kakšno nepravilnost v tekstu. Kaj je to »celje«? Kaj res ne veste, kaj je to Celje? Še niste nikoli bili v tistem mestu, ki se imenuje Celje? No, nekateri se le spomnijo, da so se z avtom vozili na dopust k stari mami skozi Celje. Torej: z veliko začetnico, ker je to zemljepisno ime...

Potem naštevajo jugoslovanske republike. Bolj kot gredo proti jugu, bolj jih učenci težko uganejo, posebej še njihova glavna mesta. Zemljevide jim razdeli učiteljica, prinesla jih je s seboj. Tu v nemškem razredu visijo na stenah sicer vse mogoči zemljevidi, na enem primerjajo obe velesili, ZDA in ZSSR, ampak svoje Jugoslavije le ne bi našli nikjer zadosti velike, da bi se lahko kaj naučili. Ali pa bi morda našli celo nemška imena za naša mesta.

Razreda sta izvolila svet staršev. Učiteljica opozarja

starše na možnost, da dajo otroke na letovanje, kjer se lahko spet precej naučijo. Vsi vedo, da dobijo na koncu leta spričevalo o tem, da so obiskovali dopolnilni pouk in da lahko gredo po vrnitvi domov kar v višji razred.

Kdor ima še srečo, da živi tam, kjer nastane slovenski oddenek, lahko pričakuje pomoč. Še vdno pa ostaja dobršen del slovenskih šoloobveznih učencev brez dopolnilnega pouka. Mar res ne bi veljalo razmisliti o posebni šoli doma, v Sloveniji, kjer bi lahko starši dajali svoje otroke v 14-dnevne ali enomesečne tečaje, kjer bi jim poleg pouka pokazali tudi nekaj domovine, kjer bi nekaj doživeli in jim Slovenija ne bi bila le velika začetnica? Ne samo za te raztresene po nemških in drugih deželah, za vse bi bila takšnale zdomska šola doma prepotrebna. Velike začetnice se še lahko naučijo, ljubezni do slovenske domovine pa ne — če je ne doživijo.

Anton Rupnik, Delo

III. sindikalna konferenca o migracijah v Stuttgartu

V Stuttgartu v ZR Nemčiji je bila v dneh od 20. do 22. maja letos III. konferenca nacionalnih sindikalnih organizacij zahodnoevropskih in mediteranskih držav o migraciji delovne sile. Kot je znano, je prva takšna konferenca v organizaciji Zveze sindikatov Jugoslavije bila v dneh od 25. do 26. aprila 1972 v Beogradu, druga konferenca pa je bila novembra 1973 v Carigradu v Turčiji.

Na konferenci v Stuttgartu so obravnavali uresničevanje priporočil druge mednarodne sindikalne konference o migraciji delovne sile, aktivnost mednarodne

organizacije dela in drugih mednarodnih organizacij ter teles, ki se ukvarjajo z urejanjem položaja delavcev — migrantov, položaj jugoslovanskih delavcev v sedanjih pogojih na zahodnoevropskih tržiščih dela, probleme v zvezi z ilegalnim zaposlovanjem delavcev — migrantov, probleme socialne varnosti teh delavcev in probleme ter ukrepe za reintegracijo delavcev — migrantov v deželah njihovega porekla.

Ne glede na formalen dnevni red so v ospredju tretje sindikalne konference bili gospodarska recesija in občasna krizna gibanja v zahodnoevropskih državah, kar je bistveno vplivalo na tržišče dela, na katerem se je občutno zmanjšalo povpraševanje po delovni sili, to pa najbolj prizadene tuje delavce. Zaradi tega so na konferenci tudi več govorili o spoštovanju veljavnih pravic, predvsem o enakopravnem obravnavanju tujih in domačih delavcev, manj pa o novih zaposlitvah. Veliko je bilo govora tudi o načinu, kako bolje organizirati vrnitev tujih delavcev v domovino in kako pri tem v enaki meri angažirati dežele delodajalke in dežele porekla tujih delavcev.

Poleg zapaženega nastopa delegacije Zveze sindikatov Jugoslavije so bili pomembni tudi nastopi portugalskih, španskih in grških delegatov. Sindikalne organizacije teh dežel se po demokratskih spremembah vidno uveljavljajo. Alžirski in maroški delegati so v svojih govorih poudarili, da še vedno obstaja manipulacija s tujimi delavci in da to velja zlasti za žene, katerih položaj je marsikje enak suženjstvu. V zvezi s tem so poudarili tudi problem ilegalno zaposlenih delavcev, ki jih je v Zahodni Evropi kakih 200.000 in od tega samo Jugoslovancev kakih 70.000. To so ljudje raznih strok ali brez poklicev in

največkrat brez delovnega dovoljenja in dovoljenja za bivanje. Pri tem vprašanju je prišlo do vidnih razlik. Nekatere delegacije so zahtevale, da bi status teh delavcev legalizirali, predstavniki sindikatov dežel — delodajalk pa so temu nasprotovali. Značilno je, da je stališče poslednjih drugačno, ko gre za visoko usposobljene strokovnjake, ki jih znana zahodnoevropska podjetja novačijo v raznih državah in tudi v Jugoslaviji. V tem primeru ni problemov okrog legalizacije. Dežele emigracije tega seveda ne sprejemajo, saj takšne strokovnjake v svojem gospodarstvu in kadrovski politiki tudi same nujno potrebujejo.

Ne glede na vse to, pa je III. konferenca o migraciji delovne sile v primerjavi s prvima dvema zabeležila vidne napredek. To velja za število nacionalnih sindikalnih organizacij — udeleženk (skupaj jih je bilo 26 iz 17 evropskih in mediteranskih držav), za večje bogastvo idej in večjo stopnjo strpnosti, za večje število udeležencev v razpravi in številnih rezultatih, ki dokazujejo, da se večina sindikalnih organizacij več in temeljiteje ukvarja z vprašanji migracije delavcev. Na konferenci v Stuttgartu je prišlo do visoke stopnje soglasja in tudi nekatere vidne razlike so bile tokrat dokaj manjše kot na konferenci v Beogradu in v Carigradu.

Konferenca ni sprejela posebnih sklepov, ker je šlo predvsem za izmenjavo mnenj in za dogovor o skupni akciji. Kljub temu pa so na konferenci sprejeli deklaracijo, ki vsebuje ugovoritev o stopnji doseženega soglasja in register zadev, za katere se bodo skupno zavzemale sindikalne organizacije sedemnajstih držav.

Iz Večera

Peta obletnica SPD Triglav iz Zürich

Slovensko planinsko društvo Triglav v Zürichu je ravno na praznik dela prvega maja proslavljalo peto obletnico svojega obstoja. Proslavo so si zamislili v obliki 5. jubilejnega slovenskega planinskega plesa, ki je, sodeč po številu obiskovalcev, zelo lepo uspel. Prišli so od vsepovsod. Največ jih je bilo seveda iz Zürich

Seveda še nobena proslava ni minila samo ob plesu in tudi tokrat je bil ples samo tisto, kar je sledilo jubilejnim slovesnostim. Slavnostni govornik je bil seveda Gustl Teropšič, predsednik društva od ustanovitve do danes. Nekaj pozdravnih besed pa sta spregovorila tudi naš konzul iz Zürich in predstavnik Zveze kulturno prosvetnih organizacij iz Ljubljane. Le-ta je Triglavanom v znak priznanja za njihov trud izročil tudi društveno zastavo (kot darilo Zveze kulturno prosvetnih organizacij), ki jim bo služila kot simbol društva. Brez pretiravanja je mogoče reči, da so jo naši rojaki z navdušenjem sprejeli »za svojo«. Po drugi strani pa je tudi predsednik društva izročil priznanja vsem tistim organizacijam in posameznikom, ki so največ prispevali k uspešnem delu društva.

Slovesnemu delu je sledil krajši koncert ansambla Alpski kvintet s pevcema Ivanko Kraševcem in Tomažem Tozonom. Vsi skupaj so potem še dolgo v noč zabavali številne obiskovalce, ki so skoraj do zadnjega koticčka napolnili veliko dvorano Albertriederhaus na robu Zürich

Dom si gradite in se odločate za nakup oken, vrat, okenskih senčil, kar vse sodi v področje stavbnega pohištva. Seveda gradimo enkrat za vselej — torej hočemo kvaliteto z najmodernejšimi rešitvami: to je stavbno pohištvo

JELOVICA — ŠKOFJA LOKA

JELOVICA izdeluje med drugim tudi finalizirana okna in balkonska vrata, furnirana in pleskana notranja vrata, vhodna in garažna vrata, polkna, žaluzije, montažne stanovanjske hiše in vikende, razne montažne poslovne objekte itd.

Lastna trgovska mreža v Jugoslaviji:

Škofja Loka, Kidričeva 58, tel. 064 61-361
Zagreb, Sesvete, Zagrebačka b. b., tel. 041 253-259
Nova Gradiška, Krajačičeva 31, tel. 055 81-123
Pula, Fižela 7 a (na Stoji), tel. 052 23—976
Crikvenica, Selska ul. 17, tel. 051 831-115
Zadar, Biogradska b. b., tel. 057 23-815
Šibenik, ulica Bratstva i jedinstva 98, tel. 059 38-76
Duvno, Boriše Kovačevića b. b., tel. 080 72-179
Sarajevo, ul. Magribija 7, tel. 071 22-264
Stara Pazova, Kamenjarova 29, tel. 022 81-666
Niš, ul. Nikodija Stojanovića (Tatka), tel. 018 65-930
Skopje, ul. 821 br. 3 Madjari, tel. 091 61-104
Split, Kovanjinova 1
Osijek, ul. Pampas br. 30, tel. 054 43-515

Predstavništvo:

Kragujevac, Karađorđeva 16, tel. 033 66-235
Valjevo, dr. Pantića br. 123, tel. 014 22-233

JELOVICA

Čehoslovaška

Vladimir Levstik na odru gledališča Šumperk

Včasih se mi posreči, da vidim na cestah našega kraja avto z rdečo zvezdico in številko registracije Ljubljane, Maribora ali kakšnega drugega slovenskega mesta. Če le utegnem, sem takoj pri avtu in sprašujem potnike, od kod so. Seveda so takšna srečanja veselo presenečenje za vse. Tukaj ni mnogo Slovencev. Zato sem se s tem večjo vneto s tovarišico Brigito Hertlovo lotila prevoda slovenske drame Vladimirja Levstika »Gadje gnezdo« v češki jezik. Uspelo je in premiero tega gledališkega dela pod naslovom »Hadi hnizdo« smo imeli v gledališču Šumperk 8. maja letos, prav ob stoti obletnici rojstva našega kulturnega velikana Ivana Cankarja. Direktor gledališča Vladimir Švabik je igral Galjota, prva igralka gledališča Nataša Baženova pa je poosebila osrednjo vlogo v drami — mater Kastelko. Vsi igralci so svoje vloge odigrali res doživeto, z velikim navdušenjem. Pred gledalci se je na odru odvijalo življenje in trpljenje slovenske kmečke matere pred in v času prve svetovne vojne.

Slovensko delo, ki ga je po romanu pisatelja Vladimirja Levstika dramatisiral pred nekaj leti umrli slovenski književnik Herbert Grün, je v češkem prevodu doseglo lep uspeh.

Posebej nas je veselilo, da je bil na premieri navzoč tudi ambasador Jugoslavije v ČSSR Milan Venišnik s sooprogo, ki se je pohvalno izrazil, da je tukaj v prijateljski deželi našel košček svoje domovine. Vesela sem, da sem kot sodelavka pri prevodu pripomogla k uspehu tega dela.

Libuša Sojakova, Uh. Brod

Belgija

Slovenska prireditve v Charleroiu

Prostorna dvorana »Familia« v Gilly-Haies pri Charleroi je bila v soboto prvega maja polna naših rojakov, ki so se udeležili tradicionalne Slovenske prireditve, že triindvajsete po vrsti. Na vidnem mestu v dvorani je bil portret dr. Franceta Prešerna, največjega slovenskega pesnika in še nekaterih drugih slovenskih pesnikov in pisateljev. Vsak udeleženec je prejel lepo izdelan

program, ki je bil zelo pester. Nastopili so: mešani pevski zbor Slomšek iz Eisdena pod vodstvom Vilija Roglja, Vesela mladina iz Limburga pod vodstvom Anice Varszak-Kosove. V skupini najmlajših pa so nastopili: Marko Lipovec iz Bruslja, Hariette in Josiane Moyaux iz Charleroi ter Bernardka, Veronika in Andrej Gorjup iz Estinnes-au-Val. Na programu je bila tudi veseloigra pod naslovom »Angelca si išče moža«, ki jo je priredil in režiral Kazimir Gaberc, uprizoril pa dramski krožek F. S. Finžgar iz Charleroi. Vsaki točki programa je sledilo navdušeno ploskanje. Prireditve je zaključila družabna zabava, pri kateri je za dobro voljo igral Študentski ansambel iz Genka, ki je poleg slovenskih polk in valčkov zaigral tudi nekaj moderne glasbe in tako zadovoljil staro in mlado.

Matere in očete so počastili

Društvo sv. Barbare v Eisdenu je priredilo 1. maja materinski in očetovski dan, ki je izvrstno uspel. Že uro pred začetkom se je začela polniti dvorana, čeprav je bilo ta dan precej prireditvev.

Na programu so bile deklamacije, petje in igra. Prikupna skupina naših otrok je pozdravila mamice in očete z deklamacijami, katere je napisala, otroke naučila in jih oblekla v narodne noše naša neumorna Tončka Trkajeva. Otroci so brezhibno in razločno izvedli svoj program. Vse priznanje in

Pisateljica in učiteljica mladine
Tončka Trkaj

lepa hvala Tončki Trkajevi za njeno tako naporno in požrtvovalno delo. Čeprav je slabega zdravja, se je vseeno potrudila in tako s svojim trudom pripomogla nam vsem do lepega kulturnega užitka. Mali zborček pod vodstvom Majde Kosove je zapel nekaj narodnih pesmi v počastitev mamic. Tudi slovenska šola je sodelovala. Sledila je tridejanka »Dobri grofje«, ki jo je napisala Tončka Trkajeva. Režiser Alojz Rak, ki je poleg režije igral glavno vlogo, je dokazal, da je ne samo sposoben režiser, temveč tudi izvrsten igralec. Ker že nekaj let nismo imeli igre, je bilo zanimanje tem večje. V popolni tišini so navzoči z velikim zanimanjem sledili dogajanju na odru in seveda ploskanja ni manjkalo. Vsi igralci, brez izjeme, so se potrudili in se dobro vživeli v svoje vloge, tako da so bili gledalci lahko upravičeno zadovoljni in navdušeni ob tako lepem večeru.

Po igri je nastopil orkester, ki je s poskočnimi melodijami zvalil vse na ples, ki je trajal vse do ranega jutra. Vsi so bili zadovoljni in veseli. Obnavljala so se stara prijateljstva in sklepala nova, saj so se na prireditvi zbrali gostje iz vseh krajev Belgije, pa tudi iz Holandije in Nemčije. Tudi

Tončka Trkaj in njena skupina

nekaj Poljakov in Ukrajincev je bilo vmes in so se med nami dobro počutili.

Odbor se vsem rojakom in prijateljem drugih narodnosti zahvaljuje za tako obilno udeležbo in se priporoča za prihodnjik. Dne 12. maja je praznoval častni predsednik društva sv. Barbare Pankracij Spital svoj 84. rojstni dan. Delegacija društva ga je obiskala doma in mu voščila zdravja in zadovoljstva. Iz srca želimo, da se mu zdravje zboljša in bo še dolgo med nami!

POPRAVLJAMO IN SE OPRAVIČUJEMO

V 6. številki Rodne grude nam je tiskarski škrt zagodel nekaj napak, za katere prosimo, da jih oprostite — škrtu in nam. Na strani 20 v evropski izdaji smo Avgusta Tanjška, predsednika društva sv. Barbare, iz Belgije preselili v Francijo. Na str. 27 v rubriki »naši po svetu« bi moralo biti v prvem stolpcu napisano *Francija* in ne Belgija, na str. 31 v članku »Nekaj novic o našem Jadranu« pa bi se moral prvi stavek glasiti: »Odbor našega Primorskega socialnega kluba Jadran v Melbournu...« in ne v Montrealu. Prosimo vas, da upoštevate te popravke.

Uredništvo

Igralska skupina, ki je uprizorila igro »Dobri grofje«

Francija

Ves Aumetz je praznoval jubilej našega društva

Kako priljubljeno in splošno znano je Slovensko delavsko društvo v Aumetzu, je dokazal tudi obisk njegove jubilejne prireditve v nedeljo 16. maja, na kateri je društvo proslavljalo petdesetletnico ustanovitve in dela. V veliki športni dvorani, ki je bila nabito polna, se je zbralo blizu tisoč obiskovalcev. Poleg predstavnikov oblasti in javnega življenja so se zbrali na proslavi predstavniki društev Jadran, Triglav in sv. Barbare iz Freyming-Merlebacha v Franciji, društva Jadran iz Charleroi v Belgiji, pevskega zbora Zvon iz Holandije, Združenja Jugo-

slovanov v severni Franciji iz Pas-de-Calaisa itd. Navzoči so bili tudi predstavniki lokalnih društev in organizacij Poljakov, Italijanov, športnih društev, bivših borcev idr. Med gosti so bili navzoči predstavnik departmana Murthe et Moselle g. Schitz, poslanec v parlamentu (KPF) De Pietri, župan Aumetza g. Nikolas, župnik g. Sauder, jugoslovanski generalni konzul iz Strassbourga Veljo Miljović in predstavnik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman. Tako je ves Aumetz spontano praznoval zlati jubilej Slovenskega delavskega društva.

Program je bil izredno dobro pripravljen in vsebinsko pester in bogat. Poleg predsednika društva Ernesta Pecovca ter predstavnikov francoskih oblasti je prisotne pozdravil tudi naš generalni konzul iz Strassbourga Veljo Mijović. Govoril je v lepi slovenščini, čeprav je sam Črnogorec. V imenu Slovenske izseljenske matice je k jubileju čestital Stane Kolman in toplo pozdravil prisotne, med katerimi je bilo precej njegovih znancev izpred petindvajsetih let, ko je na tem področju deloval kot konzul SFRJ v Metzu.

Švedska

Rdeč nagelj za dan žena

Slovensko kulturno društvo Planika v Malmöju na Švedskem je ob dnevu žena priredila proslavo, na kateri so nastopali otroci slovenske dopolnilne šole. Že pri vstopu je vsaka žena dobila v pozdrav rdeč nagelj. Zatem pa

Udeleženske proslave dneva žena, ki jo je pripravilo društvo Jadran v Freyming-Merlebachu 8. marca 1976

Mlade pevke, ki so nastopile na prireditvi ob Dnevu žena SKD Planika v Malmöju

je zbrane pozdravil predsednik društva Jože Myndel, ki je med drugim izrazil tudi željo, da bi se ob podobnih prireditvah še večkrat srečali in tako širili našo kulturo in ljubezen do slovenskega jezika tudi med našo mladino. V programu so deklice prikazale igrice »Matičkov največji zaklad«. Nastopile so: Marina Ciglar, Suzana Pučko, Milena Prša in sestre Snežana in Violeta Petrina. Jože Koren je zaigral na karmoniko, za tem pa je ob spremljavi svojega očeta sedemletni Valentin Pečovnik zapel dve pesmi. Po programu smo si ogledali še slovenski film »Povest o dobrih ljudeh«, zatem pa smo se ob igranju zabavnega ansambla, domači potici in dobri kapljici še dolgo prijetno zabavali. Za nastop sta otroke pripravili Jožica Bogovičeva in Ivanka Prša, za kar se jima najlepše zakvaljujemo. Lepa hvala tudi ansamblu in obiskovalcem. Vsak po svoje ste pripomogli, da je prireditev v splošno zadovoljstvo tako lepo uspela.

Ivan Pučko

O delu in problemih SKD v Olofströmu

V trinajsti števil. Našega glasa, glasila slovenskih društev na Švedskem, s Cankarjevo podobo na naslovnici in njegovo besedo na uvodni strani, med drugim bogatim gradivom piše Marija Golob o delu in problemih Slovenskega kulturnega društva v Olöfstromu. Iz vsebine povzemamo nekaj glavnih misli, ki govore o delu in težavah društva, o katerih so razpravljali na občnem zboru, ki so ga imeli 24. aprila letos.

Društvo je bilo ustanovljeno pred dvema leti. Takrat si je začrtalo smer nice dela in jih skušalo uresničiti. Uvedli so dopolnilni pouk za slovenske otroke in pri tem naleteli na nekaj težav, s katerimi se več ali manj bore tudi druga društva. Težko je dobiti učno moč z ustrezno izobrazbo. V Olöfstromu je tudi premajhno število otrok za šolo, zato si društvo prizadeva, da bi za pouk pridobilo tudi otroke iz bližnjih krajev, kakor iz Karlshamna, Ronebyja, Bromölla, ki naj bi imeli iste možnosti, za pričetek pouka in tudi istega učitelja. Odbor je izrekel zahvalo Nadi Žigonovi, ki si prizadeva, da bi naučila naše tamkajšnje otroke slovensko. V preteklem letu se je društveno delo precej razmahnilo na športnem področju. Vsako nedeljo je redno trenirala odbojarska sekcija,

ki načrtuje, da se bo prijavila za »korp« tekmovalje, ki bo v letošnji jeseni.

Društvo si prizadeva, da bi v čim krajšem času dobilo svoje prostore, ki bi jim služili za družabna srečanja, športne prireditve in predvajanje igrice za otroke. V letu 1975—76 je društvo pripravilo več družabnih prireditev, ki so zadovoljivo uspele. Posebno veselo je bilo na novoletnem večeru, na katerem so se zbrali Slovenci v lepem številu in se skušali poveseliti po starih domačih običajih. Tudi otroci so prišli na svoj račun, ko se je oglasil na prireditvi dedek Mraz in jim prinesel darila. Orkester »Domači fantje« je igral pozno v noč, vmes so veselo zvenele slovenske pesmi.

Tudi piknik, ki ga je lani priredilo društvo, je zelo lepo uspel, saj so se ga v velikem številu udeležile slovenske družine. Med najbolj prizadevnimi društvenimi delavci Slovenskega društva v Olöfstromu je njegov predsednik Milan Starc. Odbor želi, da bi ga še drugi posnemali in s svojimi zamislimi in predlogi pomagali društvu pri njegovem bodočem delu.

Švica

Slovenskim društvom v Evropi in drugod po svetu

Dragi rojaki, spoštovani člani naših kulturnih društev! V Švici živeti Slovenci smo začeli akcijo za pomoč mladim zamejskim Slovencem, da bi se ti lahko šolali in ohranili svoj materin jezik. Osnovni smo upravni in nadzorni odbor društva »Pro cultura slovenica«, odprli tekoči račun in začeli zbirati denarna sredstva. Z našim delovanjem želimo pomagati predvsem koroškim in Beneškim Slovencem (pa tudi tržaškim, goriškim in drugim Slovencem), ki so najbolj izpostavljeni raznarodovanju.

Če bi se vsi Slovenci, ki v velikem številu živimo raztreseni po svetu, združili v enotno podporno organizacijo, bi lahko ogromno storili za ohranitev slovenske biti v ogroženem okolju. Prepričani smo, da se lahko takšna pomoč upravičeno pričakuje prav od nas. Tudi če nam je tujina postala nova domovina, se čutimo še vedno kot Slovenci vezani na staro domovino.

Z novim šolskim letom, septembra 1976, začnemo s štipendiarnjem enega koroškega Slovenca na celovški slovenski gimnaziji in enega Beneškega Slovenca.

V upanju, da boste z razširjanjem in ustanavljanjem podobnih organizacij v vaših naselbinah prispevali k uspehu naše skupne dejavnosti vas pristrčno pozdravljamo.

V imenu upravnega odbora »Pro cultura slovenica«.

Janko Ručigaj, predsednik
Ivan Novak, tajnik

ZDA

Praznovali smo prvi maj

Z veseljem vedno sprejemam Rodno grudo. Posebno me veseli novice iz domačih krajev, kakor je bila nedavno tista o novem podjetju v Podkrajniku. Saj mi je tam vse dobro znano. Dobro se še spominjam žalostnega dogodka, ki je prizadel tam revno družino pred več kot 60 leti. No, to je daleč za nami in ker sem dogodek nedavno opisala v Prosveti, ga ne bom ponavljala. V slovenskem društvenem domu v New Smyrna Beach na Floridi je naše društvo št. 603 SNPJ priredilo letos za 1. maj lepo slavnost. Najprej smo sedli k prav okusno pripravljenemu kosilu, temu pa je potem sledil program, ki se je začel z ameriško himno. To je lepo zapela Josephine Varneža. Posebej lepo pa je bilo, ko smo vsi skupaj zapeli našo priljubljeno slovensko himno »Hej Slovani«. Udeležba na slovesnosti je bila zelo lepa. Tako smo letos praznovali ne samo naš slovenski dan ampak obenem tudi delavski praznik, katerega smo člani nekdanjega socialističnega kluba leta nazaj vedno praznovali. Potem so pa naši pionirji večidel pomrli in naš prvi maj je šel v pozabo. Letos pa je spet oživel, kar nas zelo veseli.

Frances Bartol

Letošnji možje in žene leta v Clevelandu

Na svojem običajnem banketu, prirejenem v počastitev izvoljenih mož in žena leta slovenskih narodnih domov v Clevelandu je federacija clevelandskih slovenskih narodnih domov 21. marca letos počastila naslednje zaslužne društvenike. V imenu vseh domov sta bila letos izvoljena za moža in ženo leta Harry Blatnik in Ella Sa-

Žena leta — Ella Samanich

Mož leta — Harry Blatnik

manich. Harryja Blatnika smo na kratko že predstavili v majski številki naše revije. Rojak Blatnik je ustanovni član federacije slovenskih narodnih domov in je bil na prvem sestanku federacije 11. avgusta 1959 izvoljen za tajnika federacije. Letos je bil ponovno izvoljen na to mesto. Vmes je bil tri poslovne dobe predsednik federacije, že dvanajst let je član glavnega odbora ADZ in dela v mladinskem odseku. Zelo je dejaven tudi pri slovenskem delavskem domu na Waterloo cesti in pri raznih podpornih in kulturnih društvih.

Ella Samanich, letošnja žena leta, je posebno delavna pri Slovenskem domu na Dennison cesti, kjer zborujejo podporna in kulturna društva. Pri federaciji slovenskih narodnih domov je bila prej podpredsednica, zdaj pa je v nadzornem odboru. Je tudi znana pevka.

Pri posameznih domovih pa so bili letos izvoljeni v Euclidu dobro znani zelo aktivni društvenik William E. Frank, večletni direktor SDD na Recherjevi cesti. Na Maple Hts. je bil izvoljen Anton Kaplan, na Dennison cesti Marija Estanek, v West Parku Marie Pivik, na Holmes cesti Frank Koncilija, na E.80th Frank Mahnič, na St. Clair cesti Stan Mežič in na Waterloo c. Charles Starman. Vsem tudi naše čestitke.

Pomoč slovenski mladini na Koroškem

Svojčas smo že poročali o akciji Slovenske ženske zveze, ki zbira prispevke za pomoč pri šolanju slovenske mladine na Koroškem na celovski slovenski gimnaziji. Lepa zamisel je nalletela na res hvalevreden odmev med našimi rojaki v ZDA, saj je bilo lani, kakor beremo v mesečniku Zarja, v ta namen zbranih in odposlanih 4.500 dolarjev, ki so bili razdeljeni med devet dijakov iz revnejših družin, ki se šolajo na slovenski gimnaziji v Celovcu. V letošnjem šolskem letu zbirko nadaljujejo. Kakor beremo v Zarji od novembra lani, so v ta namen v zadnjih mesecih lani za tekoče šolsko leto odposlali na Koroško iz skupne blagajne 1.500 dolarjev, posebej pa je neki rojak sam poslal nadaljnjih 1000 dolarjev. Prav gotovo so pozneje sledila še druga denarna nakazila v isti namen. V novembrski Zarji piše glavna tajnica Slovenske ženske zveze Humarjeva v zvezi s to akcijo naslednje:

»Zakaj pomagamo koroški mladini? Naši so! Kdo te besede bolj ne razume, kakor mi, ki smo šli po svetu? Na celi koroški zemlji, ki je najstarejša slovenska zemlja, je le ena slovenska gimnazija v Celovcu. Slovenci, ki živijo v mestu ali v bližini in imajo službe, si ne upajo poslati svojih otrok

v slovensko gimnazijo, ker bi tako zgubili zaslužek in bili izpostavljeni zaničevanju. Mnogo zavednih in številnih družin živi v oddaljenih hribovskih vaseh, ki bi radi poslali svoje otroke v Celovec, če bi zmogli stroške internata, kjer morajo prebivati otroci iz oddaljenih krajev, če hočejo obiskovati slovensko šolo. Tukaj je potrebna naša pomoč. Ta zdrav rod lahko napravimo za stebre Koroške, če jim omogočimo šolanje v slovenskem jeziku.«

Kanada

Obletnica jugoslovanske radijske oddaje

Tretjega aprila letos so Jugoslovani v Torontu slovesno proslavili peto obletnico ustanovitve in delovanja radijske oddaje za Jugoslovane in Kanadčane jugoslovanskega porekla na radijski postaji CHIN 101 FM v Torontu. Obenem so proslavili tudi tretjo obletnico ustanovitve Kanadsko jugoslovanskega radio kluba v Torontu.

Jubilejne slovesnosti so zaključili s tradicionalnim Veselim večerom. Dvorana »Lisbon Place«, ki so jo najeli za to prireditve, je bila svečano okrašena s kanadskimi in jugoslovanskimi zastavami. Obiskovalcev je bilo blizu štiristo in so zasedli vsa omizja. Za uvod v slovesno vzdušje so zaigrali kanadsko in jugoslovansko himno. Za tem je predsednik Kanadsko jugoslovanske radijske oddaje na kratko orisal delo in uspehe te oddaje in radijskega kluba.

Prva oddaja v srbohrvaščini je stekla skozi eter na tej radijski postaji 8. aprila leta 1971. Bila je precej skromna. Sledile so redne oddaje vsako soboto ob pol desetih dopoldne in to vse do aprila leta 1973. Od takrat pa poslušajo Jugoslovani v Kanadi radijske oddaje v svojem jeziku na postaji CHIN 101 FM redno vsako soboto popoldne od 16. do 17. ure. To je vsekakor najprikladnejši čas. Poleg teh tedenskih odaj je ta postaja v času od 1. maja do konca septembra leta 1973 oddajala tudi poseben vsakodnevni večerni program, imenovan »Avtobus U 7« od 19. do 20. ure zvečer. Oddaja je bila sestavljena iz pesmi in plesov jugoslovanskih narodov.

Osmega aprila 1972 je bil ustanovljen Kanadsko-jugoslovanski radio klub z diskoteko, ki je delala osem-

najst mesecev. V okviru tega kluba so bile ustanovljene razne sekcije, kakor sekcija mladih piscev in recitatorjev, baletna in folklorna skupina, ki še danes uspešno delujejo. Radio klub prireja za svoje člane in redne poslušalce programa enkrat mesečno veselje večer, ki je vedno dobro obiskan. Poleti te večere zamenjajo pikniki in izleti.

Mihajlo Miličević

»Slovenci smo lahko ponosni nase...«

Slovenski klub v Edmontonu, Alberta, je imel 18. aprila prireditev, s katero smo se kar dobro postavili, saj je dokazala, da smo spet napredovali. Tudi članstvo se je odzvalo v lepem številu. Na prireditvi smo pripravili malo razstavo naših narodnih spominkov, ročnih del in peciva iz slovenske kuhinje. Na razstavo smo povabili tudi ministra za kulturo iz Alberta mr. Smitha, ki se je povabil rad odzval in med nami preživel nekaj uric v prijetnem pomenku. Imel je lep nagovor in je vsakemu od nas segel v roko. Rekel je, da smo Slovenci lahko ponosni na to, kar smo in lahko visoko dvignemo glave. Lepo je, da se tako držimo izročil našega slovenskega porekla in da v tem duhu vzgajamo tudi svojo mladino. Njegove iskrene besede so nas globoko ganile in bodo prav gotovo koristen kašipot k še bolj uspešnemu bodočemu društvenemu delu. V še večji ponos pa nam je, ker nam je obljubljena tudi dodatna pomoč. To pomeni, da bomo letos imeli polne roke dela. Vse drugo zavisí od novega odbora. Zadnji odbor se je res izkazal po mnogih letih. Zdaj bo treba pač še mnogo več sodelovanja.

Želim novemu odboru polno uspehov in pozdravljam vse Slovence po svetu in sodelavce naše Rodne grude.

F. K. Edmonton

Avstralija

Radijske oddaje etničnih skupin

Po sklepu zvezne vlade v Canberri bodo etnične oddaje na radio postajah 2EA v Sydneyu in 3EA v Melbourne ostale (verjetno v dosednji obliki) do letošnjega septembra. Dotlej bo vlada izdelala nov program etničnim oddajam in tudi odločila, v kakš-

ni obliki bodo različne jezikovne skupine dobile možnost do svojih radijskih oddaj. Glavna zapreka je poleg finančnega vprašanja še pritisk mnogih avstralskih krogov, ki so mnenja, da etnične oddaje razdvajajo, odnosno ovirajo enotnost tukajšnjega življenja. (Triglav, april 76)

Proslava posvečena materam in Cankarju

Slovenski klub Triglav je v nedeljo 9. maja priredil proslavo posvečeno materinskemu dnevu in 100-letnici Cankarjevega rojstva. V prostorih kluba Triglav v Cabramatti je bila svečana akademija, ki je bila razdeljena v dva dela. Prvi je bil posvečen materam, drugi Cankarjevemu spominu. Kot častni gostje so se proslave udeležili g. Whitlam, senator Mulvihill, g. Betford in ga. Jenny Looman z etnične radijske postaje 2EA.

Svečanost je odprl predsednik kluba Triglav Jože Čuješ, ki je posebej toplo pozdravil vse zbrane matere in jim čestital k prazniku. Za tem je petdeset učencev slovenske šole pod vodstvom učiteljice Marise Ličan recitiralo nekaj pesmi in zapelo. Bil je zares lep pogled na petdeset učencev v slovenskih narodnih nošah, ki so jasno in s pravim slovenskim naglasom izgovarjali slovenske besede.

Drugi del programa je bil posvečen spominu Ivana Cankarja. Med drugim je v tem delu Rosana Juriševič lepo prebrala odlomek iz Cankarjeve črtice. Za avstralske goste pa je odlomek prebrala v prevodu Sylvia Karbičeva. Zelo uspel je bil tudi nastop pevskega zbora kluba Triglav, ki je zapel nekaj slovenskih pesmi.

Ob zaključku se je predsednik Čuješ toplo zahvalil sodelujočim kakor tudi vsem obiskovalcem, ki so v lepem številu napolnili dvorano. Akademijo so zaključili z družabno zabavo.

Malo nas je, delamo pa pridno

Kakor veste, je naš klub Planica lani prvič priredil slovensko kmečko ohcet, ki je zlasti s kulturne in narodopisne strani dosegla izreden uspeh. S pripravami smo imeli ogromno dela in s tem v zvezi tudi nekatere nevšečnosti. Tako smo imeli težave z iskanjem primernih kolesljev in konjenikov, godbe na pihala, folklorne skupine itd., treba je bilo zapreti glavno cesto itd. Res, bile so včasih skoraj

nepremostljive težave, a ko smo vse premagali in videli, kako je bila prireditev uspešna, smo si dobro oddahnili. Skoraj leto dni po naši ohceti smo jo ponovno doživeli v 15 minutni oddaji tukajšnje televizije. Ob gledanju prizorov, so se nam obudili spomini in z njimi naš ponos, da smo pokazali domačinom in drugim narodnostim, kaj zmoremo in kako lepi so naši narodni običaji.

Odbor naše Planice se je odločil, da prihodnje leto v aprilu ali maju tukaj v Wollongongu spet priredimo kmečko ohcet na slovenski način. Vemo, da nam bo šlo zdaj delo s pripravami lažje od rok, saj imamo bogate izkušnje od prve ohceti. S pripravami smo že začeli in upamo, da bo naša prihodnja kmečka ohcet še večja, bolj slovesna in bolj organizirana. Že zdaj se toplo priporočamo vsem slovenskim organizacijam, da nam priskočijo na pomoč.

Zvone Groznik

Simpatična trojka, v kateri so Mary Obleščak, Ivan Debeljak in Pavla Gruden, ki je na letošnji prvomajski prireditvi kluba Planice v Wollongongu sprejema obiskovalce

»We Slovenês arê numbêr 1!«

Z ansamblom Mihe Dovžana po ZDA in Kanadi

Pet tednov, ki so jih člani ansambla Mihe Dovžana s kvartetom »Zvonček« in igralcem Janezom Hočvarjem preživeli med našimi rojaki v Kanadi in Združenih državah Amerike, bo prav gotovo vsem udeležencem ostalo globoko v spominu. To lahko trdim ne le zaradi tega, ker se je večina prvokrat srečala z »novim svetom«, temveč zaradi izredno toplega sprejema, na kakršnega smo nalepteli, kamorkoli smo prišli. V Kanadi predstavlja jedro našega izseljenstva po vojna ekonomska emigracija, ki je med drugim dobro seznanjena tudi z domačo zabavno glasbo, zato je bilo nekaterim gostovanje našega ansambla skoraj vsakdanja stvar, v Združenih državah Ame-

rike pa je takih gostovanj manj, poleg tega pa je bila turneja Dovžanovega ansambla pripravljena v okviru proslav 200-letnice ameriške neodvisnosti in v korist slovenskega dnevnega lista Prosveta. Organizatorji v eni in drugi državi pa so se izredno potrudili: v Kanadi je bila to Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave, ki ima svoj sedež v Mississaugi pri Torontu, v ZDA pa Slovenska narodna podpora jednota oziroma njene federacije. Prav njihova zasluga je, da lahko rečemo, da je turneja v celoti uspela.

Turnejo po ameriškem kontinentu je ansambel Mihe Dovžana, ki sva ga spremljala tudi predstavnik Slovenke izse-

ljenske matice Jože Hartman in Jože Prešeren, začel v Kanadi, vmes gostoval v Združenih državah, pa se spet vrnil v Kanado, kjer je bil 23. maja naš zadnji nastop. Da bi si bralci ustvarili kar najbolj popolno sliko te turneje, mimogrede pa izvedeli še zanimivosti o Slovencih v posameznih krajih, bom popisal to pot kar po časovnem redu, kakor so bili naši nastopi. Seveda to ne bo zadnji zapis, ki je v Rodni grudi objavljen o tej poti, saj je v tej številki prostor tako omejen, da bom lahko omenil le najbolj bistvene podatke.

London, Ontario, 23. aprila. — Tremo prav gotovo poznajo vsi, ki so kdaj nastopali na odru. Tako so jo še zlasti pred tem prvim nastopom imeli tudi naši fantje. Seveda pa je minila že po uvodni pesmi, po prvem stiku z obiskovalci, ki so nas lepo sprejeli. V tem mestu je prireditelj organiziral Slovensko kulturno in družabno društvo, katerega predsednik je Jože Razpotnik, naš moravski rojak, izredno prisrčna pa so bila tudi srečanja z vsemi drugimi rojaki, člani odbora društva in tistimi, ki imajo radi vse, kar je našega. Vesel sem bil srečanja z rojakom Frankom Jemcem, ki je prišel na naš koncert iz daljnega Seattle, Wash., seznanil sem se z mladim in uspešnim gradbenikom Benkotom in mnogimi drugimi.

Hamilton, Ontario, 24. aprila — Organizator tukajšnjega koncerta s plesom je bil odsek Planica Slovenske podpore

Ansambel Mihe Dovžana je povsod doživel prisrčno dobrodoščilo

Skupina najprizadevnejših organizatorjev SNPJ v Clevelandu. V sredini jugoslovanski konzul Stane Lenardič z ženo

Naše gospodinje in kuharice so se spet potrudile — za obiskovalce Dovžanovega koncerta v SND na St. Clairu so pripravile celo gostijo

Pogled v osrednje prostore Slovenske narodne podporne jednote v Burr Ridge pri Chicagu

Spominski posnetek pred slovensko hranilnico in posojilnico v Strabanu. V sredini direktor, manager banke Albert L. Tomsic

zveze Bled. To je brez dvoma najaktivnejši odsek te zveze, kar je zasluga prizadevnih odbornikov. Sedanji odbor vodi predsednik Frank Stadler, Edi Kodarin je tajnik, Jože Kuzmič blagajnik, Lojze Jelovčan pa glavni zapisnikar. Tudi na tej prireditvi je bil viden velik ugled sedanjega podpredsednika odseka Janeza Hočevarja, ki ima velike zasluge za uspešen razvoj tukajšnje slovenske nasebine. O delu tega odseka, o njihovi farmi, o gradnji novega društvenega doma bomo imeli v prihodnje še veliko povedati.

Toronto, Ontario, 25. aprila — Koncert v Torontu je bil prvi pravi koncert na turneji. Pokazale so se vse značilnosti in

kvaliteta ansambla. Nad 500 obiskovalcev je bilo navdušenih, mnogim so pri-vrele solze v oči, ko je svoj program iz-vedel ansambel z vokalnim kvartetom, nadvse pa je ogrel nastop igralca Janeza Hočevarja. Med gosti na tem koncertu smo srečali vodilne društvene delavce skoraj vseh slovenskih društev v mestu z okolico.

St. Catharines, Ontario, 30. aprila — Bil je petek, torej delovni dan, ki zlasti na tem kmetijskem področju traja do poz-nega večera, vendar pa je bila dvorana polna tudi tukaj. Vesel sem bil, da je prišlo poslušat naš ansambel tudi veliko naših starejših rojakov, farmerjev, ki ži-ve tod že od predvojnih let. Prireditev je

organiziral rojak Frank Kukovica v ime-nu odseka zveze Bled, seveda pa so mu priskočili na pomoč tudi drugi rojaki in nekateri člani društva Lipa Park. Tudi med »niagarskimi Slovenci« smo bili le-po sprejeti.

Toronto, Ontario, 1. maj — Prvomajski ples je bil dobro obiskan, kljub temu, da so imela zaradi lepega vremena pri-reditve skoraj vsa druga slovenska dru-štva v mestu. Citre so domač, intimen inštrument, ansambel pa je dokazal, da zna ogreti tudi s plesnimi melodijami.

Windsor, Ontario, 2. maj — V Windsoru živi kakih 250 slovenskih družin, tu pa obstaja tudi slovenski klub »Zvon«, ki ima lastno dvorano. Nedeljski popol-

Slovenski oddelek jugoslovanske šole v Torontu, ki je v preteklem šolskem letu dosegel velike uspehe. Zasluge za to ima tudi profesor Ivan Dolenc

Organizatorji Dovžanovega koncerta v Windsorju so nam po koncertu pripravili še izvrstno zakusko in — prijeten večer

Ob odhodu s farme hamiltonskega društva »Bled« te pozdravi lep napis. Tu je bil zadnji nastop naše pettedenske turneje

Ansambel Mihe Dovžana je bil v Torontu deležen velike pozornosti s strani radijske ure »Karavana prijateljstva«. Na sliki: Miha Dovžan in voditeljica oddaje Francka Starčev

Med našim obiskom v St. Catharinesu so ravno pripravljali razstavo slovenskih ročnih del, spominkov idr., ki je bila v okviru 100-letnice St. Catharinesa. Kot smo izvedeli, je razstava zelo lepo uspeła. Na sliki: pročelje dvorane na »Lipa Parku«

danski koncert je organizirala skupina rojakov, ki jih je vodil Ivan Petrič. Koncert je bil zelo dobro pripravljen in ukrajinska dvorana je bila zasedena do zadnjega sedeža. Veliko obiskovalcev je bilo tudi iz sosednega Detroita. Ansamblu in spremljevalcem so organizatorji pripravili izvrstno domačo zakusko na domu rojaka Petriča.

West Allis, Wis., 5. maja — Že na leta-lišču v Milwaukee so nam ameriški ro-jaki pripravili pristrčen sprejem. To je obetalo uspešen začetek ameriškega dela turneje. Koncert v West Allisu je bil za nas res pravo presenečenje, saj nismo pričakovali toliko ljudi (bilo jih je nad 800), in tako lepega odziva med poslu-šalci, od katerih mnogi niso razumeli slo-venskega besedila, a so hitro dojeli smi-sel te lepe glasbe. Za uspešno organiza-cijo našega bivanja v West Allisu gre zasluga številnim rojakom, vsekakor pa moram še posebej omeniti Fanny Smo-le, Gena Schweigerja, Frances Debelak. *Cicero, Ill., 7. maj* — V »glavnem« me-stu Slovenske narodne podporne jednote

so nam pripravili izredno pristrčne in lepe sprejeme in banket. Ogledali smo si upravno zgradbo, se pogovorili z nekaterimi člani glavnega odbora in seveda s predsednikom Frankom Groserjem. Slovenski center je bil skoraj naš drugi dom. Dva koncerta v dvorani Morton Collegea sta lepo uspela. Lepa, ganljiva srečanja vsepovsod — Progresivne Slovenke Angela Zajc, Frances Vider in druge, pa zavedni društveniki Michael Chandek, zakonca Rak idr. Vodja odbora za naš sprejem v Chicagu je bil Jože Culkar.

Cleveland, Ohio, 8. in 9. maj — »Boste videli, kako lepo bo šele v Clevelandu!« nam je nekdo obljubljal v Chicagu. Res je bilo lepo. Dva koncerta — v slovenskem delavskem domu v Colinwoodu in v slovenskem narodnem domu na St. Clairju sta navdušila polni dvorani obiskovalcev, ki se kar niso hoteli raziti. Za poročilo o srečanjih v Clevelandu bi potreboval dve polni strani revije, vsekakor pa moram vsaj z besedo omeniti voditeljico odbora v Clevelandu Doris Sadar, ki je skupaj z drugimi sodelavci, vozniki idr., poskrbela, da je bilo vse na dostojni višini.

Barberton, Ohio, 11. maja — Barbertonški slovenski center je bil kljub delovnemu dnevu napolnjen do zadnjega kotička. Tu ima svoj sedež tudi krožek »Domovina« SNPJ. Pri organizaciji tukajšnjega koncerta je prispeval velik delež rojak Frank Lauter, znani glasbenik Frank Spetich in drugi.

Strabane, Pa., 12. maja — Koncert v dvorani SNPJ v Strabanu, kjer živi majhna a zavedna slovenska skupina, je bil prav tako velik uspeh. Domači organizatorji so se resnično potrudili. Sem je prišlo tudi veliko rojakov iz Pittsburgha in drugih krajev v Pennsylvaniji. Naslednji dan je bil v slovenskem domu Pittsburghu velik banket, kjer smo se po domače pogovorili z mnogimi rojaki.

Irwin, Pa., 14. maja — Organizatorji, ki sta jih vodila Joe Jereb in Bobby Zgonc, predsednik in podpredsednik westmorelandske federacije SNPJ, so poskrbeli za vse, da je bilo naše bivanje v njihovem kraju kar najbolj prijetno in — na koncertu — tudi uspešno. Seveda imajo zaslugu za uspeh, poleg omenjenih, tudi številni drugi društveni delavci.

Johnstown, Pa., 15. maja — Klub »This is It« je kar razganjalo od množice obiskovalcev, ki so se zgrinjali v dvorani. Po kratkem koncertnem programu je sledil ples, ki je razgibal marsikoga. Veseli smo bili srečanj z rojaki, ki so obiskali ta koncert iz precej oddaljenih krajev — iz New Yorka (Joe Pavlič), iz Zahodne Virginije (Louisa Mankoch) idr.

Ennon Valley, Pa., 16. maja — Zadnji koncert ameriškega dela turneje je bil v znamenju poslavljanja po uspešni poti. Slovenska narodna podporna jednota je lahko ponosna na to lepo in prostrano letovišče, ki nudi poletno zavetje svojim članom, v dvorani pa vedno dovolj raz-

vedrila. To nedeljo ga je številnim obiskovalcem nudil tudi Dovžanov ansambel. Miha Dovžan je šopek rož, ki so mu ga podarili organizatorji, vsakič izročil nekomu v dvorani in vsakič je izbral prav — na Campsitu ga je prejela vsa srečna Jennie Bole iz Cheswicka. Skupno je ansambel v ZDA poslušalo okrog 8000 ljudi.

Kitchener, Ontario, 21. maja — Tu živi majhna in mlada slovenska skupina, ki pa je zelo delavna, za kar je dokaz tudi njihov lepo urejeni dom. Naš koncert s plesom je razgibal marsikoga v dvorani, za organizacijo pa so zaslužni vsi člani odbora društva, zlasti pa moram omeniti prizadevnega Franca Čelana.

Toronto, ladja Jadran, 22. maja — Dovžanov ansambel je imel to čast, da je z glasbo odprl prvi večer na preurejeni ladji Jadran, ki jo je kupil in (z lastnimi rokami) preuredil naš rojak John Letnik. Slovenci v Torontu so upravičeno ponosni nanj, saj si je s svojo poslovnostjo, pridnim delom in z kakovostjo restavracije »Captain John's« v mestu pridobil velik ugled. Večer na ladji je bil svojevrstno doživetje za vse prisotne.

Hamilton, Ontario, 23. maja — Piknik na farmi Bled je bil nadvse lep zaključek turneje, kjer smo se poslavljali tudi od številnih naših novih prijateljev, z mnogimi pa smo se šele tukaj srečali prvič. Bili smo veseli, kadarkoli smo koga še posebno osrečili z lepo, domačo glasbo.

To je bil kratek, morda najkrajši možen, dnevnik našega popotovanja, kjer so omenjeni le kraji, kjer so bili koncerti. Vem, da si bom nakopal jezo marsikoga, ki ga na tem mestu nisem omenil, pa je veliko delal za uspeh turneje, a drugače ne morem. Nekoga pa le še moram omeniti — našega Johna Fabca, podpredsednika SNPJ, ki nas je vodil in skrbel za nas po Združenih državah. Tako lepo je ob koncu naših koncertov povedal: »Good things are coming in little packages... We Slovenes are Nr. 1 and never Nr. 2. Aren't you happy to be Slovenes? ...« Še zdaj mi zvene v ušesih ti drobci iz njegovega kratkega govora. Za delo in potrpljenje z nami, lepa hvala John!

Naši Kanadčani so tudi »duša« vsak zase. Kar žal mi je bilo, ko sem videl, koliko so nekateri žrtvovali za nas. Vozili so nas okrog, skrbeli za ozvočenje, nas gostili. Z imenom moram omeniti vsaj družine, pri katerih smo prebivali polne tri tedne: Hlad, Štefančič, Stegu, Šajn, Mihalj, Curk, Fister in Vršič. Na kratko lahko rečem samo to, da je Kanadsko-slovenska skupina z vsemi svojimi člani resnično nekaj posebnega.

Jože Prešeren

Kot temna senca so ležala med njima. Dostikrat je Hanca čutila, da so kakor stena, preko katere ni poti.

Mlad fant je bil njen France, ko je pred štirimi desetletji odhajal kmalu zatem, ko je odslužil vojake. Komaj so mu dobro začele rasti brke, da si jih je lahko vihal navzgor, kakor je bilo takratnim fantom v lepoto in ponos. Komaj leto dni sta bila poročena in nekajmesečni sinko je jokal v zibeli, ko se je odločil, da bo šel za stricem v Ameriko. Samo za toliko, da bodo dokupili še eno kravo, pa voznega konja in prekrili streho na novo.

No, potem pa se je zasukalo tako, da je ostal kar štirideset let. V začetku zato, ker mu je šlo tako slabo, da ni zmoget niti za povratek. Potem pa se je počasi ustalil: dobil je boljše delo, da je lahko tu in tam dal kakšen dolar na stran.

Doma je Hanca garala na kmetiji in vsa vroča hrepenela po njem, kljub trdemu delu, ki ji je jemalo ves dan, kljub skrbem, ko je otroček težko preboleval otroške bolezni. Ko je legla trudna in zbita, ni mogla zaspiti: mislila je nanj, hrepenela, da bi bil ob njej in jo objel, se borila s slutnjami, kako on živi, prav gotovo že ima drugo. Kako bi bil sam tako mlad in zal. Nič ji ne piše o tem, seveda, kako bi le pisal kaj takega?

Tako so tekla leta zanj in zanj. Pošiljal je dolarje. Prekrili so hišo z opeko, prizidali kaščo, v hlev sta prišli še dve kravi in konj, namesto dninarja so dobili hlapca, saj so oča hudo ostareli, mater pa je vzelo neke pomladi. Neko poletje je prišel daljni sosed Amerikanec na obisk k domačinu. To je bil velik dogodek. O tem so govorili pri delu na njivah, v štacuni in krčmi. Celó župnik je s prižnice pohvalil Amerikanca Tonejca, ki je obljubil precej denarja za nove zvonove.

Amerikanec je Hanci prinesel od moža dolgo pismo in darila: žido zanj in sukno za sinkovo obleko s prvimi dolgimi hlačami. Veliko vprašanj je imela zanj, a možak je bil bolj redkobeseden. Povedal ji je, da njen Frank pridno dela in kar dobro živi. Tudi v društvi ga imajo radi, posebno še, ker je tako dober harmonikar. Res bi bilo škoda, da bi se zdaj vračal, dokler si ne prisluži pokojnine.

Ko je bedela v nočeh, je precej razmišljala o vsem tem in čimbolj je razmišljala, bolj jo je žgalo nekje v prsih. S sosedovimi so si bili zelo dobri. Ko še niso imeli hlapca, je sosed pridno pomagal, pa tudi pozneje je rad priskočil v potrebi na pomoč. Ko mu je pri tretjem porodu umrla žena, se je Hanca zavzela za njegove male sirotice. Hudo ji je bil za to hvaležen in otročki so se z vsem srcem navezali nanjo. Sama ni vedela kdaj in kako se je vse bolj pollaščal njenih misli ovdoveli sosed. Tudi pri njem je bilo vse bolj očito, kako se navezuje nanjo. Zgodilo se je, da sta takorekoč drug drugega že kar iskala in

ideset let

bila očitno srečna vsakega snidenja. Ko se je tega zavedla, je bila obupana sama nad seboj: Saj to je greh!

Šla je k spovedi in potožila župniku, da velikokrat sanja o sosedu in vse preveč misli nanj. Stari župnik jo je ozmerjal, da je grešnica, ji naložil petnajst očenašev pokore in ji zapovedal, da tudi ona, ki dobiva dolarje od svojega Amerikanca, čimprej prinese nekaj denarja za zvonove. Poslala je nekaj denarja župniku in se zaprla vase. Nič več ni hodila ne k maši, ne k spovedi. Veliko je delala in se sosedu izmikala. Ponoči, ko ni mogla spati, je prebirala jagode starega družinskega molka, ki je bil pri hiši že več ko sto let. Molila je, dokler ni zaspala. Ko pa se je sosed nekaj mesecev za tem oženil, je sama gnala krave na pašo, samo zato, da je prišla v samoto in se lahko v miru zjokala.

Sin je rasel in odrasel. V bližnjem trgu se je izučil za mehanika. Potem je odslužil vojake in se oženil. Najprej so dobili Hanco, zatem pa Francita. Tako je bila družina že kar velika, ko se je tiste spomladi vrnil Frank.

Čeprav sta se poznala po pismih in fotografijah, sta bila oba v hudi zadregi, ko sta se po tolikih letih spet objela. A vse to, kar sta vsak zase takrat čutila, se je porazgubilo ob vseh tistih objemih in vzklkih, ker so bili z njima sorodniki.

Zvečer pa, ko sta v veliki sobi ostala sama, sta oba začutila, kako raste med njima nevidna stena, ki sega vse više in više. V sobi sta bili dve postelji, ki ju je drugo za drugo potisnila k steni. Obe sta bili visoko postlani, s številnimi blazinami. »Ta v kotu je tvoja,« mu je rekla, »jaz bom bliže vrat, ker prva vstanem. »Ljuba Hanca,« ji je odvrnil, »na tej postelji sploh ne bom mogel zaspati. Preveč visoko je postlana, premehka je in preveč blazin si naložila. Že jutri bom kupil kavč kakršnega sem navajen.«

Grenko ji je bilo, ko je prestiljala posteljo in jo urejala po njegovi želji. »Tako tuj mi je, tako tuj,« ji je kljuvalo v srcu.

Kupil si je kavč, ona se pa še dolgo ni hotela odreči svoji stari postelji. Šele, ko sta ji začela prigovarjati še sin in snaha, je popustila.

Za sinovo družino so začeli na bližnji njivi kopati temelje za novo hišo, kjer bo imel zraven tudi svojo delavnico. Pod kaščo je stal nov avtomobil. Otroka sta vzklikala od veselja, ko sta ga zagledala. Kar neprestano bi se rada vozila. Frank je bil od zgodnjega jutra na nogah. Hodil je med njivami in ugotavljal, kateremu gospodarju lepše kaže pridelek. Tu in tam je skočil v gorco in se sprehodil med tršjem. Za tem je s starim velikim ključem odklenil klet ter zvrnil nekaj kupic lanske črnine. Seveda ni pozabil napolniti flaškon in ga odnesti s seboj. Ko se je sin vrnil z dela, sta oba pomagala na gradbišču. Še snaha je priskočila in seveda otrok ne nikjer manjkalo. S sinom

je modroval, kako naj opremi delavnico in preuredi staro brajdo pred hišo.

»Saj nam boš vse postavil na glavo,« je rekla Hanca, on pa se je zasmel sproščeno in veselo.

Težko jo je pregovoril, da se je popeljala z njim z avtomobilom, saj takšnih voženj ni bila navajena. V vasi je sicer bilo nekaj avtomobilov, a ona se je doslej peljala le nekajkrat. Pri nekih svatbah in ko je nekoč morala nujno v mesto k zdravniku. Ko je sedela ob možu v avtomobilu, je bila vsa toga in lesena. Ne prestano se je bala, da se bodo nekam prekucnili. Zatem je raje ostajala doma. Naj se vozi sam, je rekla, ona ne utegne. Frank jo je še malo pregovarjal, potem pa se je odpeljal. Brž se je potem pokesala, da ga je pustila samega. Kje neki hodi? je kljuvalo v njej, da je bila od tega vsa raztresena in nasajena. Spomnila se je sosednjih besed: »Možak in pol je tale tvoj Frank. Ne puščaj ga dosti samega.« Ali je to rekla kar tako, ali morda na kaj namiguje? jo je pekilo. Res je bil postaven in kar mladosten za svoja leta. Življenje v tujih deželah ga je obrusilo in ga naredilo vsega nekam drugačnega od ostalih mož domačega kraja.

Hanca ni slutila, da je tudi ona Franka precej razočarala. Saj si je precej drugače predstavljal srečanje, ko pa je bila včasih tako prisrčen dekle in mu je potem toliko lepih pisem pisala v Ameriko. Pa je vse bolj praktično vzel in razumel: uboga ženska, veliko je presamevala in pregarala in zdaj se na hitro ne more sprijazniti s tem, da je tega za vselej konec.

V nedeljo so sedeli v senčnici za hišo otroka in ded, onidve s snaho sta pa v kuhinji pripravljali kosilo. Skozi okno jih je videla, kako živo se pogovarjajo. Otroka sta vzklikala, se čudila, poslušala. Stopila je ven in obstala za brajdo. Niso je opazili.

Franci je imel na kolenih odprto slikanico. Čez celo stran je bil naslikan Indijanec s pisano perjanico in divjim obrazom.

»Videl si prave Indijance in se jih nisi bal,« se je čudil Franci. Ded je odkimal: »Zakaj pa, saj so ljudje kakor mi. Enega sem imel posebej rad. Več let sva skupaj delala v rudniku. Postala sva velika prijatelja. Nekoč mi je celo rešil življenje...«

Otroka sta strmela vanj odprtih ust. »Povej kaj o njem.«

»Rekli smo mu Rdeča ruta, ker je imel z rdečo ruto prevezane lase. Bil je molčeč, samotni človek, pa priden delavec. Nekje daleč v rezervatu je imel družino. Vse nas je hudo pretresla njegova žalost, ko je nekoč zvedel, da mu je umrl sin. Tri dni ni jedel, ne spal. Kot lesen kip je sedel pred barako in iz oči so mu tekale tihe solze. Z ničemer ga nismo mogli potolažiti. Potem sem pa jaz sedel k njemu. V listnici sem imel sliko, ki sem jo malo prej dobil od doma. Na njej je

bil vajin oče, ko je bil šestleten fantiček z materjo, vajino babico. V slabi angleščini sem mu dopovedoval, da imam tudi jaz sina in da razumem njegovo bolečino. Segel sem mu v roko in jo stisnil. Počasi se mu je pogled ustavil na sliki. Dolgo je skoz solze strmel vanjo. Potem se je ozrl vame, pokimal in mi stisnil roko. Vsi smo se oddahnili, ko smo videli da je tisti večer po treh budnih nočeh Rdeča ruta prvokrat spet legel v baraki in spal do jutra.«

»Pa življenje ti je rešil, si rekel?«

»Ja, to pa je bilo pozneje. Čez dobro leto. V rudniku se je podsul rov in pokopalo me je s tremi drugimi. Edini od teh sem preživel in rešil me je Rdeča ruta. Z golimi rokami je razgrebal majhno odprtino, skozi katero me je izvlekel že skoraj mrtvega. To sem pa zvedel dosti pozneje, saj sem bil skoraj ves teden brez zavesti in so zdravniki že naredili križ čezme. Vmes sem se nekajkrat zavedel za kratek čas in sem kakor v megli videl zdaj zdravnika, zdaj sestro in zmeraj zraven še resni obraz Rdeče rute, ki je vsak dan prihajal k meni. Ko sem tako tretjič ali četrtič za kratek čas prišel k sebi, je Indijanec nekaj držal pred očmi. Precej sem se moral potruditi, da sem skoz meglo videl, kaj mi kaže. Bila je slika moje družine, ki sem jo v listnici vedno nosil s seboj. Uganil sem, da mi hoče povedati: zanje moraš živeti, moraš! No, pa sem se potrudil in sem danes tukaj med vami.«

Frank se je zasmeljal in stisnil vnuka k sebi: »Joj, če bi vedela, kako rad imam sonce. Nad dvajset let sem pregaral globoko pod zemljo. Kakšno pasje življenje je bilo to. Zjutraj noter, zvečer ven. Kako smo si želeli sonca, sonca...«

Hanca je stisnilo pri srcu. Res je malo vedela o svojem Franku, premalo. O tej rudniški nesreči ji je takrat pisal, kakor da je bilo to nekaj skoraj nepomembnega, kar se pač velikokrat dogaja. Ni slutila, da je komaj ušel smrti. Oba sta trdo delala v življenju. Zares. Ampak res je drugače, če delaš zunaj, na soncu, na zemlji, ki diši in kar diha pod teboj.

Ko jih je zatem poklical v hišo h kosilu, je njen glas zvenel čisto drugače kakor sicer. In Franku je na krožnik naložila toliko pečenega mesa, da je zamomljal v zadregi: »No, mati, no, nehaj, saj tako lačen pa vendar nisem...«

Po kosilu je Frank predlagal, da bi šli v gorco. Kar začudili so se, da to pot mati ni ugovarjala, da gre z njimi. Obledela je praznjo, svetlo bluzo in si lase skrbno počesala.

Ko so se nato vzpenjali v gorco, sta onadva nekoliko zaostala. Pa je rekel Frank: »V Ameriki zelo slovesno praznujejo zlato poroko. Vse sorodnike in veliko prijateljev povabijo. Tudi midva jo bova po ameriško slavila, ko pridejo najina leta, kaj mati?«

V zadregi se je zasmejala in pospešila korak vsa lahka in kar mladostna.

Ina Slokan

Vijolice

Kako daleč je že tista pomlad. Moja šolska in poznejša prijateljica Nataša se je prav gotovo ne spominja več. Toda v mojem srcu še živi tisti dan, ki je kljub grenkim spominom ostal zame svetel in lep. Bilo je v prvem razredu osnovne šole. Bila je pomlad, cvetele so vijolice. Kako čudovito so dišale! Čmrlji, čebelnice so letale s cveta na cvet, sonce je toplo sijalo, travniki so sveže zeleneli polni raznovrstnega cvetja, ptički so žvrgoleli. Bila sem majhna deklica, ki je dan za dnem sanjara v zavetju tišine cvetoče livade, ki pa ni sanjara o nemogočem, ne o gradovih, ne o princu iz bajke, ki bi se z njim rada otroško igrala. Rada sem bila sama. Nabrala sem velike šopke vijolic za mojo tovarišico, kot smo svojo učiteljico klicali, pa za mestne deklice, ki so nas s hribov vedno prosile za cvetje, posebno še za vijolice.

»Danes grem s tabo,« je dejala tega dne Nataša. Bila je zelo lepa mestna deklica z črnimi kitkami in rdečimi pentljami v laseh. »Nabrale bova vijolic, velik šopek, za mojo mamico, saj mi boš pomagala?«

»Seveda,« sem se veselila, »le pojdiva.«

»Najprej moram še hitro domov vprašat staro mamo, ker je mamica v službi, saj veš, da je moj očka umrl.« Stekle sve torej k njeni stari mami in jo le pregovorile, čeprav je že zvonilo poldan in je bil čas za kosilo.

»Samo pol ure,« je prosila Nataša. »No, dobro, ampak takoj nazaj, saj je precej poti na hrib in nazaj.«

Kakor lahna metuljčka sva pohiteli v naravo. Vse zasople sve se vzpenjale po bregu in končno prispele na mojo livado, kot sem jo imenovala, to je bilo moje carstvo, zatočišče pred viharji, ki so divjali zelo pogosto, skoraj dnevno lahko rečem, pri nas doma. Kakšen dom!

Nabrale sve dva velika šopka in Nataša je odhitela v dolino, jaz pa sem dolgo gledala za njo. Mene nihče ni pričakoval, včasih še kosilo ne.

Ko sta se mama in oče sprla, je mama po navadi odšla h kateri sosedu in ni ničesar skuhalo »zanj«. Danes ji to zamerim, morala bi misliti na nas otroke, ki smo trepetali vsak dan od strahu nad podivjanim in pijanim očetom. Neusmiljeno nas je pretepal, saj še sam ni vedel zakaj. Alkohol mu je uničil še tisto malo razsodnosti, ki jo je imel.

Ko sem tega dne prišla domov, je kričal name, kje sem se potepala, pa čeprav še pojma ni imel o šolskem urniku, to je bilo pri nas vedno tako. Padali so udarci po nebogljenem otroku, ki se ni mogel braniti. Mislila sem na Natašo, kako zelo si je želela očka, pa ga ni niti poznala, padel je kot partizan, ko se je ona komaj rodila.

Drugo jutro me je pogledala z lepimi temnimi očmi vsa žareča: »Vera, joj, ko bi ti videla, kako se je moja mamica veselila. Veš, zelo rada ima vijolice. Popoldne sve en velik šopek nesle na očkov grob.«

»Le zakaj moj očka ne živi, potem bi skupaj šla nabirat vijolice, veš, moj očka je bil zelo dober, to mi je pripovedovala mamica.«

Grenko sem se nasmehnila in komaj zadrževala jok. Ne, nihče ne sme vedeti, vsaj tukaj v razredu ne, kakšnega očeta imam jaz. Takrat sem si — kot si želi le otrok, žaželela, da bi imela očeta, ki bi bila lahko ponosna nanj, vsaj en dan. Nataša bo vse življenje lahko ponosna na svojega očka. Jaz pa sem se ga velikokrat v življenju morala sramovati.

Osamljena deklica (Foto: Milenko Pegan)

Zvestoba

Spomnim se prijatelja Jožeta, ki ve veliko veselega povedati o sebi, o svoji mladosti in tako veselo in preprosto pové.

Zadnjič sem ga videla v mestu. Zdelo se mi je, da je malo shujšal v obraz in mudilo se mu je, vendarle pa sva šla na kavico v bližnjo restavracijo. Povedal mi je, da je naredil največjo neumnost na svetu — da se je poročil. Rekel mi je, da vselej pravi svoji ženi, kadar gre zdoma: »Ne skrbi, ženka. Ni je žene ali dekleta, ki bi me premotila.« Tistikrat pa mi je tudi povedal dogodek, ki se mu je pripetil kmalu po njegovi ohceti.

Sobota popoldan je bila, čisto in jasno nebo je kazalo na lep in veder pomladni dan. Jože se je sprehajal po mestnih ulicah (žena je doma študirala za izpite). Včasih je malo postal, da si je razgledoval okolico. Izložbe ga niti niso toliko zanimale kakor ljudje. Občudoval jih je in si mislil vse mogoče. Ko se je naenkrat obrnil, je zagledal lepo, domačo Mono Lizo. Pogledi so se jima srečali. Gledala je nagajivo in radovedno. Smehljala se je prav kakor mala deklica. Nosila je pulover, mornarsko modre barve, tesno oprijet, lasje je nosila črne in kratko pristrižene. Sama je bila, nikjer nobenega spremstva. Ko se je Jože obrnil, se

je tudi ona obrnila. »Loví,« je pomislil, mogoče je takšne sorte, ampak on je oženjen. Ni tak kot so drugi možje. On si je želel zakon, da ima stalno žensko. Ker je hotel biti v zakonu neomajen, je šel počasi dalje. »Da, ampak njen pulover,« je tuhtal in šel počasi dalje. Njen pogled ga je vabil, a ni imel poguma, da bi se še enkrat obrnil. . . . Vendar pa se je opogumil in se sunkoma zavrtel na peti, kot da je nekaj izgubil. Dekle je stalo na avtobusni postaji. Hitel je tja, toda avtobus je že skoraj odpeljal. Pozabil je svojo zakonsko neomajnost in hitro skočil na avtobus, ki je sunkoma odpeljal. Njegova hiša je bila na drugem koncu mesta, toda to dejstvo niti ni bilo pomembno. Jože jo je še dalje opazoval s svojega sedeža v ospredju avtobusa. Sprevednik je stal ves zbežan in preplašen pred neznano lepotico. Jože je poznal sprevednikovo ženo in kar žal mu je bilo zanj. »Oženjen dečko, pa tako trapá,« je pomislil. Še drobiža ni bil zmožen točno naštet. Kako lepa je bila, ta zapeljiva črnolaska! Morda je še sama, namesto v denar, je sprevednik gledal v njene oči in njene roke. Jože seveda kaj takega ne bi bil zmožen. Že zaradi drugih ljudi, ki bulijo vanj. Jože je šel za njo, toda obljubil si je, da je ne bo ogovoril. . . . Premaga pa se že lahko. Za vogalom jo je dohitel. V trafiki je kupovala dnevni časopis. »Dajte tudi meni Delo,« je brž bleknil,« današnjo številko.« V žepu suknjiča pa je že imel današnji izvod. Dekle je to takoj opazila in rekla: »Saj ga vendar že imate.« Njen glas je bil nežen in posmejala se je tako ljubko, da se je pokazala vrsta lepo negovanih zob.

»Videla sem vas, saj ste ga kupili v mestu,« je še dodala. Tedaj pa je Jožetu že postalo nerodno in odgovoriti ji je moral. Ponudil ji je roko ter se predstavil. »Jaz sm Jože Pogorelec.« Dala mu je svojo roko. »Mira«, je tiho rekla. Pogledal ji je v oči. Imela je temne in globoke. Obrvi pa so se v lepem loku bočile nad njimi kot dva velika oreha.

»Lepe oči imate, gospodična Mira,« je bil vesel, da se je spomnil tako lepega komplimenta. Šla sta drug poleg drugega in se pogovarjala. Njena hiša ni bila daleč, zato sta se kmalu ustavila pred vrati neke visoke, pritlične hiše.

»Lahko noč,« mu je voščila Mira.

»Ne lahko noč, na svidenje mi zaželite. Rad bi vas povabil za jutri zvečer — na večerjo Pri rdečem tulipanu.«

»Prišla bom, a prej mi obljubite, da bom lahko malo poklepetala z vašo ženo.« Če bi ljudje imeli v grlu piščalko, bi tedaj Jožetu gotovo glasno zapiskala. Mira pa se je nagajivo smejala in se rahlo začudila, ko je Jože strmel s osuplo vanjo. Toda ogorčenja ni pokazal. Karakter je in to še neomajen. Mora se zadržati. »Kako pa vendar veste, da sem oženjen?«

Mira je takoj odgovorila: »Včeraj sem srečala vašo ženo. Sošolki sva bili v osnovni šoli. Pokazala mi je tudi vajino poročno fotografijo, danes pa sem hotela videti, kakšnega moža ima. No, pa nasvidenje jutri zvečer!« Ni čakala, kaj bo še rekel Jože in izginila je za vrati.

Jože se je obrnil, ter se napotil peš proti domu. Kajti Jože je karakter! Ni je žene ali dekleta, ki bi omajala njegovo veliko zakonsko zvestobo. . . .

Jana Beravs

Nekaj misli Ivana Cankarja

Kdor ljubi svojo domovino, jo z enim samim objemom svoje misli obseže vso; ne samo nje, temveč vse, kar je kdaj ljubil in kar bo ljubil kdaj pozneje. Zakaj ljubezen je ena sama in nerazdeljiva. . . .

. . . bogatejši so drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi za vsakdanjo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkanje in zvezde pojó, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozró na svojo čudežno deželo pod seboj.

Z najmočnejšimi koreninami se ovija srca ljubezen do grude. Človeku, po svetu poganemu, iz zemlje izruvanemu, se toži najpoprej po koči, po njivah, po senožeti, celo po siromašnem laz, nato šele po materi, sestrah in bratih. V nas vseh se pretaka kmečka kri in v tej krvi ljubezen do zemlje, kopnenje po zemlji.

Močan si, o slovenski narod! Tisoč in petsto let krvaviš, izkrvavel nisi! Narod mehkužnih bi dušo izdihnil, še sveče bi mu ne žgali, še bílj bi mu ne peli — ti pa, tisočkrat ranjen, v trpljenju utrjen, ti komaj zmaješ z rameni pod težko sovražno pestjo in praviš: »Nikarte! Ta burka je stara že tisoč let!«

Domovinska ljubezen Slovenca je stvar čisto brez primere in podobe; ne da se nikakor opisati, ob nji se neha moja in vsaka umetnost. Primerjati bi mogel to ljubezen kvečjemu z ljubeznijo do matere, ki ne sliši več nobene zakasnele molitve, nobene prošnje za tolažbo in odpuščanje, ne potrdi upanja, ki plaho kljuje v srcu.

Vsak narod ima v hiši svojega življenja posebno kamrico, v katero je skrbljivo spravil, kar je bil kdaj pridobil dragocenega, spravil vse, kar je bil kdaj najgloblje doživel, z vsem svojim ubogim telesom, z vso svojo čisto dušo, spravil vse, kar je kdaj trepetaje v predsmrtni bridkosti čutil in mislil. V to kamrico stopi ob usodni uri, stopi vanjo, da se povrne očiščen in utrjen, poln vere vase in v dobroto svojega bližnjega, poln zaupanja v dan in v večnost, poln moči, brez strahu, pripravljen na svatovanje in pripravljen na svojo lastno sedmino. . . .

Kaj in koliko si bil spravil, narod? Kdaj in kakšen se povrneš?

Izbral B. Premrl

Francka Seljak, Toronto, Kanada

Slovo od doma

*Oj zbogom, rojstna ti vasica,
kraj najlepši mojega življenja;
zapuščam te kot jutranja meglica
z dušo polno hrepenenja.*

*Morda poslednjikrat sedaj
z očmi objamem tvoja polja.
Ne vem, kdaj vrnem se nazaj,
ker pot je dolga z onkraj morja.*

*Pozdravljam zadnjikrat te, dom
in reko, ki ob njem se vije:
nikdar pozabila vas ne bom,
ker le za zemljo to srce mi bije.*

*Odhajam zdaj v to temno noč,
da v svetu boljše sreče bom iskala,
spomin na dom mi vedno bo v pomoč,
ljubezen materina me bo varovala.*

*Oj zbogom, zbogom, mili dom,
tebe jaz zapuščam zdaj,
srce moje ti pustila bom,
ostala tebi zvesta vekomaj. . . .*

Manica Lobnik

Mlade trave

(odlomek)

Manica Lobnik je bila rojena leta 1927 v Jarenini pri Mariboru, umrla pa je 18. septembra 1974. Napisala je več romanov, od katerih je dosegla največ uspeha z Ledinčani (1961) in z romanom o Pohorskem bataljonu, velike pozornosti pa je bilo deležno tudi njeno zadnje večje delo, roman Mlade trave, od koder ponatiskujemo kratek odlomek. Roman govori o mladem dekletu, ki je svoje otroštvo in mladost preživljalo v partizanih, kjer se je srečevalo z mnogimi življenjskimi preizkušnjami, ki so globoko vplivale na njeno razumevanje sveta in odnosov med ljudmi. Naš odlomek pripoveduje o tem, kako se 17-letno dekle, že kot prekaljena partizanka, v prvih dneh po vojni vrne domov.

Ko da se je pomlad zaradi nas ustavila in se je sonce prilepilo na nebo in sije in greje, da bi raztopilo zadnjo hladno senco in zadnjo kepo krutosti, ki jo je vojna zapustila v ljudeh. In mi, ko da nas radost, ker živimo, nikoli več ne bo upokojila; vse se mi je raztapljalo pred trudnimi očmi. V gibih je bila omotica nespečnosti, toda spati ni bilo mogoče. Tudi utegnili nismo in zato so velike obločnice gorele tudi takrat, ko te je spanec zahrbtno premagal. Včasih sem čuvala spanec tovarišev in so tovariši čuvali mojega, zdaj so bedele luči. Je bilo potrebno? Ne vem, nihče ni tega rekel, morda niti razmišljal nihče ni, toda svetloba je preganjala nezaupljivost, ki smo jo prinesli iz temnih noči, zamolklih gozdov in partizanskih skrivnosti. Če sem šla skozi park, sem se jezila na parčke, ki so skakali vsaksebi in me plašili. Spominjam se, kako sem se zadrlla: Stoj! in sta preplašena zatrepala, da stojita. Posvetila sem. Trepetala sta pred mojo pištolo, še sama sem se znebila. »Kaj pa počenjata v

tej uri v parku?« sem strogo vprašala. Bilo je skoraj sumljivo, ker nista mogla nič določenega odgovoriti.

»Kaj je tu?« se je oglasil s ceste strogi glas in bliže je prišel znanec-tovariš.

»Pomisli,« sem zahitela, toda tovariš je posvetil po mladeniču in mladenki in naglo ugasnil baterijo. »Pusti ju, Duša,« mi je šepnil. Saj, nekam trapa-sto je vse izpadlo.

Drugo jutro so se vsi režali. »Ti,« so me vprašali pri kosilu, »a si ju res spraševala kaj počenjata.«

Ne vem, čemu ju ne bi smela. Še mesec pred tem smo tako spraševali vsa-ko senco.

»Saj, ampak v parku in še mlada in svoboda je, poletje je, ja, kaj si pa mislila, da počenjata? Zaroto?«

Gledali so prežeče, dokler nisem zardela. Preneumno. Tako dolgo bezajo da zardiš, saj je sploh nerazumljivo, čemu zardevam. Pod milim nebom ni vzroka, da bi zardela. Vprašala sem ju in kaj potem in sploh, kaj pa se potikata ponoči po parku. Niso taki časi, zdaj še ne. Kakšni? Za kaj? Kdaj neki človek preneha zardevati, ampak to se mi prej le ni tako često dogajalo. Lani vsaj še ne in nikoli, če sem samo razmišljala. Neprestano imam neke težave s samo seboj, tako, da človek tudi zdaj, ko je svoboda, ne more biti miren in brez skrbi.

Tudi poslej je kihalo za grmovjem, se mi umikalo, huškalo za drevesi, toda privadila sem se, kakor sem se kot otrok navadila kresnic, ki so, ko so zažarele v junijskih travah in vznemirjale, da sem jih lovila. Ko sem jih prinesla stisnjene v dalni v kuhinjo in videla, da ni kaj videti, sem jih pustila. Naj frfotajo.

Moram pa reči, da sem se čudila ljudem, ki se prav zdaj zamotijo s takimi nerazumljivimi osebnimi stvarmi. Menila sem, da so to nepomembni ljudje, neosveščeni in morda celo nepredani. Zdeli so se mi za marsikaj prikrajšani, če so bili izključeni iz našega velikega dela, ki se je vsak dan navsezgodaj začelo in trajalo tja do polnoči. Kakšno delo, vedno drugačno, skratka, vedno nekaj, da je časa primanjkovalo.

Ko sem tako šla sredi noči spat, če nisem kar v pisarni na mizi zaspala, sem se trudila, da bi se mi ti mladi ljudje, ki bede, ko bi lahko spali, smilili, a sem navsezadnje vselej tudi sama postala žalostna, čeprav nisem doumela čemu. Stožilo se mi je po pogovorih z Gorazdom, zaželela sem si razmišljati o morju, toda misli so se vselej trudne porazgubile. Pravzaprav pa nisem

o ničemer utegnila dolgo razmišljati, kajti svet, ki je tako vzkipel v maju in je še venomer naraščal, je puščal človeka, ki mu ne bi mogel slediti, vedno manjšega. Bil je kot smeh, ki ne bo zamrl, če se mu ta ali oni ne bo pridružil. Bilo je nerazumljivo, čemu se je v meni radost, ki je še včeraj vzkipela, potem kar tako, brez vzroka in iznenada potajila in je ni bilo mogoče najti kakor v igli, ko veš, da je tisti, ki ga iščeš nekje tu, a ga vendar ni in te zato iskanje ozlovolji, dokler se navsezadnje mimo tvoje volje ne pokaže in ga iz kljubosti nočeš videti vse dotlej, da se tudi zaradi tega ne utru-diš in spoznaš nesmisel in popustiš, da je spet kot prej. Pravzaprav nenavadno, da sem se vendarle utegnila ukvarjati sama s seboj. Seveda mimogrede: misli kakor bonboni v žepu, hodiš, delaš in vmes vtakneš bonbon v usta. Sladak je, raztopi se, slina spere okus: ko da nisi jedel. Misel pride, obračaš jo, poizkušaš določiti, s čim bi jo povezal, ni zadovoljna, izgine. Včasih jo pogrešaš, iščeš, okorna je, nevoljna in tuja. Trmasto gre svojo pot in utru-di te, ko jo odvrčaš od te samovolje, čudiš se, ko je vendar ista kot včeraj, toda ta hip tako nepokorna, samosvoja. Drugi dan jo spelješ tja, kamor jo hočeš, toda bega te njena včerašnja pot.

Gorazd je prišel v mojo pisarno, posedel in povedal, da bo šel najbrže v Ljubljano. Cel popoldan so se mi misli sukale tod okrog, voljne na vsak moj namig. »Če je prišel in povedal, da gre v Ljubljano, pomeni, da bom šla z njim.« Ubogljiva, prijetna misel, pono-viš si jo desetkrat, ne izgubi slasti. Drugo jutro pa okleva, se upre, zanika. Trdovratno sili v vedno večje dvome, drvi v brezizgledost.

Ko sem hodila v osnovno šolo, smo iz našega zaselka šle eno uro daleč tri deklice. Kadar nismo bile skregane, smo si pripovedovale, kaj bo katera, ko bo velika. Namenile smo se postati grofice in pripovedovale smo si, kako bomo oblečene, kako bodo oblečeni naši otroci, kaj bomo kuhale in s čim si bomo postregle, ko se bomo obiskovale. Poti je zmanjkalo in tako smo sklenile naslednji dan nadaljevati, tam, kjer smo prejšnji dan prenehale. Že takrat sem opazila, da noč zbrise zanos in da drugi dan, povsem isti, ne ustvari čara, ki smo ga prejšnji dan prekinile. Toda tako surovo, kot to store misli, ko začneš zavestno misliti, ke ni nikoli dogajalo. Tako sem se zavedela, da je minilo nekaj dokončnega

in se ne vrne nikdar več. Seveda je minilo davno prej, to sem tudi vedela, toda šele zdaj je zbolelo. Tudi zob, ki nič več ne boli. Zobozdravnik se temu sicer smeje, toda babica je bila odločna: «Seveda boli, da opominja: bil sem, pa me ni več. Kar je vsajenega ne izruješ, zapusti nekaj, da opominja,» — »Da,« se je smejal zobozdravnik, »luknjo in če si ne boš zob umivala, bo kmalu še več takih lukenj.«

Ves ta čas sem hodila na razne mitinge in proslave, bila neprestano hripava od nenehnega vzklikanja svobodi, partiji in Titu. Srečavala sem vedno nove in nove tovariše: kako ti je, dobro svoboda je, pa smo le učakali, učakali, zdravo! Zdravo! Razmišljala sem, od kod neki jih poznam, pa je bilo le to, da smo se vsi med seboj poznali.

Neprestano se je mudilo: pošiljali so nas, pošiljali smo druge, pošiljali smo se.

Z veliko pištolo, povojno pridobitvijo, z bleščečim širokim pasom sem posedala v pisarni po mizah, bingljala z bosimi nogami strankam pod nos, jim pravila, ti tovariš ničesar ne razumeš in jih spraševala, če so se borili, dokler me ni Gorazd poklical v svojo pisarno.

»Mirno,« je zatulil, ko sem se praskala po mečih. Osupla sem zazijala. To ni bil Gorazd, pač pa spet nekaj hudičev učitelj, ki me je spet preganjal, čeprav se je svoboda komaj začela.

»Kako pa se obnašaš? Se ne zavedaš, da nam jemlješ ugled. Ti si borka in ne kaka barska deklina. Razumeš?«

Kaj ne bi. Zaprla sem vrata. »Učitelj,« sem siknila, »hvala bogu, da se nisem zaljubila v tega učitelja.« Zajokam zaradi užaljenosti in jeze. Sem pač taka, da jokam, če sem jezna. Ampak dobro, da se nisem zaljubila v tega učitelja, lahko bi se, če se samo spomnim, kako je pripovedoval o morju. Oh, mama, zakaj sem tako nesrečna?

Obula sem torej visoke pete in spravila pištolo v miznico. Sezuvala sem se samo pod mizo, da stranke niso videle nog, ki so se kar naprej vrtele in hotele ven, v svobodo.

Če so me nepričakovano poklicali, sem stekla bosa ali s čevlji v rokah. Taka sem se nekoč spet znašla pred Gorazdom. Zmedena, zalita z rdečico čez ušesa, sem si natikala čevlje. Ko sem se zravnila, je stal z rokami v žepih, razkoračen kot kak Švaba, samozavesten in nasmejan.

»Prehitro si me poklical, nisem se utegnila obuti,« sem skomignila brezupno.

»O, ti pokora, ti ljuba pokora,« je rekel in mi položil roko okrog ramen. Roka je bila težka, da me je združnila. Dih mi je zastal, da bi mi ne ušla neka posebna milina njegovega glasu. Ne vem, kaj je govoril, poslušala sem njegov glas, ki je bil prav tak kot nekdanj v zimskih nočeh, ko sva bedela in čakala kurirje. Rada bi mu rekla, da mora nehati, da je kruto, če hočeš, da se spomnim nečesa, kar sem že pozabila, istočasno pa sem trepetala, da bo nehal govoriti. Odmaknil je roko in v tilnik je zahladilo. Zapomnila sem si ta hlad. Stala sva ob oknu. Gosta mlada trava, cvetje na njej; ozelenelo vejčje, vse se je dotikalo in se utesnjevalo. Nič živega, nič, kar je raslo, ni bilo samo. Tesnobno sem ga pogledala, gledal je v park pod oknom, toda on je gledal nekaj drugega. Kaj, ne vem, vsekakor ni videl tistega, kar sem jaz.

»Danes grem domov,« sem iznenada rekla in zazdelo se mi je, da bom umrla, če ne bom naslednji hip planila nekemu v naročje. Komu bi, nikogar nisem imela razen mame in očeta. Orleanka je bila predaleč.

»Srečna si, ker imaš še dom in še koga, kamor se lahko zatečeš,« je vzdihnil in se mi vzpodbudno nasmehnil. Potem se je zazrl v moje oči in onemel. Še dolgo potem me je preganjala misel, če je opazil obup v očeh.

Šla sem peš kakih petnajst kilometrov. Drugič v življenju, pred tem neko poletje z materjo v pošastni vročini in v neznosnem prahu. Tako kot zdaj. Le da je takrat mati vso pot govorila, da ni več daleč in da bova tam in tam počili. Sklicevala se je, da je tod hodišla s svojo materjo. Ne vem, čemu si starši predstavljajo, da je njihovim otrokom v uteho, če ob lastnem trpljenju vedo, da so tudi njihovi starši trpeli.

Prebijala sem se z nešetimi dovoljenji, se prepirala s stražarji, se širokoustila, lagala, da sem partizanka od leta trinštirideset, kakor si me je želel Gorazd. Mimo razdrapanih mostov, ki jih je po jugoslovanskih razstrelitvah moj oče obnavljal in so jih zdaj Nemci razrušili, da jih bo nemara spet oče popravil, da jih bo potem spet kdo razrušil.

»Smrt fašizmu — svobodo narodu!« sem stisnila pest, ko sem vstopila v hram in si oddahnila: tisti preuranjen vzklik Hitlerju, ki ga je oče prinesel iz propadle jugoslovanske vojske, sem pregnala.

Podala sem materi roko in se zanimala, če je zdrava.

»Dobro ti je, ne,« je zastokala mati in si položila roko na srce. Ni me upala objeti.

»Zdaj nam, seveda, ni več sile.«

»Je bilo hudo, ne?« je zadrgetala.

»Strašno, ne morem povedati, strašnooooo!« Nenadoma se je samozavest sesula, planila sem materi okrog vratu in začela jokati. Jokala sem zaradi razočaranja v partizanih prve dni, zaradi mraza, zaradi bunkerja, zaradi Slavka, zaradi Gorazda, ki bo šel in mi ne bo nikoli pokazal morja, in jokala sem tudi zato, ker sem bila tu ob materi in sem kljub temu, da se mi je zdelo, da sem najbolj nesrečno bitje na svetu, vendar čutila, da sem ta hip neizmerno srečna.

Oče je bil, ko da ga je slana dobila. Povedal je, da se še vedno po malem skriva, ker mu je Valentin, prasica kakršna je, še vedno nevaren. »Povem ti, tudi zdaj bodo imele prasice pravico, se že kaže,« je razočaran in skrušen napovedoval in očital.

»Ne bodo, častna beseda, če ti pravim, oče, da ne bodo.« Moja samozavest je ob skrušenem očetu, ki je iskal zaščito pri meni, zrasla do neba. Če sem lahko v tem trenutku za kaj jamčila, je bilo prav gotovo to, da krivic ne bo. Seveda pa mi je moral pošteno in odkrito zaupati, če nima nad seboj res nič drugega kot tisto ponesrečeno akcijo. Ta moj očka, ta dobri in ponosni in trmasti, nekoliko širokoustni očka, je dvignil tresoči se roki in prisegel. V teh rokah je bila neka zaupljiva predaja, ki me je ganila in osramotila. Če se samo spomnim, kako žaljivo sem pravzaprav to prvo uro srečanja ravnala z očetom. Toda bili smo tako neusmiljeno zaverovani, da smo dolžni obračunati z vsem, kar bi lahko kakorkoli škodilo revoluciji. Spomnila sem se zanešenjaške literature, ko so v ruski revoluciji celo otroci, če je bilo to v interesu revolucije, izdajali svoje starše in to ni bilo grdo, pač pa pošteno in sveta dolžnost.

»Viš jo,« je žarel oče, »viš jo, leta niso več pomembna, samo poglej si jo in naj ti pove, kaj vse si je izkusila.« Sedeli smo na obtesanih hlodih, le da sem tokrat pripovedovala jaz in so drugi poslušali.

Pevska tekma

Na sončnem pobočju stoji prijazna počitniška hišica. Ob njej rasteta mogočna hruška in nizka, razvejena jablana. Pod hruško poseda dedek s knjigo v roki, pod jablano pa Maša kramlja s svojimi punčkami. A ne dolgo. Brž ko se pred gornjo hišico ustavi avto in se oglasijo znani glasovi, zakliče gor proti sosedovim: »Milenca, Matejka, Irenca, pridite!«

»Kaj se bomo igrale,« vpraša Matejka, najmajša.

»Splezajmo na drevo!« predlaga Maša, ki so jo že od jutra vabile rogovilaste veje medse.

»Splezajmo!« pritrdijo sosedove v zboru.

Milenca, že šolarka, je prva na jablani, tudi Irenca plezanje ne dela težav. Maša pa se dolgo trudi, preden spleza do prvih vej, čeprav je deblo hrapavo in nagnjeno. Le Matejki, ki je šele lansko jesen dobro shodila, ne gre in ne gre. Na pomoč ji mora priskočiti dedek.

»Tako, ptičice, zdaj pa pazite, da ne padete!« zakliče, ko Matejko posadi v varno rogovilo. »In ne klatite jabolka!« jim še naroči ter se vrne pod hruško. »In kaj bomo zdaj?« vpraša Matejka, ki ne strpi brez dela.

Tedaj se z najvišje veje sosednje hruške oglasi škorec. In takoj potem še njegov tovariš z veje pod njim.

»Kje si pa ti bil?« vprašuje zgornji.

»Koruzo sem sadil!« odgovarja spodnji.

Dolgo se žvižgaje tako pogovarjata. Ko slednjič le utihneta, zakliče Maša: »Zapojmo!«

Zapojmo. Vsaka pevka sedi na svoji veji, Milenca na najvišji, Matejka na najnižji. Tudi glas ima Milenca najvišji, Matejka pa najnižji. Vendar pojo ubrano.

»Na planincih lušno biti, tam je dosti mleka piti...«

Dekliško petje se razlega po pobočju do grebena in navzdol do ceste. Komaj utihne, se oglasi žvižganje. Škorca žvižgata še glasneje in še lepše kot prej. Komaj žvižganje na hruški utihne, se oglasi petje na jablani. Pevke zapoje še glasneje in še bolj ubrano kot prej. Ne bodo se dale pevcema, pravzaprav žvižgalcema.

»Poglejte nožice,

poglejte roke,

tak' pridne perice smo me...«

A tudi škorca se ne dasta. Brž ko se zapro dekliska usta, odpreta vsak svoj dolgi rumeni kljun. In odpirata ga še bolj na široko kot prej.

Od nekod se pripodita na hruško še obe škorčevki. Seveda takoj pritegneta soprojoma. Zdaj je ptičji zbor popoln. S hruške se razlega takšno žvižganje, da dedek ne more več brati, babica pa pusti likanje in pride na prag.

»Kakšen koncert je to?« vpraša začudeno.

»Ne samo koncert, ampak prava pevska tekma! Poslušaj!« odvrne dedek. Res, brž ko ptičji zbor utihne, se oglasi dekliski z novo pesmijo. In potem spet ptičji, z novo vižo seveda. Pojo drug drugemu, babici in dedku, travi in cveticam na pobočju pa toplim sončnim žarkom, ki zorijo sadje okoli njih.

Utihnejo šele, ko jim zmanjka glasu in se jim oglase želodčki. Vendar ne zapuste svojih vej; deklice v pisanih poletnih oblekah sežejo po zrelih jabolkih, škorci v črnih belopikčastih suknjah pa se lotijo mehkih hrušk. A dedek in babica? Dedek se spet zatopi v branje, babica pa se nasmejana vrne k svojemu likalniku.

Po kratkem odmoru se začne drugi del deklisko-ptičjega koncerta in pevska tekma se nadaljuje.

Anton Ingolič

Spominjam se Prežihovega Voranca

Prežihov Voranc je bil rojen v Kotljah, v bližini mojega rojstnega kraja, zato sem ga večkrat videla in poslušala.

Z mojim očetom sta bila prijatelja, zato nas je večkrat obiskal. Njegovega zadnjega obiska se še dobro spominjam. Bilo je v vigredi, njive so bile še zelene jarega žita.

»Kar čez njive smo jo usekali,« je pozdravil, ko je prišel do naše hiše. »Žito ti lepo kaže, ozimino imaš še kar dobro, kmalu boš žel,« se je pošalil.

»Od kod prihajaš?« ga je vprašal oče. »Obiskat sem šel starega Rogačnika, dolgo ga že nisem videl. Mnogo sva se pogovorila. Nekaj mi bo mogoče še prav prišlo, če bom še pri zdravju.« Oče ga je povabil v hišo, a je odklonil:

»Saj je bila zima dosti dolga, ko smo se sukali okrog peči. Rajši mi prinesi stol, pa se bova kar tu pred hišo vsedla in se kaj pomenila.«

Dolgo sta govorila. Obrala sta vse spomine na mlada leta. Prežihov Voranc je govoril o svojem delu, kar nas je najbolj zanimalo. »Ti ne veš,« je rekel očetu, »kako v tujini kar naprej misliš na svoj dom...«

Ponudili smo mu domačega kruha. Oče se je opravičil, češ da je samo ovsenjak. »Veš,« je rekel, »še se spominjam časov, ko smo jedli tak kruh... Kako dober je bil...«

Oče je poklical vse otroke, da nas je videl. Vsakemu je imel kaj povedati. Ko se je nekaj časa pogovarjal z nami, ga je sestra prosila, naj se ji podpiše v knjigo Doberdoli. Vsa srečna je potem knjigo shranila.

Cecilija Petrič

Jože Šmit

Julij

*V torbi čitanka sameva,
spi v njej trudna učenost,
z morja, z rek, z gorâ odmeva
klic, ki vabi te v prostost.*

*Čas počitnic, čas oddiha,
ko odvržeš vse skrbi,
le še misel včasih tiha
vodi v šolske te klopi.*

Avgust

*Kje so vzeli se ti rakci,
ki po pesku gomazé?
Kakšni rakci? — Naši nagci
so prilezli iz vodé!*

*Voda, sonce in igranje,
ogenj taborni zvečer,
potlej lepe, tihe sanje,
ki jih tke šotorski mir.*

Stana Vinšek

Uganka

*Ura teče brez koles,
ure kaže svit z nebes.
A zakrije ti jo mrak
in podnevi vsak oblak. (sončna ura)*

Branko Rudolf

Huda mravljica

*Bila je huda mravljica,
šest črnih nog je imela,
je migala, je vohala,
je čisto ponorela.*

*Bila je huda mravljica,
po trgu je hodila,
lončarju je čez piskre šla
pa vse mu je pobila.*

*In kamor koli je prišla,
so vsi pred njo bežali,
je pokalo, je stokalo
pod njenimi stopali.*

*Oj mravljica, požrešnica,
le kaj je naredila?
Še bika je pohrustala,
le róge je pustila.*

*Seveda, to je čisto res:
zakaj se bik šopiri?
Šest črnih nog ima mravljica,
bik pa samo štiri.*

*Če slišiš hudo mravljico
po svetu godrnjati,
obrni se in zbeži proč,
kar zmorejo podplati!*

Anica Černež

Nezgoda

*»Mamica, vidiš nezgodo?
Luna je padla v vodo!
Ko bi plavati znal,
bi skočil in jo pobral.«*

*»Pepček, le sladko zaspi
in nič naj te ne skrbi!
Luna ne bo utonila,
le vode se bo napila.
Ko bo pa sonce vstalo,
bo luno in zvezde pobralo.«*

SGP TEHNIK ŠKOFJA LOKA
STARA CESTA 2

Splošno gradbeno podjetje TEHNIK Škofja Loka bo v letošnjem letu proslavljalo 25-letnico svojega obstoja. V okviru podjetja so tri Temeljne organizacije združenega dela, in sicer gradbeništvo, Projektivni biro in Komunalna dejavnost, ki so se prav v letošnjem letu na področju mesta Škofje Loke združile v eno Temeljno organizacijo v okviru SGP Tehnik. SGP TEHNIK Škofja Loka je v času svojega obstoja gradilo vse pomembnejše gospodarske, komunalne in stanovanjske objekte na področju Škofje Loke v Medvodah in nekaterih drugih krajih kot na primer v Kranjski gori, Bledu, Piranu in okolici. Podjetje je vključeno v sestavljeno organizacijo združenega dela IMOS in gradi vseh vrst gradbenih objektov, izvaja projektantska dela ter vzdržuje, programira in opravlja s komunalnimi napravami v mestu Škofja Loka in Železniki.

AVTOMOBILISTI

Avtohiša Ljubljana, Ljubljana, Vodovodna 93

Vam nudi:

kvalitetno serviranje in vsa popravila na vozilih
RENAULT, PEUGEOT, IMV-KOMBI
in AUSTIN-BLMC

v istih prostorih opravljamo redne in izredne
tehnične preglede motornih in priklopnih vozil,
ter lepimo zavorne obloge za vsa vozila
in delovne stroje.

V sodobnih garažah v Šubičevi ulici in Poslovno
parkirni hiši (PPH) v Trdinovi ulici pa vršimo
garažiranje, parkiranje, nego in pranje vozil
v sodobni pralnicah v dopoldanskem in
popoldanskem času.

Avtohiša Ljubljana

Z njim ali brez njega?

Kolikokrat si zastavim to vprašanje, ko se vsakodnevno odločam za nekatera dejanja. Tako, kot se vsakodnevno odloča tudi ona, ko si zastavlja vprašanje: »Z njo ali brez nje?«

Da, res je, to so vprašanja, ki si jih zastavljata navadno mož in žena, ko si skušata urejati svoj vsakdan, ko skušata ob obilici dolžnosti najti tisti skopo odmerjeni čas, ko sta lahko skupaj, ko se lahko v miru pogovorita o perečih problemih skupnega življenja ali pa o načrtovanju prijetno preživetega prostega časa.

Seveda na začetku zakonske skupnosti so takšna vprašanja bolj redka. Preprosto ni prostora za njih, saj si vsako minuto želimo preživeti z njim ali z njo. To bitje, ki ga ljubimo, želimo gledati vsak trenutek, želimo zanj storiti tisoč drobnarij, ki bodo njo ali njega razveselile. Želimo si, da neštetokrat zagledamo tiste iskricke sreče in zadovoljstva v očeh ljubljene osebe, mil in zadovoljen nasmeh, ki nam zgovorno priča, da je naša čustva ljubezni zaznal ali zaznala in nam jih tudi vrača.

Tako na začetku! Toda, čas nosi svoje. V skupnosti dveh se spreminja marsikaj. Obveznosti na delovnem mestu, odgovornost in obveznosti, ki izhajajo iz vsakdanjega življenjskega boja, ustvarjanje in naraščanje števila družinskih članov, vse to terja določen čas, in angažiranje posameznika. In tako se počasi zmanjšuje čas, ki bi ga lahko posvetili drug drugemu. Povsem razumljivo, da se v zavzetosti urejanja skupnih interesov družine zmanjšuje možnost, da se mož in žena intenzivneje posvečata drug drugemu.

Sčasoma pa se navadimo na naša čustva, navadimo se na našega partnerja, s katerim skozi določena leta skupnega življenja tvorimo tandem, ki je razvil določene navade do te mere, da nam lajšajo skupno življenje.

Ta krivulja zakonske skupnosti, ki se začne z intenzivnim interesom in pozornostjo drug do drugega ter nadaljuje s čedalje večjim naraščanjem navad, pa ima svoje krize, ki jih poizkušamo urejati vsak po svoje. To, da je boljše preprečiti kot pa zdraviti, je dejstvo, ki se ga vsi zavedamo na vseh življenjskih področjih in ne le takrat, kadar govorimo o telesnem zdravju. Tudi v zakonski skupnosti in mentalni higieni odnosov med zakoncema velja trditev, da je boljše določene probleme, ki se porajajo iz različnih kriznih situacij, preprečiti, kot pa kasneje z veliko težavo odpravljati.

Verjetno nam je zdaj bolj razumljivo na začetku zastavljeno vprašanje: »Z njim ali brez njega, oziroma z njo ali brez nje?« Namreč, to so vprašanja, ki si jih zastavljamo, ko načrtujemo svoje dopuste, ko se vse leto obremenjeni s svojim delom veselimo tistih dni, ko se bomo oddahnili, ko bomo odšli na morje ali v hribe, na vas ali v mesto, ko bomo spremenili okolje in pozabili na vse delovne in druge skrbi. Med druge skrbi sodi tudi naša družina, naši odnosi s partnerjem. Kolikokrat si potihem zaželimo, ko smo preutrujeni zaradi vseh življenjskih obveznosti, da bi neke daleč preživeli tedne ali vsaj štirinajst dni povsem sami, daleč od vseh. To tiho željo si nekateri upajo celo povedati naglas in jo tudi uresničiti.

Zakaj pa ne?

Tudi v naše intimno, družinsko življenje je potrebno vnašati določene spremembe. Med temi spremembami je med drugim tudi ločeno preživljanje dela dopustnih dni. Začasna ločitev zakoncev preprečuje pretirano zakoreninjenost navad, ki — če so pretirane — lahko uničijo skupnost

Pogled v ... (Foto: Milenko Pegan)

moškega in ženske. Posebno za tiste, ki nimajo takšnega dela, da bi lahko občasno službeno odpotovali, je priporočljivo, da se vsaj enkrat letno za nekaj časa ločijo. Mehanižem začasne ločitve od tistih, ki jih imamo radi, pa poznamo. Sprememba okolja nam pomaga, da v povsem drugi luči vidimo svojo ženo, moža, družino. Spremenjeno okolje vpliva, da tiste navade skupnega življenja, ki so nas omejevale in dušile, naenkrat postanejo vsebina naših želja in ki so povezane z besedami dom, družina, mož ali žena. Spočiti, prerajeni se lahko ponovno vrnemo v varno družinsko okolje, v katerem ponovno doživimo zadovoljstvo in harmonijo skupnega življenja.

Neka naša rojakinja je povedala svojo izkušnjo:

Vsako leto se odpraviva na dopust tako, da gre na začetku dopusta mož za en teden k svojim, jaz pa tudi za en teden k svojim domačim. Teden nama zadošča, da se spočijeva drug od drugega. Potem pa navadno komaj čakava, da se ponovno vidiva in greva za štirinajst dni skupaj na dopust. Prej, ko so bili otroci manjši, pa sva se razdelila tako: eno leto dopusta je mož vzel s seboj otroke, drugo leto pa jaz in sva prav tako bila po teden dni narazen. Potem pa smo vsi skupaj preživeli prijeten dopust. Do tega spoznanja sva prišla v letih skupnega življenja. Kolikokrat sva se od začetka prepirala zaradi dopusta in sva navadno s prepri nadaljevala tudi na dopustu. Na delo sva se vrnila še bolj utrujena kot prej. Potem pa sva našla rešitev, ki je oba zadovoljila.

Kolikokrat ne znamo izkoristiti drobnih sprememb, ki nam pomagajo ohraniti osebno in družinsko zadovoljstvo ter pestrijo naše skupno življenje. Znati najti način in možnosti, da zadovoljimo osebne želje vsakega izmed zakoncev in prav tako skupne želje in potrebe, je nujnost, ki nam zagotavlja tisto, kar si želimo: srečno in harmonično zakonsko skupnost.

Možnosti imamo, le uporabiti jih je treba!

Azra Kristančič, dipl. psihologinja

AVSTRALIJA: Rudi Kužnik 0,58 Lstg, Rosemary Zadravec 0,86 Lstg, Jelka Rehdner 1,07 Lstg, Družina Rudolf 1,43 Lstg, Leopold Velišček 0,43 Lstg, Stanley Komjanc 3,11 Lstg, Primorski socialni klub »Jadran« E. Keilor 15,65 Lstg, Milka Debevc 0,83 Lstg, Stanislav Tehovnik 2,40 Lstg, Milka Jesenko 1,37 Lstg, Sonja Petek 0,51 Lstg, Jože Šoba 1,72 Lstg, Slov. avstralski klub »Planica« Wollongong 3,65 Lstg, Ivan Kranjc 1,92 Lstg, Lojze Kovačič 50.— din, Ivan Petkovšek 50.— din.

AVSTRIJA: Marija Čeh 45.— Sch, Sandi Ozvatič 20.— Sch, Marija Mayer 5.— Sch, Marina Kolednik 5.— Sch.

BELGIJA: Frančiška Mlakar 90.— Bfr, Stanko Arh 10.— Bfr, Franc, Tončka Trkaj 70.— Bfr, Alojz, Zinka Korelc 135.— Bfr, Anna Rigelnik-Sollai 90.— Bfr, Friderik Jošt 165.— Bfr, Rudolf Flere 30.— Bfr, Viktor, Dragica Oštir 70.— Bfr.

FRANCIJA: Rozali Brenkovic 3.— FF, Jean Pribošek 10.— FF, Dominik Čufer 40.— din, Jean Trstenjak 5.— FF, Ani Martinčič 25.— FF, Roza Kovač 30.— FF, Jean Jelen 5.— FF, Julijana Stojc 30.— din, Ivan, Pavla Terbizan 10.— FF, Joseph Belna 5.— FF.

JUGOSLAVIJA: Fani Sališnik 100.— din, Janez, Jelka Senečanik 60.— din, Ana Krasna 15.— din.

KANADA: Cecilia Miketic 5.— c\$, Jože Zidar 1.— c\$, Ivan-ka Anžin 1.— c\$, Tone Kobal 4.— c\$, Milan Pangos 0,75 c\$, Andrej, Milena Zupančič 4.— c\$, Frank Krajnc 2.— c\$, Martin Maučec 1.— c\$, Marian Godler 4.— c\$, Jakob Cafuta 20.— c\$, Leo Tomec 4.— c\$, Ivan Žižek 3.— c\$, Vinko Močnik 3.— c\$, CANADIAN YUGOSLAV ASSOCIATION Vancouver 15.— c\$, Cvetka Čemas 2.— c\$, Joe Gorc 1.— c\$, Ivanka Jovanovič 3.— c\$, Karl Žagar 0,50 c\$, Štefan Dündek 1.— c\$, Marija Jankovič 1.— c\$, Ignac Kramar 2.— c\$, Franciska Starchev 40.— c\$, Ludwig A. Stegu 12,50 c\$, Joe Bencak 4.— c\$.

NEMČIJA: Johann Mesaretz 2.— DM, Jože Lampret 1.— DM, Emil Zorzut 4.— DM, Marija Klajder 4.— DM, Daniel Jereb 4.— DM, Marija Modic 20.— din, Alojzija Alter 1.— DM, Alojz Vid Benko 4.— DM, Helena Stular 1.— DM, Edvard Babič 1.— DM, Angela Beil 2.— DM, Elica Riedel 4.— DM, Jože Soršak 4.— DM, Martin Hercog 4.— DM, Stanko Krenker 5.— DM, Marija Völler 4.— DM.

ŠVEDSKA: Amalija Penko 4.— Skr, Katarina Knez 5.— Skr, Elizabeta, Vili Štamcar 4.— Skr, Janez Slebič 5.— Skr, Frida Perkman 5.— Skr, Terezija Černoša 20.— Skr, Johann Bratuschek 5.— Skr, Anka Maras 5.— Skr.

ŠVICA: Marija Kuster 8.— Sfr, Gabrijela Reber Vanovšek 8.— Sfr, Mia Alatič 6.— Sfr.

ZDA — USA: Anton Kumar 4.— US\$, Frances Peklay 2.— US\$, Anica Košir 3.— US\$, Vida, Frank Mikec 2.— US\$, Katherine Krainz 4.— US\$, Barbara Slanovec 1.— US\$, Anton Fatur 2.— US\$, Frank Lovsen 1.— US\$, Tony, Jennie Prime 10.— US\$, Louisa Ann Mankoch 5.— US\$, John Erjavec 1.— US\$, Milan Bakalic 1.— US\$, Daniel Posega, Jr. 1.— US\$, Alois Kosir 1.— US\$, Anton Skapin 2.— US\$, Joseph Birk 2,80 US\$, Angela Adam 1.— US\$, Mary Pezdirc 2.— US\$, Kati Bernik 8.— US\$, Jennie, Marcus Peshel 4.— Frank Delost 1.— US\$, Anica, Frank Zadnikar 1.— US\$, Anton Ipavec 1.— US\$, Lydia Platt 3.— US\$, Darinka Tkalec 2.— US\$, Marta Recek 3.— US\$, Slavica Fisher 10.— US\$, Avgust Šepetauc 4.— US\$, Joseph A. Pergar 1.— US\$, Fred Žerovnik 3,50 US\$, Frances Plevnik 10.— US\$.

VENEZUELA: Albin Brundula 5.— US\$, Juan Franzl Smalc 5.— US\$.

Vsi prispevki so bili vplačani do 9. junija 1976. Uredništvo in uprava Rodne grude se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta.

gradi in prodaja

VRSTNE HIŠE
V TRZINU IN V ZGORNJEM
KAŠLJU V LJUBLJANI

Hiša ima 95 m² neto stanovanjske površine (ustreza štiriinpolsobnemu stanovanju) in ločen velik garažni prostor. Hišo dograjujemo in izročamo kupcu do III. ali IV. gradbene faze. Hiša je grajena z armiranobetonskimi nosilnimi stenami in stropovi in je potresno varna. Cena hiše je ugodna, saj predstavlja strošek za 1 m² neto stan. površine (po odbitku vrednosti garaže) dograjene do IV. gradbene faze le 4.814 din/m² ali dokončane hiše z dograjevanjem v lastni režiji le cca. 6.000 din/m².
HIŠI PRIPADA VRT IN MANJŠI ATRIJ.

Interesenti lahko dobijo vse informacije in pojasnila na naslovu:
SGP GORICA — TOZD GO
LJUBLJANA, CELOVŠKA 149/b,
TEL. 061-55148.

impol
industrija
metalnih
polizdelkov n. sol. o.
slovenska bistrica

Izdelujemo:

iz aluminija in alumijskih legur
pločevino, trakove, folije, rondele,
rondelice palice, cevi profile žico,
varilno žico, pletene električne
vodnike

projektiramo, izdelujemo in
montiramo vse vrste alumijskih
konstrukcij: vrata, okna, fasadne
elemente, samonosilne fasade in
alumijske nosilne konstrukcije,
žične ograje, alumijske kopalne
bazene

V obratu za površinsko obdelavo
brusimo, poliramo in eloksiramo vse
vrste profilov v željenih barvah

Posvojenka

Pogovarjamo se o vplivu okolja in časa na jezik vsakega posameznika in s tem tudi že o vplivu vsakega posameznika na jezik okolja in časa.

Rekli smo, da je manjša jezikovna skupina, ki živi kot otoček sredi večje, nujno obsojena, da v medsebojnih zvezah s sosedi privzema tuje jezikovne prvine in jih vključuje v svoj jezik. Tako se na primer dogaja našim rojakom na tujem.

Vpliv neposrednih sosedov na jezik posameznika je oprijemljivo ugotovljiv v vseh jezikovnih panogah (besedah, oblikah, zvezah, naglasu, pisavi, izreki...). To se dogaja pri posamezniku, pri družini in pri večjih skupnostih. To se dogaja, kakor smo rekli, v tujini, ravno tako pa tudi v domovini.

Včasih, ko še ni bilo šol, časopisov in tiska nasploh, ko še ni bilo radia, televizije in filmov, ko še ni bilo gramofonskih plošč, magnetofonskih trakov in kaset, je šlo v resnici le za neposreden jezikovni vpliv sosedu na sosedu. Takrat tudi še ni bilo tako živahnega prometa, na primer z avtomobili, ladjami, vlaki in letali, ki v kratkih časovnih obdobjih lahko ljudi prestavijo iz najbolj oddaljenih koncev sveta v neposredno sosedstvo, saj si lahko tako rekoč isti dan, kjer hočeš na svetu. Svet se je torej skrčil, pomanjšal. Iz nedosežnih razdalj, za katere bi prej potreboval mesece in leta, so danes nastale neposredne bližine. Nedostopni kraji Bogu za hrbtom so danes razmeroma redki. Ves neskončni svet je postal, kot pravijo, majhna vas, kjer se ljudje tako rekoč poznajo med seboj. In tudi bolj ali manj razumejo.

Tak razvoj tehnike namreč nujno narekuje tudi nov način življenja. Danes človek ni več odvisen samo od živih virov in izročil, ki jih je včasih mogel dobiti samo iz osebnih izkušenj svojih starejših neposrednih sosedov (zlasti seveda staršev, sorodnikov in vzgojiteljev), danes se lahko že kar kmalu postavi na svoje noge. Kakor hitro mu namreč šola odkrije nekaj osnovnih zakonitosti o branju in razumevanju jezikov, ima že na voljo neznanske knjižnice, v katerih je shranjeno in nakopičeno vse dosedanje znanje. Tako šola prebija nekdanji obroč človekove zaprtosti vase in navezanosti samo nase.

Angleški izrek — *Moj dom — moja trdnjava* — že zdavnaj ni več resničen in ni več res. Tudi v jezikovnem pogledu ne. Danes časopis in knjiga prinašata tujo besedo v domače okolje in jo puščata v njem. Danes radio in televizija z živo tujo govorico dejavno posegata tudi v dotlej bolj ali manj zaprte jezikovne skupnosti. Danes filmi s svojo jezikovno sugestivnostjo in slikovno nazornostjo vsiljujejo svoje jezikovne in življenjske predloge. Danes gramofonske plošče in magnetofonske kasete nadomeščajo učitelje in učiteljice, pa tudi ljube, zaželene namestnice živih oseb in priljubljenih melodij, ki so vsak čas pri volji ustreči našim željam. Danes reklama in propaganda po vseh teh in še drugih potih neprenehoma vdirata v naš svet in nam bijeta na oči in ušesa s svojimi gesli, imeni in navodili.

Tako smo prešli od medsebojnega jezikovnega vpliva neposrednih sosedov na posredni jezikovni vpliv sodobne in dosedanje civilizacije, kulture, politike, gospodarstva in znanosti.

Pred tem vplivom človek — in po eni strani še sreča — ni varen nikjer, saj smo rekli, da je danes tako rekoč zbrisan s sveta pojem osamljenosti, nedostopnosti. Še tako samotna hiša je lahko po radiu, televiziji in tisku v živem

stiku z vsem svetom in s tem tudi pod njegovim vplivom, čeprav — obratno — sama po isti poti ne more vplivati na ves svet, kakor more na svoje neposredno okolje.

Tako torej prihajajo tuji jezikovni vplivi lahko iz velikih daljav, od povsem nepričakovanih plati. Lahko nam jih vsiljuje civilizacijsko, politično ali gospodarsko močnejša enota, lahko pa tudi povsem neznana oseba ali skupnost, ki zaradi simpatičnosti, romantike in eksotike ali pa tudi iz povsem stvarnih razlogov dobi v naši zavesti in miselnosti posebno izbrano mesto. Pomislimo samo na obdobja modernosti posameznih popevk in melodij: enkrat na primer havajskih, drugih mehikanskih, tretjič ruskih, četrtič ameriških v vseh njihovih odtenkih in zvrsteh.

Tedaj je odvisno od notranje moči jezika in njegovih uporabnikov, koliko tujega vpliva se vsili v jezik od zunaj, koliko pa je posamezen jezik vendarle nedostopna trdnjava, ki je sicer v neposredni in posredni povezavi z vsem svetom, ki se torej ne zapira vase, a vendarle ohrani svojo osebnost, svojo individualnost bolj ali manj nedotaknjeno. Vemo, da so vsi evropski jeziki odvisni od tako imenovane klasike, od grščine in latinščine, ki sta po številnih besedah in korenih živi še danes tako rekoč v vseh jezikih. Ta kulturna dediščina je navzoča tudi v slovenščini, na primer v besedah *motor*, *pacient*, *radio*, *salutirati*, *stereo*, *televizija*, *avto*.

Ravno tako so nepogrešljive in tako rekoč neprevedljive nekatere besede, ki smo jih sprejeli in posvojili v novejšem času iz drugih jezikov, na primer *judo*, *joga*, *leica*, *alkohol*, *nikotin*, *policija*.

Tako se jezik kakor berač bolh nabere besed, oblik in zvez od bližnjih in daljnih sosedov. Nekatere so nepogrešljive in neprevedljive, druge pa le izraz modne muhe ali spakovanja, dostikrat celo neznanja ali duševne lenobe. Nekatere so že tako naše, da je zanje celo izraz posvojenke že skoraj krivičen, saj jih ne občutimo več kot privzete iz tujih jezikov, temveč kot del našega besednega zaklada, na primer *ajda*, *kučma*, *dinar*, *gumb*, druge spet pa še zmeraj občutimo kot popolne pritepenke in nebodijhtreba, na primer *žajfa*, *fajhten*, *žleht*, *fuzbal* ali *darling*, *fiftififti*, *girl* in podobno in se jih v skrbnejšem jeziku izogibamo.

Janko Moder

INDUSTRIJSKI BIRO

podjetje za izgradnjo industrije
Ljubljana, Parmova 33

prevzema in izvaja inženiringe za izgradnjo in rekonstrukcijo raznovrstnih industrijskih objektov, izdeluje projekte in ekonomske elaborate.

Znamki Beograd—Bar

Ob otvoritvi proge BEOGRAD-BAR je Skupnost jugoslovanskih PTT pripravila dve priložnostni znamki. Ta proga, ki je za jugoslovansko gospodarstvo velikega pomena, zasluži nekaj več besed tudi v tej rubriki, v zvezi z obema lepima znamkama, ki ju obe objavljamo v ilustracijo.

Najprej o znamkah. Prva velja 2.20 din (naklada milijon znamk), na njej pa je vlak, ki pelje čez enega od mo-

stov s te proge. Druga ima nominalno vrednost 8.00 din (300.00 primerkov), na njej pa so upodobili vlak, vendar med vožnjo čez drug most).

Likovna in grafična realizacija znamke je delo akademskega slikarja Andreje Milenkovića iz Beograda. Znamke so natisnili v Zavodu za izdelavo bankovcev v Beogradu in v tehniki enobarvne linijske gravure v polah po devet znamk. Frankaturna vrednost bo neomejena. Biro za poštne znamke in tisk je izdal tudi priložnostni ovitek za 2.50 din, ovitek prvega dne pa stane 13.70 din.

Zamisli za gradnjo te pomembne prometne poti je stara že devetnajst let. V omrežju jugoslovanskih železnic ima značaj magistralne prometne poti ogromnega gospodarskega pomena, veliko vlogo pa bo odigrala tudi v našem turizmu. Proga povezuje po najhitrejši poti Donavo in Jadran. Tako

bo prispevala k hitrejšemu razvoju tranzitnega prometa z gravitirajočimi državami podonavske regije.

Progo so začeli graditi že 1952 leta. Nekateri odseki so bili že v eksploataciji, intenzivno pa so gradili spet od 1970 dalje. Na ozemlju SR Srbije je proga dolga 301 km, na ozemlju Črne gore pa 175 km. Proga je enotirna.

Na trasi je 354 predorov, dolgih skupaj 114.437 metrov, kar pomeni 24 odstotkov dolžine proge. Proga ima 206 betonskih in 28 jeklenih mostov, dolgih skupaj 14.594 m. Zgradili so tudi 54 postaj. Promet je urejen s sodobnim sistemom zavarovanja. Proga je po vsej dolžini elektrificirana.

Sodijo, da bodo po tej progi prepeljali okrog osem milijonov ton blaga na leto. Vsako leto naj bi vlak prepeljal po tej progi okrog 20 milijonov potnikov.

Znamki bosta obogatili tudi zbirke prijateljev prometnih motivov oziroma zbiralcev vlakov in lokomotiv.

Mali oglasi

ROJAKI V KANADI!

Iščem svojega sina EDIJA-ERNESTA JANŽOVNIKA, ki mi ni pisal že sedem let. Njegov zadnji naslov je bil: Ernest Janžovnik, R. R. 1 Palgrave, Ontario Kanada. Prej pa je stanoval na: 46 Spencer Ave, Toronto, Ont. Vse rojake v Kanadi in drugje po svetu, ki so poznali mojega sina in vedo, kam se je odselil, prosim, da mi to sporoče. Vnaprej hvala vsem, ki mi boste pomagali. Moj naslov je:

Antonija Janžovnik,
Stanetova 22
63000 Celje
Jugoslavija

DVOSOBNO KOMFORTNO STANOVANJE

centralna kurjava, plin, v osmem nadstropju, za Bežigradom v Ljubljani prodam.

Maks Špental,
Jakšičeva 2
61000 Ljubljana
Jugoslavija

Prodam hišo v gradnji, dokončana tretja faza z okni in vrati, pod Lubnikom v Škofji Loki. Prostornost omogoča bivanje dveh družin. Ogled možen od 10. do 22. julija 1976.

Informacije vsak dan po telefonu (064) 61108 ing. Lunder Herman, Podlubnik 66, Škofja Loka.

Informacije v Švici: dr. Mlinar Janez, 3800 INTERLAKEN, Tschinyeley, Švica tel. 036-22-6097.

Na prodaj je hišica — trosobno stanovanje z garažo v Murski Soboti. Cenjene ponudbe pošljite na naslov Kličković Boris, N. Grškovića 58, 41000 Zagreb

Dvostanovanjsko hišo z dobro vpeljanim gostinskim lokalom, skoraj novo, sodobno opremljeno, v lepem predelu Ljubljane, prodam zaradi starosti in selitve.

Naslov: Radilović Ivan, Ljubljana, Turnerjeva 5

DVOSOBNO STANOVANJE

novejše, komfortno, v visokem pritličju, na Prulah, v najlepšem predelu Ljubljane, s telefonom, plin, prodam. Vseljivo 1978 leta Lucijan SKOK, Privoz 5 a, 61000 LJUBLJANA, Jugoslavija telefon 23 127

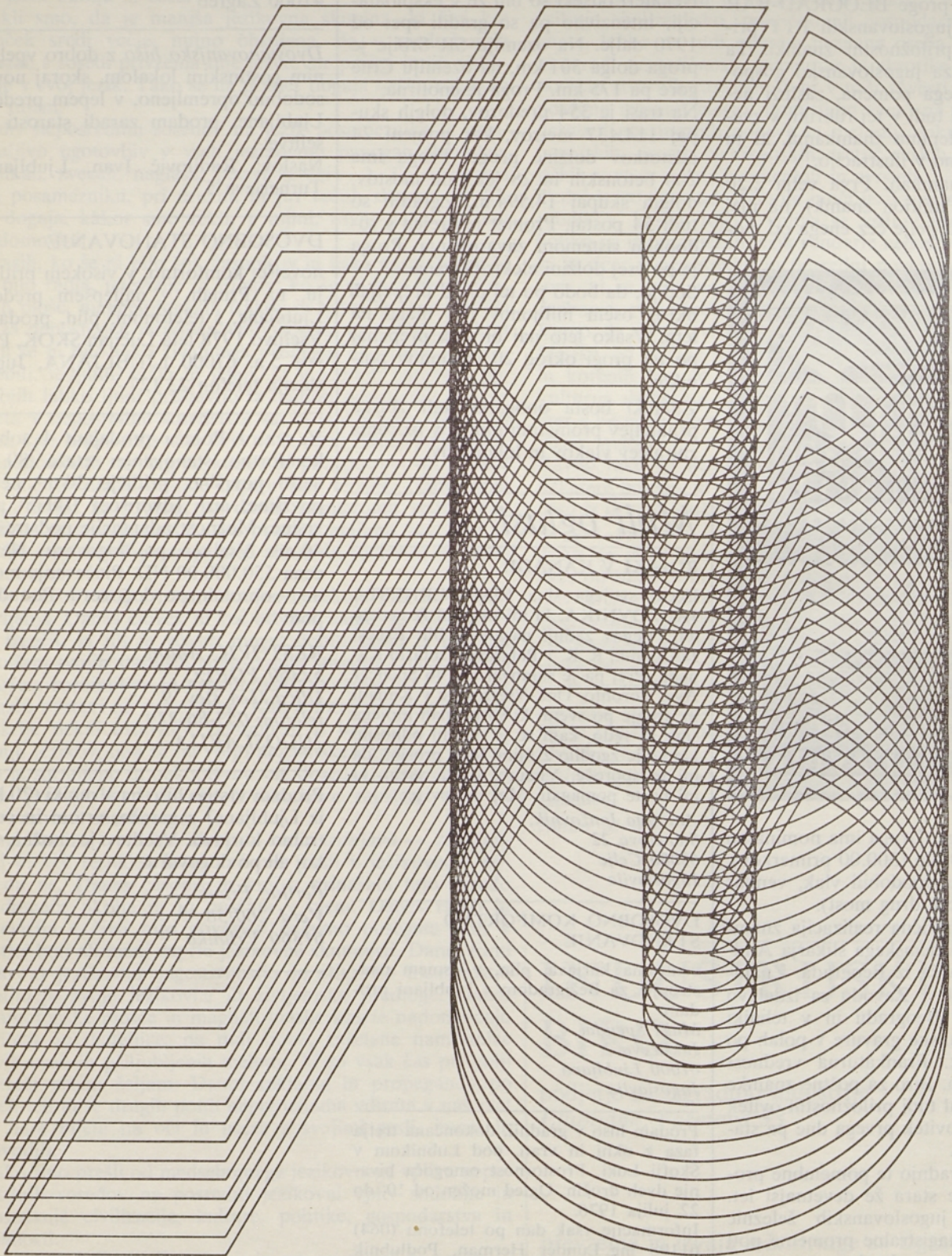
V centru Poreča prodajam 4 sobno komfortno stanovanje: etaža 80 m² netto površine, pritličje 30 m² netto površine, atrij (dvorišče) 100 m² površine. Možnost adaptacije podstrešja, 40 m². Vselitev po dogovoru. Netto cena 550.000,00 ND. Plačevanje možno v obrokih, po dogovoru. Ponudbe pod:

RESTOVIČ Anton
52360 POREČ
Ulica JLA št. 9
telefon: 053-86-279
JUGOSLAVIJA

Prodam vrstno hišo na Vrhniki (20 km iz Ljubljane) z garažo, vrtom in centralno kurjavo. Vselitev je možna takoj ali po dogovoru.

Ferlinc Franc
Verd 260/38
61360 Vrhnika

simbol,
ki zagotavlja
varnost,
zaupnost,
natančnost in ekspeditivnost

ljublјanska banka

tudi ko gre za posojila
ljubljska banka
pravi naslov
za stanovanja
in pospeševanje
gospodarskih dejavnosti
občanov

Na podlagi vezave domače ali tuje valute lahko odslej kot naš varčevalec zahtevate posojilo po novem pravilniku o kreditiranju stanovanjske gradnje občanov:

- za nakup novih stanovanj ali stanovanjskih hiš od proizvajalcev stanovanj ali organizacij, ki so pooblašene za prodajo stanovanj in stanovanjskih hiš,
- za zidavo stanovanjskih hiš,
- za rekonstrukcijo, vzdrževanje in popravilo stanovanj in stanovanjskih hiš,
- za nakup stavbnega zemljišča od pooblašene organizacije,
- za plačilo komunalnega opremljanja stavbnega zemljišča,
- za pridobitev stanovanjske pravice in
- za nakup ali zidavo garaže.

Znesek posojila znaša 200 % vezanega zneska in ne more biti nižji od 20.000.— dinarjev in ne višji od predračunske vrednosti. Obrestna mera za posojilo znaša 11 % letno.

Najkrajša doba vezave so 3 leta, najdaljša pa 16 let. Pogodbeno določena doba vezave je za eno leto daljša od dobe vračanja posojila.

Ljubljanska banka obračunava od vezanih sredstev obresti po 7,5 % letni obrestni meri in jih pripisuje glavnici.

Poleg stanovanjskih posojil lahko po novem pravilniku o kreditiranju gospodarskih dejavnosti občanov zahtevate posojilo tudi v primeru, da se ukvarjate s kmetijsko dejavnostjo, ali se nameravate posvetiti kmečkemu turizmu:

- za zidavo, rekonstrukcijo in večja popravila gospodarskih poslopij,
- za nakup kmetijskih strojev,
- za nakup plemenske živine,
- za preureditev stanovanjskih prostorov za turistično dejavnost.

Posojilo vam odobrimo tudi za opravljanje obrtne in gostinske dejavnosti, če ga potrebujete:

- za zidavo, rekonstrukcijo in večja popravila poslovnih prostorov ali
- za nakup delovne opreme.

Na podlagi tega pravilnika pa lahko dobite posojilo tudi za zidavo, preureditev ali večja popravila prostorov za opravljanje svobodnega poklica.

Znesek posojila znaša 200 % namensko vezanih sredstev. Najnižji znesek posojila znaša 10.000.— dinarjev, najvišji pa 200.000.— dinarjev.

Najkrajša doba vezave so 3 leta, najdaljša pa 11 let ter zavisi od namena posojila. Doba vračanja posojila je za leto dni krajša od dobe vezave sredstev.

Nova pravilnika prinašata še vrsto zanimivih podrobnosti, ki vas utegnejo zanimati, če se boste odločili za to obliko sodelovanja z našo bančno hišo. Zato nas bo veselilo, če se boste ob priložnosti osebno oglasili v najbližji poslovni enoti naše banke v Jugoslaviji, oziroma obiskali naš informacijski biro v tujini, kjer bi skupaj proučili možnosti za ugodno, hitro in zanesljivo uresničenje vaših zahtev in želja.

»KLI« OKNA IN BALKONSKA VRATA

SLOVENIJALES

KOMBINAT LESNE INDUSTRIJE — LOGATEC,

TEL: 74-333

NA TISOČE STANOVANJ, KI SMO JIH OPREMILI
Z OKNI »KLI« V JUGOSLAVIJI IN V INOZEMSTVU
POTRJUJEJO VISOKO KAKOVOST NAŠIH
IZDELKOV.

DOSTAVA NA DOM.

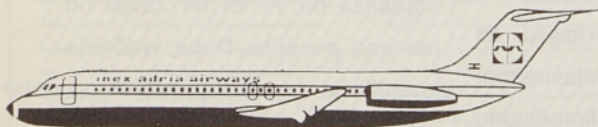
MONTAŽA V OBJEKTE NA PODROČJU GORENJSKE,
DOLENJSKE, NOTRANJSKE IN PRIMORSKE.

GARANCIJA VGRAJENIH IZDELKOV.

PRODAJALNA V LOGATCU ODPRTA VSAK DAN
OD 6.—18. URE IN OB SOBOTAH OD 8.—12. URE.

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE IN CENIKE!

i INEX | **adria aviopromet** **Ljubljana**

ZAČASNO ZAPOSLENIM V NEMČIJI

Poslužite se rednih tedenskih letov, ki so namenjeni
samo Vam in Vašim sorodnikom doma, ter so
do 50 % cenejši od rednih linij. Letimo:

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart

Zagreb
Split
Beograd

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart

Prodaja kart in informacije: *ZR Nemčija:*
Grimex & Co. KG.

6 Frankfurt/M Postfach 3009, Bleichstrasse 12,
telefon (0611) 284-275, 287-984 sa filialama:
6000 FRANKFURT/M. 1 ● Münchener Str. 42 ●
Tel.: (0611) 23 34 56
4000 DÜSSELDORF 1 ● Steinstr. 20 ●
Tel.: (0211) 32 98 78
2000 HAMBURG 1 ● Lange Reihe 20 ●
Tel.: (040) 24 30 29 + 24 68 08
7000 STUTTGART 1 ● Böblinger Str. 26 ●
Tel.: (0711) 64 38 38
4800 BIELEFELD 1 ● Herforder Str. 31
(Berl. Platz) Tel.: (0521) 63282

Izkoristite te lete za dopust, ki je pred Vami
in obiske svojih najdražjih v ZR Nemčiji.

Ljubljana: Inex Adria Aviopromet, Titova 48,
tel. 313-366 in vse turistične poslovalnice v
Sloveniji in Jugoslaviji.

ZDRAVILIŠČE RADENSKA ZNANA PO MINERALNI VODI IN ZDRAVILIŠKEM TURIZMU

Radenski vrelci mineralne vode tri srca stari nekaj nad 100 let so danes znani tako na domačem kot svetovnem tržišču. Radenska je danes s svojimi 2000 zaposlenimi največji jugoslovanski polnillec mineralne vode, obenem pa se uvršča med prve 4 vodilne svetovne polnilce mineralne vode. To nam nazorno dokazujejo tudi številke, saj je bilo v letu 1975 prodano cca 185 milijonov steklenic na domačem tržišču in okrog 9 milijonov steklenic mineralne vode na tujem tržišču in sicer največ v Avstrijo, Nemčijo, Italijo, manjše količine pa na Švedsko, Kanado, ZDA ter Bližnji vzhod.

V iskanju novitet neprestanega razvoja je Radenska izpolnila svoj proizvodni program in začela polniti brezalkoholno pijačo deit. Deit je nizkokalorična pijača na bazi mineralne vode in bogat z vitamini C, B₆, B₃ ter se je danes že močno uveljavila na jugoslovanskem tržišču s svojimi okusi orange, citro, grapefruit in jabolko. Lep dokaz temu so odlikovanja, ki jih je podelil Prehrambeni institut v Zagrebu na ocenjevanju kvalitete prehrabnenih proizvodov ter sta deit grapefruit in jabolko prejela zlato, deit citro in orange pa srebrno medaljo ter diplomu.

Vzporedno z razvojem proizvodnega programa pa se Radenska vse bolj razvija v smeri sodobnega, modernega in urejenega zdraviliško turističnega centra. Cilj Radenske je, da razvije v Radencih takšno zdravilišče, ki bo ustrezalo današnjim in prihodnjim zahtevam številnih domačih ter tujih gostov.

Ena glavnih indikacij zdravilišča so obolenja srca in ožilja, to so obolenja, ki so danes v razvitem svetu na prvem mestu kot vzrok umrljivosti. Ta obolenja pa danes ne ogrožajo samo starejših ljudi, temveč vse pogostejše mlade na višku moči in aktivnosti. Sodobna civilizacija visoko industrializirane in urbanizirane družbe namreč prinaša poleg številnih materialnih dobrin ter udobja, žal tudi nevarnosti, ki čedalje bolj ogrožajo človekovo zdravje in njegov normalni biološki ter življenjski ritem z vse pogostejšimi stresii.

Prav zaradi tega se zdravilišče Radenska razvija v republiški center za rehabilitacijo srčnih bolnikov, ki pa v svoj program ne vključuje le čiste rehabilitacije, temveč daje velik poudarek preventivnemu zdravljenju.

Po zgraditvi novega hotela Radin A kategorije, ki predstavlja vso udobnost ter lanskoletni otvoritvi ene najsodobnejših terapij s pokritim bazenom, savnami, solariji ter sodobno fizioterapijo s CO₂ plinsko kopeljo, podvodno masažo, kompletno elektroterapijo, telovadnico, s CO₂ mineralnimi kopelmi je zdravilišče Radenska uspešno začela osvajati domače in tuje tržišče, kar nam pričajo številke poslovnega rezultata. Če primerjamo število gostov v letu 1960, ko se je praktično začel nagel vzpon Radenske in smo zabeležili tega leta 4900 gostov, je v letu 1975 število gostov naraslo na 53.000. Prav tako močno so porasle tudi nočitve in v letu 1975 smo zabeležili 207.200 nočitev. Iz leta v leto je vse večji obisk gostov, zato je zdravilišče pripravilo najrazličnejše programe za posamezne kategorije obiskovalcev.

1. *Program preventivne dejavnosti* — zdravilišče želi bolj kot doslej posvetiti vso pozornost preventivni dejavnosti in to predvsem na tistem področju, kjer je človek najbolj ogrožen. Dejavnost je usmerjena predvsem na tiste negativne pojave, ki pomenijo riziko-faktorje med povzročitelji srčnih infarktov (premalo gibanja, prekomerna teža, nevroze, izčrpanost). Prav zaradi tega je zdravilišče širši javnosti ponudilo program tridnevnega preventivnega pregleda, ki so v veliki meri pričele koristiti delovne organizacije za pregled svojih zaposlenih, predvsem tistih, ki so neprestano izpostavljeni velikim stresom. V okviru tega programa velja omeniti managerske kure in dietne kure, za kar idealno služi novozgrajena terapija.

2. *Program zdravljenja in rehabilitacije* za vse tiste goste, ki so že srčni ali ledvični bolniki in zanje velja medicinski režim. Za zdravljenje le-teh ima zdravilišče na razpolago strokovni team zdravnikov in sodobno diagnostično opremo, z zgraditvijo nove terapije pa tudi vse pogoje za kombinirano terapijo.

3. *Zobozdravstvena dejavnost* s specialistično ambulanto, katere osnovna naloga je zdravljenje paradentoze s pomočjo hidroterapije z mineralno vodo.

4. *Rekreativni program* predvsem za ohranitev psihofizične kondicije človeka, ki se idealno povezuje s hobi programom. Vse te dejavnosti pa se normalno povezujejo s turistično ponudbo kraja od izletov, rekreacije na rekreativnih objektih, kulturnimi in zabavnimi programi, kozmetičnimi kurami in z vsem tistim, kar pomaga človeku ohraniti zdravje.

V zdravilišče pa ne prihajajo le pacienti, temveč gosti, ki želijo prebiti svoj letni oddih v sodobnih hotelih v mirnem, neonesnaženem okolju, z lepo urejenimi parki, rekreativnimi objekti, možnostmi izletov v okolico s prijetnimi gostišči, ki ponujajo domače specialitete. Celotno to okolje vpliva na dobro razpoloženje in počutje gostov, ki z novim elanom odhajajo na svoja delovna mesta.

Zdravilišče Radenska torej s temi pogoji uresničuje svoje cilje in z integracijo skoraj celotnega pomurskega turizma širi kompleksno ponudbo od mineralnih, termalnih vrelcev (Moravci, Banovci), do čiste turistične ponudbe ter nudi širši javnosti vse večje možnosti zdravljenja, preventive in rekreacije.

Če ste se preselili...

izpolnite naslednji
obrazec in ga v
kuverti pošljite na
naslov naše uprave:

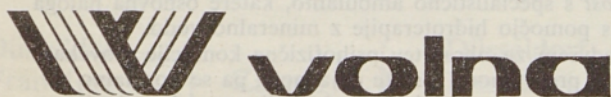
Rodna gruda,
61000 Ljubljana,
Cankarjeva 1/II,
p. p. 169,
Slovenija,
Jugoslavija

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

Ob obisku Ljubljane obiščite tudi specializirane
prodajalne Trgovskega podjetja

V naših trgovinah boste lahko kupili razno modno
metrsko blago, modno konfekcijo, zavese,
preproge, odeje, volno za pletenje itd.

Revija za vse, ki imajo radi Slovenijo **rodna gruda**

mesečna ilustrirana revija za
Slovence po svetu

Tisoči Slovencev, ki živijo raztreseni na
vseh kontinentih, jo radi prebirajo.
Naročite jo tudi vi, priporočite revijo
vašim prijateljem, znancem,
sorodnikom, vsem drugim rojakom.

slovenski koledar

To je vaš koledar! Knjiga, ki jo boste
z veseljem jemali v roke vse leto. Poleg
tega smo vam pripravili tudi lep stenski
koledar s slikami, ki jih boste lahko
ponosno pokazali vsakemu tujcu z
besedami: »To je Slovenija!«

Na naš naslov: Slovenska izseljenska
matica, 61001 Ljubljana, p. p. 169,
Cankarjeva 1/II, Slovenija, Jugoslavija
pošljite izpolnjeno naročilnico in takoj
vam bomo ustregli.

NAROČILNICA

Takoj mi pošljite

mesečno revijo Rodna gruda

Slovenski koledar za leto 1976

ali naročam

Slovenski koledar za leto 1977

Točen naslov:

Podpis:

*Grad Branik v
Vipavski dolini
(Foto: Janez
Klemenčič)*

*Idrske Krnice (Foto:
Ančka Tomšič)*

Rožnik, hrib na severo-zahodnem robu Ljubljane. Danes je po njem razpredenih polno sprehajalnih stezic, ki jih radi poiščejo Ljubljančani, ko si zaželiijo zraka in miru. Na Rožniku, ali tudi na Cankarjevem vrhu, je tudi stara gostilna z gospodarskimi poslopji. Tod je v letih 1910 do 1917 živel in ustvarjal največji oblikovalec slovenske besede Ivan Cankar

rodna gruda 7,8 slovenija

julij, avgust
1976
letnik 23

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

english section

pages 25-32

Slika na naslovni strani: Jeruzalem, turistični in vinogradniški kraj v Slovenskih goricah (foto: Lado Klar)

Vrhpolje pri Vipavi
z Zemoni (Foto:
Božo Premrl)

Catastrophic Earthquake

On Thursday, May 6th, at twenty-four seconds past 8.59 p.m. an extremely powerful earthquake shook the ground all over Yugoslavia. The earthquake was felt also in Austria, West Germany and Czechoslovakia. The main shock was particularly strongly felt in Slovenia, since it was, according to the findings of the astronomical-geophysical observatory in Ljubljana, as strong as the catastrophic earthquake which almost entirely destroyed the capital of Macedonia, Skopje, a few years ago. People were seized by panic, especially in those areas where the lights went out at the same time. They rushed out into the open air, particularly those who live on the higher floors of buildings. Only the next day we found out that the epicentre of the earthquake, whose strength has been estimated as 6.5 degrees on the Richter Scale, with a maximum intensity of approximately 8.6 degrees according to the MCS scale, was in the province of Furlanija in Northern Italy. Among the larger centers there, the historic town of Humin (Gemona) suffered the worst damage; the town is almost completely destroyed, and apart from the heavy loss of human life, a number of historic monuments are entirely ruined. The earthquake also destroyed the well-known cultural centre of Pušja vas, the small town of Maiana, where two blocks of flats collapsed and buried a total of 33 families, and a restaurant full of guests was destroyed. Equally bad destruction was caused in the towns of Osoppo, Forgeria, Buia, Artigna, San Daniele and in other towns in the vicinity of Videm. During the first three days after the earthquake, rescue parties

pulled out over 800 bodies from the ruins in the valley of the Tilmento; about 2500 people with serious injuries were taken to nearby hospitals. According to first estimates 150,000 people have been left without a roof over their heads, and the total damage so far has been estimated at 1000 billion liras. A solidarity action has been started all over Italy as well as abroad. On account of this sudden catastrophe a

Slovenia, too, was hit by the earthquake, which was repeated later as weaker aftershocks; no people were killed, but there were several dozen minor casualties with injuries mainly caused by jumping through windows. Tolmin Commune has been badly hit; there the homes of over three thousand people have been ruined by the earthquake. The worst damage is in Breignjski kot, where the vil-

Kobarid (Foto: Nace Bizilj)

lot of emigrants, otherwise employed in the factories of Western Europe, have travelled home, worried about their relatives. Beneška Slovenia was badly hit by the earthquake, too. Death wielded his scythe in the district, where there are 60,000 members of the Slovene national minority. According to official data, a total of 14 people lost their lives in Brdo and Podbrdo alone.

lages were very badly damaged. Units of the Yugoslav People's Army have set up a field ambulance at Podbela. Help was enlisted at once by the Tolmin Commune's Civil Defence

Headquarters and the Red Cross of Slovenia. Over the first days after the earthquake 490 blankets, several lorry-loads of tents, and a considerable number of caravans for the homeless arrived from Ljubljana and other nearby centres. An extraordinary meeting of the Red Cross of Yugoslavia was held; at this meeting it was decided that material and financial help should be sent to those hit by the earthquake in Italy via the Republic's Committee of the Red Cross of Slovenia. A team of medical experts has left Rijeka for Italy in order to help their Italian colleagues in blood-donation actions.

This report is written only four days after the tragedy, so the data are therefore incomplete.

First Steps to Aid Earthquake—Hit Tolminsko

After surveying the earthquake-hit towns and villages of the Tolminsko region and taking part in a meeting of the Civil Defence Headquarters in Tolmin, members of the Republic's Executive Council and of the Republic's Civil Defence Committee reported to the Coordinating Committee on Friday evening, the day after the earthquake, about the conditions prevailing in the earthquake-hit area.

First data showed that the damage caused was much greater than first expected. Apart from the fact that many people no longer have a roof over their heads, there is also a water-supply problem in the threatened area. The analysis of water samples from various sources has shown that there is infection and that chlorification is necessary.

The main action, decided by the members of the Coordinating Committee, involves the obtaining of

tents and caravans, in order to get all inhabitants of the area under shelter as soon as possible. The local people have been urged to contribute towards mutual solidarity; all undamaged buildings for tourist purposes should be mobilized. A further step has been the preventive inoculation of the population against infection. Special teams of experts will examine as soon as possible all schools, kindergartens and industrial plants and determine whether or not they are suitable for the continuation of lessons or work.

Maksim Gaspari: A Folk Artist

The opening of a retrospective exhibition of the works of the Slovene painter Maksim Gaspari, at the Lamut fine arts gallery, marked the beginning of the 21st Dolenjsko cultural festival in Kostanjevica. In the cultural program held on this occasion the singing octet from Kostanjevica appeared and Ing. Niko Kurent, Jože Špiler and Vladimir Stoviček were awarded certificates of honorary members of the Dolenjsko cultural festival. Owing to the bad weather the event was held inside the Lamut Gallery and the festival bonfire will have to be lit on another occasion.

The exhibition, which is dedicated to the 93rd birthday and to over 70 years of artistic creativeness of Maksim Gaspari — the Nestor of Slovene artists — has been transferred from the Cultural Centre at Velenje, where it was open until April 2nd and was seen by about 10,000 people. It is expected that the exhibition will attract to the Lamut Gallery an equally large number of people, for the artist, who has been contributing to the treasury of Slovene culture and art over such a long period of time,

and who has through his works, made a permanent name for himself among the most important Slovene artists, really deserves it. The exhibition shows not only how hard-working and prolific an artist Maksim Gaspari is, but it also provides good evidence as to the variety of his works and his love for everything Slovene and connected with folk tradition, with which he always sought his motifs.

Ivan Cankar Stamp

In honour of the 100th anniversary of Ivan Cankar's birth, the Postal-Telephone-Telegraph Enterprise released, on May 8th — the very centenary of his birth — a 1.20 dinar stamp showing a portrait of Ivan Cankar in front of his birthplace. The stamp was designed by the academic painter Dušan Lučič from Belgrade. It was printed by the VEB Deutsche Wertpapierdruckerei printing-house of Leipzig, East Germany, in two-colour print. The total number printed was 1,000,000. The dimensions of the stamp are 36×29 millimetres and of the picture 32×25 mm. On the day when the stamp was released, the Bureau for Stamps put on the market a first-day issue, which cost 2.50 dinars.

In Memory of Nikola Tesla

Upon this year's 120th anniversary of the birth of the great Yugoslav scientist and inventor, Nikola Tesla, who was born in the impoverished village of Smiljan in Lika, his native country, too, will be paying tribute to the memory of this outstanding man. A special committee will be in charge of the jubilee celebrations, which will be held under the sponsorship of President Tito. During the

period July 7th — 10th an international symposium dedicated to Nikola Tesla will be held in Zagerb. It will end right on the remembrance day of the 120th anniversary of Tesla's birth. In his native village, Smiljan, his home will be renovated and memorial plaques will be set up at the places which Nikola Tesla never forgot, not even when he lived far away in the United States. At Gospić, where Tesla attended elementary school and the first four years of high school, the Nikola Tesla Home will be set up. Tesla's diary, written in Colorado, will be published in Serbo-Croat and English. A catalogue of Tesla's patents and his autobiographic work »My Inventions«, dedicated to children and young people, will also be published. The wellknown Yugoslav sculptor, Fran Kršinić, has made a statue of Nikola Tesla, which will be placed near the Niagara Falls, in the United States. In this way the injustice done to our famous scientist will be put right, at least to some extent; up till now there was nothing to tell millions of visitors from all over the

Krnica — 6 km from Bled
(Photo: Ančka Tomšič)

first hydroelectric power-station was built — on the basis of Tesla's design.

Medicine from Slaughterhouse Waste-matter

The Subotica Veterinary Institute and the American firm Ricker from California have agreed about a joint-investment in the production of heparin, a substance from which medicines against blood coagulation and for the treatment of heart-attacks are obtained. Up till now this valuable substance has had to be imported into Yugoslavia. Starting next year, however, heparin will be supplied by the Subotica Veterinary Institute. There this substance will be obtained from the mucus of pig's intestines, waste-matter which our slaughter-houses have up till now always discarded. The Subotica Veterinary Institute has already

*Velika Račna on Dolenjsko
(Photo: Ančka Tomšič)*

ady made agreements with all the large slaughter-houses in Yugoslavia for them to supply the Institute with this waste-matter. In this way a valuable product — an effective medicine — will be obtained from waste-matter at very low cost. The first quantities of heparin will be produced in Subotica at the beginning of next year; the entire production for the next seven years has already been sold.

Expedition to Mt. Trisul in the Himalayas

On Tuesday, April 13th a plane with the Seventh Yugoslav Alpinistic Expedition abroad took off from Ljubljana Airport at Brnik. This Expedition will try to climb the so far unclimbed West Face of 7120-metre high Mt. Trisul in the Himalayas. At the same time the members of an Indian clim-

bing expedition will be trying to reach the top of the mountain, but they will be taking the usual Northern route, which is much easier to climb. If everything goes well the two expeditions will meet on the top of Mt. Trisul. Our latest Himalayan expedition, beign led by the experienced climber Tone Sazonov, has been organized by the Alpine Society of Ljubljana and by the Alpine Society of Medvode. Our lads are really indefatigable. Only recently we were celebrating their great success in »conquering« Mt. Makalu, now they are off on another difficult climbing exploit.

Tobacco with Less Nicotines

After several years of research the scientists of the Tobacco Institute at Prilep have succeeded in growing tobacco with a very low percentage of nicotine. The new sort of tobacco, which has not yet been given a name, contains only 0.02 % of nicotine, whereas the classical sort of tobacco contains about 1.5 %. The year the new sort of tobacco will be planted on the first

hectare of land. The crop has been bought in advance by a German firm. We hope that in the future there will be some left from our own needs.

New Factories in Slovenia

At Medvode a new paper-mill and hot-water plant were opened on April 23rd. The new factory cost almost 450 million dinars; the money was contributed by four basic organizations of associated labour of the chemical, graphical and paper industry AERO, Celje. With the new factory at Medvode, the Celje paper industry has filled in the missing technological link in its production, which ranges from wood processing to the chemical industry. The new paper-mill at Medvode will put on the market 20,000 tons of fine woodless paper annually.

At Domžale, the factory of leatherwork accesories TOKO, which is well-known also abroad, is building a new plant, which is to be finished this year. All the necessary machines have already been bought; they

cost ten million dinars. The building itself will cost twice as much. As the processing of raw-hides has no real future, the workers will be gradually transferred to new positions and TOKO will concentrate only on the production of leatherwork accessories, of which it is the biggest manufacturer already. When the new plant is built productivity will be raised, working conditions will be improved and, owing to favourable export conditions, export will be considerably increased.

A new factory of automobile accessories was opened in Ljubljana on the last Monday before May 1st, Labour Day, by the well-known industrial enterprise for metal-processing, packaging and auto-equipment »SA-TURNUS«, which is celebrating the 55th anniversary of its foundation this year. It is the only Yugoslav factory which produces lighting equipment for the needs of the motorcar industry.

New Housing Estate at Beltinci

This year a start is to be made with the setting-up of a new housing estate »Jugovo« at Beltinci. It is to contain approximately 100 individual houses. At the moment agreements with the owners of building-sites are being reached. The purchase of land for the first 32 building-sites has already been agreed upon, and it is hoped that building will be able to start there soon. It is hoped that the drawing-up of agreements for the remaining sites will not take too long. There is plenty of interest for these houses among the people of Beltinci and other nearby villages, who are temporarily employed outside Yugoslavia. There are plans, too, for the building of a cultural home; this is very much

needed as at present there is no suitable hall at Beltinci for the holding of cultural events.

Bilingual Library at Prosenjakovci

Since last July the first modern bilingual library in the Goričko area, which is at Prosenjakovci, has been in operation. It was created with the help of the Regional Library and Reference Library in Murska Sobota, and has approximately 2000 books available to citizens of both nationalities; two-thirds of the books are in Hungarian and one-third in Slovene. The library has many visitors. Their favourite books are the works of the well-known Hungarian and Slovene classic writers.

Record Buckwheat Crop Grow by Prosenjakovci Farmer

J. Kuhar, a farmer from Prosenjakovci, is very proud of his 1975 buckwheat crop. For fifteen kilograms of sown buckwheat in Autumn he threshed out approximately 245 kilograms of buckwheat. Some buckwheat stalks had as many as 10 to 14 little branches. He had sown the so-called Russian buckwheat on 20 ares of land. Kuhar is one of those farmers in the village who are successfully joining in the process of agricultural production for the market.

New Cultural Home at Dolnji Senik

A new cultural home was recently opened at Dolnji Senik. At the opening there was a varied cultural programme, which had been prepared by local folk-cultural groups and by guests from Beltinci. After Števa-

novci this is the second cultural home in Porabje.

Vineyards Renewed

At Boldraž, in the Metlika Commune, the Agricultural Cooperative recently distributed among sixteen farmers five-and-a-half hectares of renewed vineyards, which are quite different from their old vineyards. The latter were small and scattered all over the place, and the only way they could be worked was by hand. The farmers were full of distrust when the cooperative proposed that their vineyards be systematically combined and in such a form renewed. They agreed to the operation, even though they didn't like the idea at all. And when the bulldozers started to whirr up in the vineyards many of them felt quite sad. But now they're satisfied. The new vineyards are arranged in terraces on the slopes and every one can be worked by a tractor. Some extra land was obtained with the removal of old border-walls and paths. There grapevines will now grow, and there the best red-vine grapes will ripen.

The Holiday Resorts and Specialities of Istria

The greatest concentration of tourism on the Istrian Peninsula is on its west coast, although Opatija was the first resort (actually a winter-resort) to develop, already before the First World War. The next to follow was Portorož, whereas all the other tourist resorts developed only after the last war. There were a few hotels here and there, but nothing to compare with today's overnight-stay capacity.

Apart from the old town, new giant hotel-complexes,

real new towns, have grown up, and are well-known all over Europe. Nearly everywhere they have heard of the tourist resort such as Plava laguna near Poreč, Verudela and Zlatne stijene near Pula, the nearly-finished Bernardin Complex near Portorož, and many others.

There's a lot of camping-sites along the coast, among which some are thought to be the biggest and most well-equipped along the whole Adriatic coast. There are a lot of camping-sites which are specially for nudists.

New Hospital at Maribor

A new hospital building, with room for 497 patients, has been completed at Maribor. The surgical department is to be moved there. The new hospital is among our largest and most modern hospitals. Construction of the hospital started twelve years ago. It has cost 103 million dinars. Eighty percent of this sum was raised by the citizens themselves. The new building was opened ceremonially on April 25th, 1976.

Biggest Nudist Camping—Sites

The biggest nudist camping-sites are at Vrsar, Rovinj and Novigrad. Over the last years or so several luxury hotels, with indoors swimming-pools, have been built. Around these pools tourists congregate practically all the year round. There's not enough room here to enumerate all these hotels and all the holiday-resort villages along this coast. The whole Western Istrian Coast, from Ankaran to Prematura, is just one big holiday-resort, with only here and there a few fragments of untouched coastline.

The eastern coast of the Istrian peninsula is not so

developed for tourists. There is Medulin with its hotel-town at the southern end of the peninsula, and then there's nothing until Rabac. The coast is pretty inaccessible and its touristic future is only now being planned. Rabac has developed into a relatively big resort and, recently, into the cheapest along the Kvarner Bay; as it has a very pleasant climate, especially in winter. Then, between Mošćenička Draga and Opatija, come the well-known, old, but almost completely modernized resorts, which used to be at the point of dissolution. It had looked as though competition from newer and more modern resorts would completely ruin them.

That wasn't the case, however. With a lot of effort, Opatija and its surroundings got modernized, but managed to maintain their former environment, which had its origin in the times when a lot more attention was paid to them than is nowadays. For many, particularly older holiday-makers, still today Opatija is more attractive than Portorož. Opatija is the only resort in Istria and one of only a few along the Adriatic which has its own promenade for pedestrians only. In the new hotel complexes there's too much concrete and too little to make people feel at home.

If you decide to take your holiday along the Istrian coast you won't have trouble making reservations. Practically all travel-agencies throughout Yugoslavia arrange holidays at the Istrian resorts. Of course in the summer there's a greater demand for Istria than for places further south. It's harder to get room in the Istrian hotels if you decide only late. There is, however, usually plenty of room still in June and already in September and of course during the other months of the year.

*Architectur in Podbela
(Photo: Ančka Tomšič)*

Hotel in Istrske Toplice

Next to the new road which runs along the River Mirna to Buzet, under some tall cliffs, stands the nice little town of Istrske toplice, which is developing rapidly and acquiring numerous health-seeking visitors. A short while ago a new modern hotel called the »Mirna«, with an enclosed and an open-air swimming-pool,

was built there. The place is situated roughly where the River Mirna flows out from the Iron Gates gorge. The spa, with its strongly radioactive sulphurized water (30° C), was known at the time of the Romans, if not earlier.

Istrian Cuisining Specialities

In the Istrian cuisine, in the coastal region fish and other »fruits of the Sea«, such as crabs and mussels, are most appreciated. There are plenty of mussels in Limski fjord and at Pomer at the southern end of Istria, and they are marvellously prepared at some of the local

inns. In many of the privately-owned inns and restaurants »barbarian« food is prepared. The latter is supposed to have its origin in the village cooking-pots of central Istria. Good »pršut« (smoked ham) can be obtained in some places. Six-week-old lambs are roasted at a certain time of the year. Their home-made sausages, with plenty of herbs and spices, are celebrated. Here and there sausages are cooked in red wine. Another speciality is Istrian Rissotto, which is prepared with white wine and, of course, with fish.

The wines of Istria are in general strong and good. The wines from the Koper,

Poreč and Motovun regions are especially renowned. Among the latter we include Refoško and Kabernet from Koper, Malvazija from Poreč, and of course the dark red wines from the Motovun district (Teran and Merlot).

Another Istrian speciality, to be found in the pine woods, are the very cheap, golden agaric mushrooms, which are quite a lot better than ordinary mushrooms (»jurčki«). Near Motovun there are buried under the surface »tartufi«, which are a rare naturally-growing stimulant.

On the Track of Rescued Allied Pilots

According to incomplete data approximately 560 allied pilots were rescued only in Slovenia by our people during the last war. These pilots had to drop by parachute either when something went wrong with their planes or when they were shot down by the enemy over Slovenia. In enemy-occupied areas they were rescued by nationally-conscious Slovenes, who risked their lives by doing so. Today these allied pilots live with their families in the USA, in England, Australia and elsewhere. For their lives they have to thank those nameless comrades who rescued them, wounded, hungry and frozen, looked after them, called for the doctor, and then got them via couriers' paths to the partisan airstrip in Bela krajina, from whence they flew off home. Many of the rescuers and the rescued are no longer among the living, whereas some of them are still alive. On a map of Slovenia, marked with the landing-places of allied pilots, the Dolenjsko villages are prominent: Pijava gorica, Stična, Ivančna gorica, Mirna, Žužemberk, Trška gora,

Ribnica, Rog, Preloka, Suhor and many others.

Some parachutists were rescued in the Trebnje area. One of the main roles in the story was played by Anica Kunstek, now with her married name of Novak. »During the last war we used to live at Zavrh-above-Lukovek. Our house was right at the top of the hill, and there was a lovely view in all directions. I had two sisters; one was a partisan fighter, the other was a courier and was later interned at Ravensbrueck. Just before Christmas a formation of allied bombers was flying over our house. My mother and I were watching it, when suddenly one of the aircraft started to lose control and then crashed into Rihpovec, two kilometres away. Ten men jumped out of the plane before it crashed into Luček's Wine-Cellar, knocked it over, and caught fire. Six of them landed with parachutes near Mirna, and four of them landed at Rihpovec. Only one had bad luck and fell on top of the blazing plane, where he was burnt to death. There were two partisan fighters in the nearby house, but they weren't quite sure what to do, as a group of Belogardists had set off from its position at St. Ana as soon as the aircraft had crashed. Nevertheless I just made my way to the Slak Family at Rihpovec, where the parachutists had already gathered. The Americans couldn't understand what I said, so I ran back to fetch the two partisans. Together we made our way to Slak's Farm. It was a close thing, as the Belogardists were getting very near. The partisans told the Americans to follow them. The parachutists didn't understand what was happening, they even asked if we were going to shoot them. I helped support one of the airmen, who had hurt himself when lan-

ding. When we reached the top of Kraljevac, and had more or less reached safety, we halted for a moment. The word »Tito« saved the position. Later on we sat down in the woods and the airmen pulled out some maps, which they had printed on silk handkerchiefs, and so found out where they were. We went on part of the way with them, and at Stara gora we split up. Later on we found out that they had got together with other rescued pilots and had gone by the couriers' paths to Bela Krajina, whence they had returned to their units. One of the flyers wanted to give me a ring, but I explained in sign-language that it was too big for me. He didn't like to take it back, but he then gave me a handkerchief with a monogram and notes with lots of addresses on. All that got lost during and after the war. Finally they explained to us in sign-language that after the war they would get in contact if they were still alive. It's sad to relate that nobody ever did.«

Former Allied Pilots Visiting Yugoslavia

During this year a group of former allied pilots who were shot down by the occupiers of Yugoslavia during the last war and were rescued by our people will be visiting Yugoslavia. The initiative for this visit was given by John Blatnik, a respected American Slovene from Minnesota, who was for a number of years a member of the American Senate. John Blatnik, who was over in Slovenia for a visit last year, is a committee member of the American Airforce Veterans' Association. The former American flyers are coming to Yugoslavia with their families on a 15-day visit as guests of

the Federal Committee of the National Liberation War Veterans' Association. During their visit they will go to see Sutjesko, Jajce and several other important places from the last war. They will be spending several days in Slovenia, too, where they will visit Kočevski Rog and the Franja Partisan Hospital. If there are among them some of those who were rescued on Slovene territory, the organizers will try to arrange for them to meet their former rescuers, which will certainly be interesting for both sides.

Memorial Plaque Unveiled to Katka Zupančič, the Slovene Cultural Worker

On Sunday, May 9th, the Museum Society of Bela Krajina unveiled a memorial plaque at Podzemlje to the poetess, writer and cultural worker, Katka Zupančič.

A native of Bela Krajina, she was born in 1889 at Grič near Črnomelj. She is not very well-known among her fellow-countrymen, since at the age of 34 she followed her husband to the United States, where she spread culture and education among American Slovenes for over 40 years.

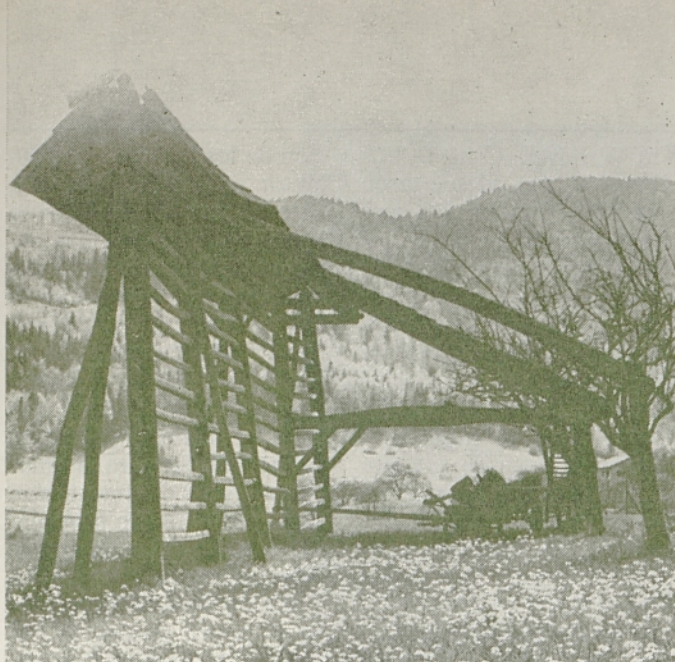
Katka Vrtačič, as her maiden name was, graduated at a teacher's training college and then taught young people in Bela Krajina for over ten years. She worked in schools at Podzemlje, Črnomelj, Talčji vrh, Čeplje and lastly at Mavrlen, where she herself had listened to her first lessons. In 1923 she moved to the United States, where she ran the Slovene school in Chicago and got widespread cultural activity going among her fellow-countrymen. She published

her poems, short stories, plays and articles in several Slovene newspapers in America, mainly in »Mladinski list«. She wrote several plays, mainly for young people, founded some theatre groups, and was active as a director and a prompter. She worked in the editorial offices of Slovene newspapers and collaborated with some of the most outstanding representatives of Slovene cultural life in the United States. During the Second World War she was among those progressive Slovenes who gave all support possible to their native country at its most difficult time.

Katka Zupančič, who followed the progress of her native land, and Bela Krajina in particular, with great interest after the war, too, died on September 8th, 1967 at Los Gatos, California, shortly before her 78th birthday.

In 1946 a collection of her short stories and poems, entitled »Slike iz vsakdanjega življenja« (»Scenes from Everyday Life«) was published in Chicago. In various newspapers and magazines she published altogether 305 poems, and 137 short stories and articles; she wrote 5 plays and translated 7 books. There are also a number of her illustrations scattered about in newspapers, as she had success as an amateur painter as well.

Since the house at Grič where Katka Zupančič was born is in ruins, the Museum Society of Bela Krajina decided to place the plaque on the school-building where she first taught, at Podzemlje. The President of »Slovenska izseljenska matica«, Drago Seliger, spoke about Katka — the cultural worker and highly nationally-conscious American-Slovene. The memorial plaque was unveiled by the President of the Belokranjsko Museum Society from Met-

Nature in Spring (Photo: Janez Klemenčič)

lika, Jože Dular. In the short cultural program which followed, the pupils of Podzemlje school recited several of Katka's poems and sang two Bela Krajina folk songs. They also read the deeply moving letters written by Katka's husband, 80-year-old Jakob Zupančič-Zupan and his daughter Elica from Los Gatos, California, in which they wrote that they were visiting Katka's grave on this occasion, but were present, with their thoughts and hearts, at the ceremony dedicated to the memory of their dear, unforgettable wife and mother. At the ceremony there were present, apart from Katka's relatives, also several representatives of the local authorities and various associations, journalists, teachers, and the school-children whom Katka was so fond of. The 83-year-old retired teacher Marija Rozmanova came all the way from Maribor to attend the ceremony; she and Katka had been schoolfriends and had obtained their diploma at the Teachers Training College in Gorica at the same time, exactly 65 years ago.

Celebration in Munich

On Saturday, May 8th, the Fifth Get-together of the Slovene Societies of Western Europe was held in the large Olympic hall in Munich. This year's jubilee get-together was combined with the celebration of the 100th anniversary of Cankar's birth among Slovenes living temporarily or permanently abroad, and was held under Cankar's saying: »Brothers, I know there is the native land.« Sponsorship was assumed by the President of the Republic's Conference of the Socialist Alliance of the Working People of Slovenia (SZDL), Mitja Ribičič, and the President of the Bavarian provincial parliament, dr. Alfons Goppel. The cultural programme was performed by 15 societies of Slovenes living permanently or temporarily abroad, i. e. their singing, instrumental and folklore groups, and children's choirs.

This year's host for the get-together was the Slovene cultural and sport society »Triglav« from Munich, whose President, Slavko Mastnak, was able to welcome 2500 of his fellow-countrymen (seven bus-loads of visitors had come from Slovenia) to the huge hall

decorated with Yugoslav, Slovene, West German and Bavarian flags. On this occasion the assembly of the Trbovlje Commune assumed sponsorship over »Triglav« of Munich and at the beginning the President of the Trbovlje Commune's assembly, Janez Ocepek handed over a standard to the President of the »Triglav« society.

The Vice-president of the Executive Council of SR Slovenia, Rudi Čačinovič, spoke on behalf of the Republic's Conference of the SZDL and reminded the audience of the anniversary of the victory over fascism; he then spoke about the anniversary of Cankar's birth. A large picture of Ivan Cankar gave the get-together an especially solemn stamp. Rudi Čačinovič pointed out that such get-togethers are of great importance, as they strengthen the ties of our citizens, especially those of young people with their native land.

Among the guests from Slovenia, Miha Marinko, a member of the Council of the Federation, received a very warm welcome. The Republic's socio-political bodies were represented by a number of representatives, among them by Matjaž Jančar, the President of the Coordinating Committee for questions concerning Slovenes temporarily working abroad, Viktor Repič, a member of the Presidency of the Red Cross RK SZDL, Adolf Arigler, a member of the Presidency of RKS ZZB (The Union of Veterans' Associations), and Zdenko Mali, the Secretary of RK ZSM (The League of Socialist Youth). Budimir Lončar, the Yugoslav Consul-General from Bonn, greeted the Yugoslav citizens who live in West Germany, and praised the Slovene societies for promoting brotherhood and unity among the Yugoslav nations abroad.

It was the first time that the President of the Bavarian provincial parliament had assumed sponsorship over such an event, organized by foreign workers. His emissary, the Bavarian minister for economy and transport, Anton Jaumann, described, with kind words, the cultural and historic points which the two nations from either side of the Alps have in common, ranging from the Brižinski monuments to the joint Slovene-Bavarian government committee. The President of the Bavarian provincial parliament, Alfons Goppel, and his minister for the economy, will pay an official visit to Slovenia on May 26th. The program of the get-together of Slovene societies included also some sports competitions (table tennis, skittling, and chess). Ljubljana TV recorded a program for children »Veseli tobogan« (»The Merry Toboggan«) among the Slovene children at the get-together. The weekly paper »ITD« prepared a special number for this get-together, in which the contributions of Slovenes from Munich and other places in West Germany were published.

At the entrance to the large Olympic hall the organizer had arranged an exhibition of children's drawings about their natieland and Ivan Cankar, which had been collected by the Slovene part-time schools in the countries of Western Europe. The publishing-house »Državna založba Slovenije« arranged a nice collection of Slovene books and gramophone records; newspaper and magazine publishers made available a good quantity of their products, which were grabbed up in no time.

At one of the main squares in the Munich area for pedestrians the Trbovlje Brass Band had a promenade concert.

Tolmin. En esta ciudad del Norte Esloveno se están sucediendo uno tras otro pequeños movimientos sísmicos. Todo comenzó el jueves 6 de mayo a las 9 (21 hs.) de la noche. En una franja de casi 2.000 km. de longitud se sintió un movimiento sísmico de gran intensidad. El terremoto tuvo su epicentro en la localidad italiana de Carnia. Los pueblos vecinos a la frontera yugoslava quedaron casi arrasados. En nuestro territorio se vieron expuestas las ciudades de KOBARID, TOLMIN y pueblos vecinos. Los edificios altos sufrieron averías y rajaduras. Las casas de piedra están casi todas semidestruidas. El pueblo huyó hacia la planicie linder a y se refugió bajo los árboles. Mientras tanto el ejército concurría a la ayuda con tiendas de campaña, cocinas y tanques de agua potable. La Cruz Roja eslovena desplegó todos sus centros de ayuda y consejos. Las organizaciones sindicales y pueblos del interior enviaron ayuda en forma de dinero, tiendas de campaña, víveres, ropa, bolsas de dormir, mantas, etc. El gobierno encargó a la comisión de ayuda que estudiase las posibilidades de ayuda directa e indirecta. El pueblo todo entregó algo para resolver el problema de esta zona. Los estudiantes concurren a la ayuda directa, igual que los soldados. Los obreros y sindicatos hicieron campañas de recolección y ayuda monetaria. Todavía hoy día se reciben donaciones de todo tipo en la Cruz Roja Eslovena. En especial se necesitan tiendas de campaña y bolsas de dormir. Las donaciones monetarias se dirigen a la Comisión de Ayuda e Tolmin. La dirección:

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE - LJUBLJANA - YUG. za POMOC TOLMINU.

Vrhnika. En esta ciudad eslovena se celebró este mes el centenario del nacimiento del más grande prosista y escritor esloveno IVAN CANKAR. Cientos de niños y jóvenes concurren al acto central que tuvo lugar en el teatro de esta ciudad. Coros, recitados, canciones y discursos se sucedieron en el programa organizado por la Comisión de Festejos Pro-Centenario del Nacimiento de Ivan Cankar. Es sin duda este autor el único que ha entrado en la historia eslovena como el primer ensayista social de la época pasada. Sus obras de teatro son episodios vívidos. Sus libros son parte de la odisea que hubiera vivido como extranjero y ciudadano de un país sin gobierno propio. Todos los homenajes que se le hacen están dirigidos en especial a su extraordinaria obra de escritor y ensayista. Sus libros ahondan el problema social y humano de Eslovenia.

Ljubljana. Junto a la comisión de cultura de la Cruz Roja de Eslovenia hemos visitado los hogares para ancianos de la localidad de Bokalce. Esta se encuentra en los alrededores de Ljubljana. Sobre una colina llena de flores, árboles de todo tipo y jardines bien cuidados vimos un moderno edificio. En el mismo nos esperaban ya los directivos y personal activo y de servicio. Nuestra visita alegró a sus habitantes. Los niños y jóvenes que venían con nosotros les cantaron lindas canciones, ejecutaron varios instrumentos, recitaron y bailaron. En general despertaron en los ancianos que allí viven un ambiente de alegría y felicidad. Los escolares que brindaron la función de esparcimiento y cultura eran todos socios activos de la Cruz Roja de las escuelas primarias de los barrios lindantes, a saber:

Vič, Vrhovci, Centro. Los números que despertaron gran interés fueron las canciones y los bailes con trajes típicos nacionales. Varias de las ancianas se unieron al canto de los jóvenes. Hablamos con el más anciano de los habitantes del Hogar, tiene 93 años y es de Celje, aparenta sin embargo 70 o 75 años. Nos dijo: »Entré en este hogar cuando tenía cerca de los 85, mi mujer también vino conmigo, pero murió al mes de estar aquí« . . . La pobre no resistió . . . La comida acá es muy buena, no puedo quejarme! También visitamos en su piecita a la ex héroe nacional Maria Stare (Butinar) alias MIMI. Cuando murió el marido se decidió por ingresar al hogar. En las paredes cuelgan las medallas y reconocimientos que recibió cuando era guerrillera. Tres años y medio vivió junto a las brigadas en los bosques y montañas. Antes todavía había sido agente de contacto en la ilegalidad. Además trabajó para la imprenta ilegal »Podmornica« (submarino). En el año 1942 se incluyó en la Brigada Ivan Cankar, en el 1943 ya estaba en la Brigada Gubec. En esta tenía el puesto de emisario militar. Y fue nada menos que la telefonista del legendario comandante STANE ROZMAN. Nos dijo . . . »la comida es muy buena, no puedo quejarme de nada. Nos cuidan y revisan periódicamente. Yo miro por lo general la TV y leo. Trato de estar ocupada y hago la limpieza de mi pieza, cultivo flores, escribo mis memorias y demás . . .«

Ljubljana. Exposición de pinturas de Miroslav ADLEŠIČ.

En la sala Prešeren de la Academia de Arte y Cultura de esta ciudad que está situada en la Plaza Nueva núm. 4 tendrá durante todo el mes de mayo la exposi-

ción de los trabajos del gran pintor Miroslav Adlešič. Este no fue conocido tanto como pintor, pero más como extraordinario profesor, pedagogo y publicista en la Universidad de Ljubljana. Nació en Postojna en el año 1907. Hasta su jubilación, que tuvo lugar en el 1974, se dedicó a la pintura en general. Su obra la interrumpió sólo durante cuatro años, y ésto fue en la segunda conflagración mundial. Además se detuvo su obra pictórica durante su estadía en el centro termal de Laško donde pasó varios meses por haber estado enfermo. Varias de sus obras pictóricas ya las había expuesto entre años 1959 y 1961 en el Gimnasium, luego en el 1966 en la Facultad de Filosofía y Letras de Ljubljana y en diciembre del 1968 en la Galería Prešeren de Kranj.

Sežana. La nueva línea demarcatoria entre Italia y Yugoslavia no será una valleta entre las naciones amigas y sus respectivas culturas. Con estas palabras se comenzaron el 22 de febrero las conversaciones mutuas entre las comisiones de cultura de ambos países. Los delegados de ambas partes llegaron a un acuerdo común de ayuda mutua y colaboración entre las instituciones culturales que alberga la frontera desde Trieste hasta Gorizia. La reunión tuvo lugar en Topleče, aldea que está situada sobre la línea demarcatoria del Norte y Sur de Primorje. La comisión principal estaba integrada por representantes de ambos gobiernos. Se llegó a la idea de comenzar a cooperar en el campo de la cultura y de las artes en general. Además se lanzaron las bases para constituir una comisión permanente de cultura que estará integrada por 11 miembros activos de ambos países.

*Grad Branik v
Vipavski dolini
(Foto: Janez
Klemenčič)*

*Idrske Krnice (Foto:
Ančka Tomšič)*

Rožnik, hrib na severo-zahodnem robu Ljubljane. Danes je po njem razporejenih polno sprehajalnih stezic, ki jih radi poiščejo Ljubljančani, ko si zaželiijo zraka in miru. Na Rožniku, ali tudi na Cankarjevem vrhu, je tudi stara gostilna z gospodarskimi poslopji. Tod je v letih 1910 do 1917 živel in ustvarjal največji oblikovalec slovenske besede Ivan Cankar

